

DEN NORSKE
TANNLEGEFORENINGENS

TIDENDE

THE NORWEGIAN DENTAL JOURNAL • 126. ÅRGANG • NR. 6 JUNI 2016

Vi har åpent hele sommeren!

Vi ønsker alle nye
og gamle kunder
en riktig god
sommer.

Våre laboratorier i
Pilestredet 40 og
Klingenberggaten 7
er åpne i sommer.
Våre forsendelser
til Hong Kong går
som normalt på
tirsdag og fredag.

FREMSTILLING

Vi tilbyr deg protetikk som møter dine pasienters individuelle behov. Våre tannteknikere er meget kompetente og har lang erfaring med å utføre avansert og kompleks protetikk.

RÅDGIVNING

Velger du TANNLAB som din tanntekniske partner får du valgmuligheter og råd basert på vitenskapelige anbefalinger og erfaringsbasert tannteknisk kompetanse.

FORMIDLING

Vi formidler tannteknikk fra profesjonelle produsenter, lokalt og globalt, enten du velger konvensjonell eller digital fremstilling.

TANNLAB-gruppen består av TANNLAB AS og TANNLAB Formidling AS. TANNLAB er et av landets ledende og mest innovative tanntekniske laboratorier. TANNLAB Formidling er agent for Sunrise Dental Laboratory Ltd, Hong Kong, og har lang erfaring og spisskompetanse innen formidling av tanntekniske produkter.

TANNLAB
fremstilling · rådgivning · formidling

Måne og gatelys. Les Aires, Frankrike.

Foto: Kristin Aksnes.

Våg å velge en
ny virkelighet...

- Null** omgjøringer
- Null** misfarginger
- Null** postoperativ sensibilitet
- Null** feil
- Null** problem
- Null** sløsing

G-Premio BOND fra GC

Lysherdende
énkomponentbonding
til universal bruk

Vi inngår ingen
kompromisser.

, 'GC', '

LEDER

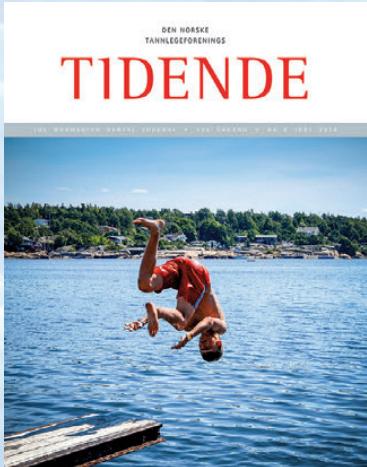

Foto: YAY Images. Design: Mike Mills.

Ansvarlig redaktør:
Ellen Beate Dyvi

Vitenskapelige redaktører:
Nils Roar Gjerdet
Jørn Arne Aas

Redaksjonssjef:
Kristin Aksnes

Redaksjonsråd/Editorial Board:
Linda Z. Arvidsson, Ellen Berggreen, Morten Enersten, Jostein Grytten, Anne Christine Johannessen, Sigbjørn Løes, Nils Oscarson, Nina J. Wang, Marit Øilo, Ulf Örtengren

Redaksjonskomité:
Jon E. Dahl, Anders Godberg, Malin Jonsson

ABONNEMENT

Abonnementspris for ikke-medlemmer og andre abonnenter kr 1800,-

ANNONSER

Henv. markedsansvarlig Eirik Andreassen,
Tlf. 22 54 74 30.

E-post: annonse@tannlegetidende.no

TELEFON OG ADRESSE

Haakon VIIIs gate 6,
postboks 2073, Vika, 0125 Oslo
Tlf. 22 54 74 00

E-post: tidende@tannlegeforeningen.no
www.tannlegetidende.no

UTGIVER

Den norske tannlegeforening

ISSN 0029-2303

Opplag: 6 800. 11 nummer per år
Parallelpublisering og trykk: 07 Media AS
Grafisk design: Mike Mills

Fagpressens redaktørplakat ligger til grunn for utgivelsen. Alt som publiseres representerer forfatterens synspunkter. Disse samsvarer ikke nødvendigvis med redaksjonens eller Den norske tannlegeforenings offisielle synspunkter med mindre dette kommer særskilt til uttrykk.

P PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

MILJØMERKET TRYKKER
OFT PRINTMEDIA - 20410370

God reise!

Sommerferien står for døren, og flere av oss skal ut og reise. Det er en del folk som har sagt både fine og kloke ting om akkurat det, å reise. Mens andre bare sier ting.

Noen skal sikkert foreta en sjøreise på egen kjøl i sommer, slik Odd Børretzen likte: «Jeg skal ut og seile bror, sånn som hundre ganger før. Jeg tror jeg har fått alt om bord: Brød og vin og visakort, røyk og øl og smør. Jeg har gjort det før min venn. Nå drar jeg ut igjen.» Og, fra samme mann: «Jeg vet ikke hvor jeg skal denne gangen, men jeg vet jeg skal reise langt.»

Det passer for min reise i sommer. Jeg vet slett ikke hvor jeg skal. Jeg får se hvor jeg kommer. Og etter fem uker er jeg tilbake. For: «En trekkfugl vender tilbake! Om ikke annet så på trass.» Som Lillebjørn Nilsen synger.

I mellomtiden kan en oppleve mangt og mye, både ventet og uventet.

Johann Wolfgang von Goethes utsagn lyder slik: «Reisen ligner et spill. Det er alltid gevinst og tap ved den, og oftest fra en uventet kant.» Og den samme, kanskje reiseglade mann, skal ha sagt: «Reiser er den beste utdannelse for evnerike mennesker.» Mens disse skal være Henrik Ibsens ord: «Kan hende jeg seiler min skute på grunn; men så er det dog deilig å fare!»

Skalden Mattias Claudius skal være opphavsmannen til den kjente setningen: «Wenn jemand eine Reise tut, so kann er was erzählen.» På norsk blir det noe sånn som: Når en foretar en reise, får en noe å fortelle.

Det er flere enn jeg som ikke vet hvor de skal, og Per Larsen skal en gang ha kommet med denne vrien på spørsmålet om å reise til en øde øy med noen: «Om du kunne reise med hvem du ville til en øde øy – hvilken øy ville du reise til da?»

George Mikes har kanskje møtt noen litt kjedelige folk på sine reiser, siden han visstnok har observert at: «Mange reiser hovedsakelig for å kontrollere om reiseguiden er pålitelig og korrekt.» Hver sin lyst.

En ukjent person sier at den som ikke skal noe sted, har heller ingen å dra dit sammen med. Det stemmer. Mens Laozi har sagt at: «En reise på tusen mil begynner med ett skritt.» Og J.R.R. Tolkien har uttalt: «Litt etter litt reiser du langt.»

Et norsk ordtak om å reise skal visstnok lyde: «Verden er vid, og veiene mange.» Mens svenskene sier: «Det er bedre å ta en liten omvei enn en stor risiko.» Danskene har også sine ordtak: «Det forsinker ikke å ta en hvil», «begynn reisen ved morgensol og søk ly ved aftensol» og «et lett hjerte gjør veien kort» eller en annen variant: «Godt følge gjør milen kort.» Det finske er litt røffere: «Jeg spanderer denne turen, sa kjerringa, hun sparket mannen ned trappene.» På Færøyene sier de: «Bundet er båtløs mann.»

Hos Loneley Planet heter det: «Ikke bekymre deg over hvordan turen vil gå, bare dra av gårde!» og Jahn Teigen har sagt at å ikke ta en risk, er den største risken du kan ta!

Med disse mer eller mindre visdomsfulle ord kan vi kanskje bare begynne å pakke, og komme oss av gårde?

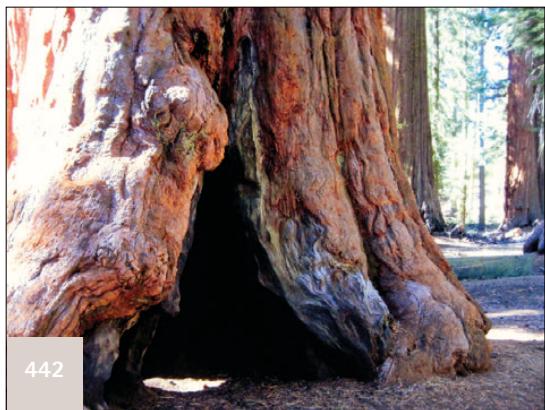
Bare husk at: «Hvis du ser ut som passbildet ditt er du for syk til å reise.»

Hvis du er frisk nok kan du imidlertid heve ankeret i sjelen din og seile av gårde til de store sjøer, som Shirley Jacobsen oppfordrer til. Kanskje du vil legge deg på hjertet noe filosofen Konfucius sa: «Hvor du enn går, så ta med deg hele ditt hjerte.» I nyere tid har Martha Zimmermann uttalt: «Hvis Gud hadde ment at vi skulle reise turistklasse, ville han ha skapt oss smalere.» Og Rudyard Kipling: «Den reiser raskest som reiser alene.»

Og til slutt, noe som er helt sant: «En av de viktigste reiser man kan foreta, er den som har som mål å møte en annen på halvveien.»

God sommer, og god reise!

Ellen Beate Dyvi

TIDENDES SOMMERHEFT

Måne og gatelys, Les Aires, Frankrike	433	Husker du Alaa al-Aswany?	450
LEDER: God reise!	434	Insha'Allah	451
PRESIDENTEN HAR ORDET	439	Alene på langs.....	452
SISTE NYTT FØRST.....	440	Vandret landet fra sør til nord.....	456
Jakten på Sequoia.....	442	Historieinteressert forfatter og oersetter.....	460
Munketårnet på Akershus festning	446	Slår knute på tråden	463
Tøff topptur på Loenmøtet	448	Tannverk fra Guatemala	466

468

480

Alltid underveis.....	468	Erfaring for livet	490
Fullførte verdens lengste renn	470	En reiserapport fra Etiopia 16.–23. august 2015: Tannhelse uten grenser	492
Du står alltid i veien.....	472	NOTABENE	582
I en hage ved en fjord.....	474	Tilbakeblikk	498
Normandie	475	Kurs- og aktivitetskalender	499
Gent, Belgia	479	Personalia	500
Hva skal du lese?.....	480	BOKNYTT	502
NTFs landsmøte 2016 i Stavanger	486	STILLINGER – KJØP – SALG – LEIE	509

486

490

492

Nyhet!

**Vi tar nå imot alle digitale filer for
tann teknisk produksjon**

www.licscadenta.no

Tlf: 22 47 72 00

LIC
SCADENTA
TANNTeknikk

Tanker om samarbeid og et ønske om god sommer!

Sommer og ferietid nærmer seg med stormskritt. For noen av oss er ferie tid for avslapning med familie og venner, tid til grilling, iskrem og svømmetur i litt for kaldt vann på hytta. Men for mange av oss er ferie også synonymt med reisevirksomhet, og cirka 50 prosent av alle ferieturer går nå utenlands. Verden er blitt mindre, og vi reiser gjerne på storbyferie for kulturopplevelser eller til mer eksotiske strok for å slike sol på idylliske sandstrender.

Verden kommer også stadig nærmere oss på tannlegekontoret. Flyktningekatastrofen verden nå opplever, involverer også tannhelsetjenesten. Nordmenns reisevirksomhet har ført til økt oppmerksamhet omkring MRSA-smitte og smittsomme sykdommer som vi ikke har sett i befolkningen på mange år. Helsemyndighetene fokuserer på bruken av antibiotika og på resistensproblematikk, som er et alvorlig globalt problem.

Deler av årets landsmøte vil sette søkelyset på denne problematikken og har derfor nettopp tittelen: «Verden sitter på venterommet ditt». NTF har dessuten inngått et samarbeid med Veterinærforeningen og Legeforeningen om et arrangement under Arendalsuka i august med tema «*Antibiotikaresistens – vår tids største helsetrussel?*». Her vil landsbruksministeren delta sammen med andre politikere og representanter fra fagmiljøene. NTF har for øvrig en tett dialog med myndighetene i disse spørsmålene.

Vår hverdag påvirkes av det som skjer i Europa og verden forøvrig, ikke bare av katastrofer og smitteproblematikk, men også av politiske prosesser som hele tiden går utenfor våre grenser, og da spesielt i EU. Hovedstyret la derfor maimøtet til Brüssel, som regnes

som den europeiske unions hovedstad og er tilholdssted for både Europakommisjonen, Europaparlamentet og NATOs hovedkvarter. Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi bundet av EØS-avtalen. Det betyr at lovgivning som vedtas gjennom lange og kompliserte politiske prosesser i EU, også blir implementert i norsk lovverk.

Etter et meget interessant møte i Norges Hus, hvor vi møtte flere fra den norske EU-delegasjonen, har vi fått større innsikt i hvilke politiske prosesser som går, hvordan og hvor sakene behandles, og sist men viktigst, hvordan vi har mulighet til å påvirke. Det var betryggende å høre at Norge lyttes til i mange fora, også på helseområdet, selv om vi ikke er medlem av EU. Det jobbes med flere saker på vårt felt, og her er det viktig for oss å være oppdatert.

CED – Council of European Dentists – er en organisasjon som representerer mer enn 340 000 tannleger over hele Europa. Organisasjonen er sammensatt av 32 nasjonale tannlegeforeninger (29 medlemsforeninger og tre observatører) fra 30 europeiske land.

CED består av et styre med en president, samt ulike *working groups* og *task forces*. De har et sekretariat i Brussel som overvåker de mange prosessene samt søker å påvirke utformingen av lovverk som kan få implikasjoner for europeiske tannleger. Vi fikk en grundig orientering om hva de arbeider med nå, og vi diskuterte problemstillinger som NTF arbeider med. Fordi vi ikke er medlem i EU, har Norge kun observatørstatus i CED. Vi deltar likevel på *general meetings* som holdes to ganger i året for alle medlemslandene. Dette er en viktig møteplass, hvor vi også selvfølgelig pleier kontakten med våre nordiske kolleger, som i stor grad har sammenfallende interesser og like utfordringer som vi har.

CED er et europeisk samarbeid. FDI World Dental Federation er vår internasjonale organisasjon, som er en verdensomspennende sammenslutning av nasjonale tannlegeforeninger. Mange av dere kjenner til de faglige kongressene som FDI arrangerer en gang i året rundt om i hele verden. Men like viktig er det fagpolitiske arbeidet foreningen utfører.

Hvert år på kongressen avholdes *World Dental Parliament*, hvor NTF deltar med en delegasjon. Som CED har også FDI et antall komiteer som arbeider med ulike saker. Vår egen Harry-Sam Selikowitz er leder av kanskje den viktigste av disse, nemlig *Science Committee*. Organisasjonen utarbeider policydokumenter, arbeider opp mot ulike helsemyndigheter og har et nært samarbeid med både Verdens Helseorganisasjon (WHO) og de øvrige internasjonale sammenslutningene av helseprofesjoner. FDI arrangerer dessuten hvert år den 20. mars *World Oral Health Day*. NTF har markert dagen de siste årene, nå sist i nært samarbeid med Norsk Psykiatrisk Forening under mottoet «*Sunn munn. Sunn kropp*».

Samarbeid vil etter min oppfatning være et nøkkelord i tiden fremover. Samarbeid på tvers av profesjoner og sektorer, men også på tvers av landegrensene, vil bli stadig viktigere. Norge er ikke et lite isolert land på «toppen av verden». Vi er i høyeste grad en del av det nordiske, europeiske og internasjonale fellesskapet. Vi skal derfor videreføre det viktige internasjonale samarbeidet med CED og FDI.

Uansett om ferien blir i Norge eller utenfor Norges grenser – god sommer til dere alle!

Camilla Harsen Stenum

Angstnivået påvirker

Angstnivået som pasientene husker at de hadde før en ekstraksjon påvirker hvordan de husker smerten etter ekstraksjonen, skriver det svenske Tandläkartidningen.

Dette viser amerikanske forskere i en studie av 157 pasienter som før ekstraksjonen rapporterte smertenivå, angstnivå, hvordan de trodde smerten og angsten skulle utvikle seg under ekstraksjonen samt om de led av depresjon eller tannbehandlingsangst.

Både direkte etter inngrepet og en måned senere rapporterte de smertenivået og angstnivået de opplevde under ekstraksjonen. Forskerne mener at det skulle kunne være mulig å påvirke minnet av smerten gjennom å påvirke minnet av angst.

Kilde: J Dent Res; Kyle et al
Les mer: <http://bit.ly/221WyDZ>

Har effekt

FOTO: YAY IMAGES

Desensitiverende tannkrem har effekt, skriver det danske Tandlægebladet. Det er evidens for at tilsetning av stoffer som kalium, tinn, fluor og arginin i tannkrem er viksamt mot dentinhypermotivitet. Det viser en oversikt som nylig er publisert i Journal of Clinical Periodontology. 31 studier, omfattende nesten 2 500 personer, inngår i oversikten som konkluderer med at fem av seks undersøkte tannkremer er virksomme, mens tannpastaaen som innehold strontium ikke hadde signifikant effekt.

Kilde: Bae JH, Kim YK, Myung SK. Desensitizing toothpaste versus placebo for dentin hypersensitivity: a systematic review and meta-analysis. J Clin Periodontol 2015; 42: 131–41.

Ikke skadelig

FOTO: YAY IMAGES

Kaffe er en av de mest populære drikkevarer i verden. Det er derfor forståelig, at man er opptatt av om det er så sunt med all kaffen, skriver det danske Tandlægebladet. Kaffetilhengere hevder at kaffe inneholder både antioksidanter og antiinflammatoriske stoffer. I en ny amerikansk cohortundersøkelse har man fulgt 1 152 voksne menn gjennom 30 år og blant annet undersøkt kaffeforbruket og periotilstand. Det visste seg at menn som drakk mer enn seks kopper kaffe om dagen hadde signifikannt mindre periodontalt festetap enn de som var mer tilbakeholdne med de oppkvikkende og dråpene. Forskjellene var dog så små at det ikke er belegg for å anbefale kaffe som et forebyggende tiltak mot periodontitt. Forfatterne konkluderer likevel med stor skråsikkerhet at kaffe i hvert fall ikke er skadelig for tannkjøttet.

Kilde: Duarte PM, Reis AF. Coffee consumption has no deleterious effects on periodontal health but its benefits are uncertain. J Evid Base Dent Pract 2015; 15: 77–9.

Støtte for sykmeldere

FOTO: YAY IMAGES

Helsedirektoratet og Arbeids- og velfærdsdirektoratet har utarbeidet et nytt verktøy som skal gi faglig støtte til leger og andre som sykmelder, i deres møte med pasienten.

– Vi ønsker å legge til rette for en best mulig dialog mellom legen, manuellterapeuten eller kiropraktoren som sykmelder, pasienten og arbeidsgiver om sykmelding og ulike muligheter for avlastning på jobben, sier Svein Lie, divisjonsdirektør i Helsedirektoratet.

Målet med beslutningsstøtten er likere sykmeldingspraksis og større forutsigbarhet for pasient og arbeidsgiver. Verktøyet inkluderer foreløpig rundt 200 diagnoser, og inneholder anbefalinger om varighet på sykmelding, avlastning på jobben, tilpasset belastning og opptrapping av belastning for de diagnostisert der det er mulig.

Alle pasienter er forskjellige og må vurderes individuelt på medisinsk grunnlag. Samtidig er det en viktig oppgave for helsetjenesten å bidra til best mulig tilrettelegging slik at pasientene kan arbeide hvis det er mulig. Å beholde kontakten med arbeidslivet er viktig. Arbeid kan gi mestrigsfølelse, tilhørighet og mening også i en periode med sykdom.

– God dialog mellom lege, pasient og arbeidsgiver øker muligheten for riktig avlastning og at man kan fortsette aktivitet, sier Lie.

Det nye verktøyet vil også gi bedre statistikk for sykmeldingsfeltet. Sykmeldere vil få tilbud om en ny og bedre statistikk som gjør at de bedre kan evaluere egen praksis.

Diagnosespesifikk beslutningsstøtte er en videreutvikling av Faglig veileder for sykmeldere, som omtaler hvordan man vurderer, veileder og samhandler i sykmeldingsprosessen.

Beslutningsstøtten vil fra høsten 2016 bli tilgjengelig via elektronisk pasientjournal (EPJ).

Travelt er sunt

Det er sunt å ha mange jern i ilden, hvis du er over 50, skriver forskning.no.

– Personer som rapporterer at de har en travel hverdag, har oftere en bedre hjernefunksjon, spesielt når det gjelder å huske ny informasjon, sier Sara Festini, forsker ved Center for Vital Longevity ved University of Texas, Dallas.

Forskerne intervjuet 330 deltagere av begge kjønn og i alderen 50-89 år, om deres daglige gjøremål. De travle skåret bedre på korttids- og langtidshukommelse, evnen til å resonner og ordforråd. Flere middelaldrende enn eldre og flere kvinner enn menn hadde det travelt. Høyt utdannede var også mer aktive enn andre.

Personene deltok så i nevropsykologiske tester for å måle hvor godt hjernen deres virket. Travle mennesker hadde både bedre korttids- og langtids-hukommelse.

Studien viser også at de som lever et travlere liv hadde raskere arbeidsminne, bedre ordforråd, forsto oppgaver bedre og hadde bedre evne til å trekke logiske slutninger.

Forskerne vil likevel ikke konkludere med at et travelt liv bedrer hjernens tenkeevne. For det er også mulig at personer med en bedre tenkeevne søker seg til en travlere livsstil. Det er også mulig at travelhet og tenkeevne gjensidig forsterker hverandre.

Det er heller ikke alltid bra å ha det for travelt. Statsledere som har et svært stramt tidsskjema, lever i snitt 2,7 år kortere liv enn andre, ifølge en annen studie, og en svensk studie viste for noen år siden at kvinner mellom 40 og 60 år som hadde opplevd stress over lengre tid, var mer utsatt for fysiske sykdommer.

Litt stress er sunt og kan bedre immunapparatet. Men det er individelt hvor mye stress den enkelte tåler.

Kilde: Sara B. Festini mf: The Busier the Better: Greater Busyness Is Associated with Better Cognition. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 17. mai 2016. doi.org/10.3389/fnagi.2016.00098

På nett

Send fysiske postkort fra mobilen

FOTO: YAY IMAGES

Hvor ble det av postkortene? De som dumpet ned i postkassa i løpet av sommerferien, fra Kragerø og Legoland, Paris og Lofoten.

Det er like lett å finne pene postkort i dag, men akkurat like tidkrevende å finne frimerker og postkasser. Og mye enklere å lage en statusoppdatering på Facebook eller å sende en bildemelding.

Men hvis du liker å sende fysiske, analoge postkort, er appene kommet som gjør prosessen enkel, og kortene kan sendes fra din egen mobil. Det er en skog av tilbydere, og Tidende har testet appene Touchnote og Postcards.

I Touchnote bruker du dine egne bilder, skriver kortet som vanlig, og velger hvilken dag mottakerne skal ha det. Så printes og frankeres det, og sendes fra USA.

Appen Postcards lar deg bruke en bildedatabase i tillegg til dine egne bilder. Appen har også noen flere redigeringsmuligheter, men poster alt fra Sverige, så det tar noen dager ekstra.

Begge postkortene dumpet ned i Tidendes postkasse etter noen dager og så fine ut.

Appene er gratis i App Store, men hvert postkort koster ca. 25 kroner. Ligende apper finnes også i Google Play.

Blåskjellvarsel

FOTO: YAY IMAGES

Mattilsynet har laget en app som sender de siste blåskjelloppdateringene direkte til telefonen. Her finner du også en oversikt over alle Mattilsynets utakssteder og hvor det er trygt å spise blåskjell.

Appen kan lastes ned i både App Store og Google Play. Søkeordet er «blåskjell».

TANNLEGENES
GJENSIDIGE
SYKEAVBRUDDSKASSE

www.sykeavbruddskassen.no

TGS – forsikringsselskap for medlemmer av Den Norske Tannlegeforening

Jakten på Sequoia

Av tannlege Nils J. Jacobsen

Har du noen gang vært besatt av en idé som du ikke ble kvitt? Noe du måtte gjøre eller finne ut av uten at du egentlig visste hvorfor?

Sånn var det med meg. Jeg måtte absolutt få kontakt med de berømte giganttrærne i California som foreligger i to beslektede utgaver: *Sequoia sempervirens* mot kysten og *Sequoiadendron giganteum* opp mot Sierra Nevada. Begge kan bli flere tusen år gamle. Kystutgaven går under navnet Redwood, mens fjellutgaven bare kalles Sequoia etter en kjent Cherokee-indianer. Jeg hadde tenkt å ta meg frem til de aktuelle områdene på egen hånd, men så snublet jeg over en ferdigpakket bussstur med utgangspunkt i Los Angeles (LA), der mine hang-ups var inkludert.

LOS ANGELES OG HOLLYWOOD •

Kimberley, en voksen kvinne med initiativ og imponerende språkferdigheter, møter oss med bussen og innlosjerer oss i Hollywood. «Oss» viser seg å være et tyvetall nordmenn, de fleste pensjonister. Blant oss finnes arkitekten med et lager av kunnskaper om historie og kultur, gammelrektoren, damen som kan snakke om hvilket som helst tema og gjerne gjør det, veiingeniøren, som er dykker og har praktisert sin hobby under alle verdens hav, vaktmesteren, som faller i undring overfor enhver mekanisk innretning, og språklæreren, som ser ut som ei skolejente selv om hun er sytti, for å nevne noen. Mange har ferieboliger rundt om i verden, men føler seg tydeligvis ikke bundet til å tilbringe tiden der. Gruppen er lett å mik-

Walt Disney operahus i Los Angeles.

se. Også jeg blir integrert, enten jeg vil eller ikke.

I Hollywood gjør vi oss først kjent med den berømte Walk of Fame, like ved området der Oscar-utdelingen finner sted. Egentlig litt puslete i forhold til TV-ekspesjonen. Så kjører vi Sunset Boulevard opp til Beverly Hills. Der, peker guiden, bodde Marylin Monroe mens Kennedy-brødrene... osv. Selv mener jeg å få øye på det beskjedne motellet jeg tok inn på for mange år siden. Så får vi en rundtur i LA, dette vidstrakte byområdet uten noe egentlig sentrum. Mest inntrykk gjør Walt Disney's operahus, som er et produkt av samme arkitekt som Guggenheim-museet i Bilbao. Det syns.

Et besøk på Universal Studios hører også med. Det er uutholdelig varmt i den endeløse køen før vi slipper inn på turisttoget, men skrekkeffektene er det ikke noe å klage på, særlig ikke med tredimensjonale briller. Språklæreren finner seg igjen om halsen på nærmeste medpassasjer og blir tilsvarende flau etterpå. Aldeles unødvendig, opptrinnet kunne like gjerne vært lagt inn i programmet, som for øvrig må være en storlått pengemaskin for Universal!

GRENSEOMRÅDET CALIFORNIA, ARIZONA, UTAH OG NEVADA •

Så setter vi kursen østover mot Arizona. Målet er Grand Canyon National Park, men vi tar en pause i Calico, en utdødd gruveby i trivelig westernstil. Så overnatter vi i en liten by i Nevada på bredden av Coloradoelven. Noen bader, mens andre beundrer en utstilling av staselige, gamle biler. Jeg blir litt skuffet over ikke å finne igjen mitt gamle flak av en Dodge fra 60-årene. Men her er mye å trøste seg med. Det er «køntryfestival» i byen, ølet flyter og matportasjonene har ikke minket siden sist. neste dag er vi innom Route 66, som stadig er hovedløype for barske bikers, men som har et rikt utvalg av memorabilia for andre også. Det øker på med vester og hatter på bussen før vi ender opp i Grand Canyon.

Denne kolossale kløften, som elven har skåret ut av fjellet gjennom millioner av år, er jo et velkjent turistmål. Jeg har latt meg imponere her tidligere uten å kunne gjenskape det overveldende inntrykket på foto. Denne gangen prøver jeg et nytt perspektiv: Fra helikopter. Men resultatet er like flatt. Til gjengjeld er selve helikopterten en opplevelse. Å være fugl har noe for seg.

Bryce Canyon med «hoodoos».

Det er varmt og tørt i ørkenen.

Utsikt fra Hoover Dam.

Bare vannføringen er lite å skryte av. Den samme observasjon gjør vi ved de oppdemmede sjøene når vi svinger nordover inn i Utah mot neste nasjonalpark, som er Bryce Canyon. En makeløs opplevelse. Vi kjører i overkant av forvitrede klipper, såkalte Hoodoos, som står loddrett tett i tett. Farge-spillet i steinen er forårsaket av jernforbindelser og oksideringsprosesser, sier guiden. Jeg kommer fort til kort i de geologiske utredningene, men nyter det jeg ser og er glad jeg ikke skal opp til

eksamen i noe. Og i neste nasjonalpark, Zion, får vi et nytt perspektiv. Her kjører vi nede i dalen og ser oppover, ikke omvendt.

MEN HVOR BLIR DET AV

SEQUOIA? • Tålmodighet, min venn, sier Kimbeley. Vi skal først innom Las Vegas, Hoover Dam og Death Valley før vi kommer til Yosemite-parken, der disse trærne bor.

Las Vegas har gjenskapt mye gammel kultur: Du kan gå fra Roma til

Venezia til Paris til Egypt osv. Du kan gå også uhindret fra hotell til hotell og slå deg ned ved et spillebord eller ved en av de tusen slotmaskinene som roper etter oppmerksomhet, eller du kan la være. Du kan nyte et lys- og vannshow utendørs eller betale deg inn der kjente artister underholder. Eller du kan tråkke rundt i lobbyen på Caesars Palace og nyte raffinementene i arkitekturen. Det er umulig ikke å trives her, selv om det støyes og bråkes over alt.

Ikke langt fra Las Vegas ligger Hoover Dam med den kunstige innsjøen som regulerer Coloradoelven. På sin vei danner elven et mylder av kløfter og skar gjennom det vidstrakte Coloradoplataået. Et sinnrikt system av demninger og avrenningssystemer fordeles vann til store deler av de nærliggende statene etter en formel de ble enige om ved byggingen av Hoover Dam i 1930-årene. Vi slipper inn på dette kolossale damanlegget etter en omstendelig sikkerhetskontroll og adskillig trengsel. «Dette er en deodorantkontroll», gliser den digre lokalguiden og strekker hendene i været inne i den stappfulle heisen. Men ingen kommenterer at vannstanden er beskjeden her også.

Gammelt Sequoia-tre.

DEATH VALLEY, YOSEMITE OG

SEQUOIA • Vi må vestover igjen mot California gjennom Death Valley, den store nasjonalparken i Mojaveørkenen, som har fått navnet fordi mange mennesker har omkommet her. Det øde landskapet omfatter både høye utsiktspunkter og lavflater mange meter under havet. Gradestokken står på 45 C, som er grensen for å dra inn i ørkenen. Ikke mye liv å se her, men det finnes om natten, sier Kimberley.

Kontrasten får vi etter hvert gjennom uendelige jordbruksområder der kveg skifter med druer. Det blir langdrygt, så guiden åpner mikrofonen for dem som måtte ha noe på hjertet. Og det er det noen som har. Flauge gamle vitser får meg til å synke ned i setet, men her er ingen muligheter for flukt. Jeg ber en stille bønn om at vi snart må være fremme i Yosemite, en av de eldste nasjonalparkene her borte. Jeg ser frem til fossefall og elvebrus. Og nå tråkler bussen seg gjennom rikelig vegetasjon på smale veier langs stupbratte fjellsider, et eldorado for klatrere og i sin tid et mønster for aktiviteten i Sunnmørsalpene.

Men tørken har fjernet fossefall og elvebrus, og den delen av parken der sequoiatrærne finnes, er stengt! Min

frustrasjon lar seg ikke skjule. Hva gjør vi så? Jo, den gode Kimberley setter kurset mot en annen nasjonalpark, som faktisk heter Sequoia. På snirklete veier, gjennom skog og fjell, til frustrasjon for mange, aller mest sjåføren, for vi kjører feil og mister mye tid og det blir senkveld. Men vi finner Sequoiatrærne til slutt. Det er ikke noe å si på størrelsen. Ikke alderen heller.

Etter hvert er det nok blitt klart på bussen hvem som absolutt måtte ha med seg Sequoia. Jeg krymper meg litt, men folk er høflige og jeg kommer fort til at det ikke er bryet verdt å holde seg med dårlig samvittighet. Nå gjelder det å se fram til møtet med Redwoodtrærne utenfor San Francisco, som er neste mål.

SAN FRANCISCO • I San Francisco er attraksjonene mange: De berømte trikkene, Fishermans Wharf, Alcatraz, Twin Peaks eller – som jeg har sett meg ut, en tur til Muir Woods National Park.

Vi har ellers et godt utgangspunkt i det gamle og ærverdige hotellet vårt midt i sentrum. Men i gatemiljøet rundt hotellet finnes den største samling hjemløse jeg har vært borte i. Jeg har ofte utbytte av å kommunisere med dem, men her flyter det for mange ube-

regnelige diagnosenter rundt. Jeg slår meg ned på nærmeste kinarestaurant for en Budweiser og noen kyllingvinger. Så kommer en av gatekvinnene inn. Hun stikker hånda ned i fatet mitt og drar av gåre med kyllingvingene. Det er henne vel unt, men kineserne lager stor ståhei. Jeg er plutselig verken sulten eller tørst, men jeg tar det igjen med en krabbeat på Fisherman's Wharf.

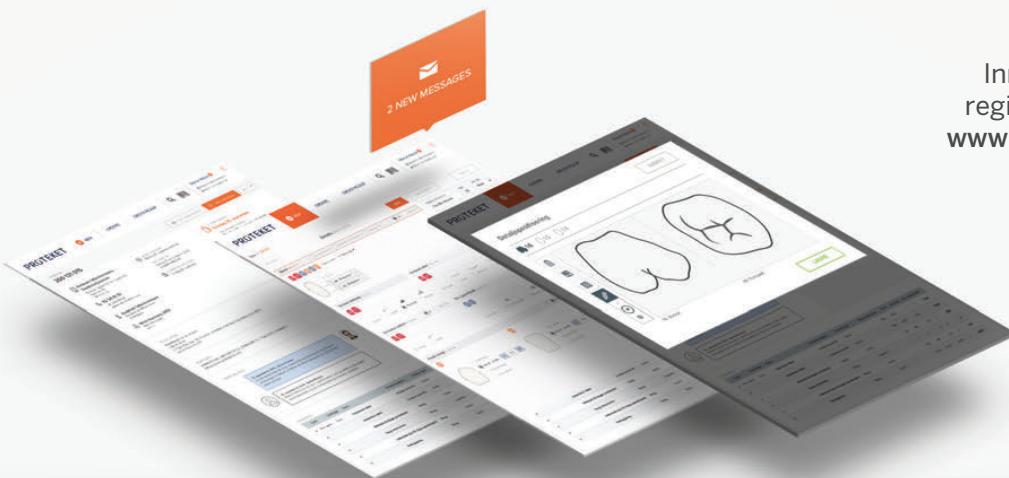
MUIR OG REDWOOD • For å komme til Muir Woods må man over Golden Gate og gjennom den idylliske havnebyen Sausalito. Hvorfor heter det Muir Woods? John Muir var en sterk pådriver for å få opprettet nasjonalparker tidlig på 1900-tallet med god støtte av president Ted Roosevelt. Muir var sentral for å verne nettopp Redwood-skogen. Hans ansiktstrekk finnes fremdeles på quartermyntene.

Og Muir-parken skuffer ikke med sine med nitti meter høye trær, flere meter i diameter og kanskje 2 000 år gamle. Her er det bygget opp gangplattår. En «park ranger» forklarer at dette er for ikke å stresse røttene, som er lange og mange, men ligger svært overflatisk. Redwoodtrærne sprer seg både ved frø og knoppskyting, sier han, så det kan bli en hel familie rundt et modertre. Tverrsnitt av et nedblåst tre viser årringer ned mot 900-tallet.

Her er det gode fotomotiver. Men så mister jeg mitt vesle kamera i bakken og batterikontakten ryker. Halve jorda rundt og ved målet – og så ute av stand til å dokumentere det! Trøsten er at på netthinnen sitter det bilder av mye bedre kvalitet enn det jeg ville fått til.

Det hele ble en lang omvei for å bli kvitt min Sequoia hang-up, men jeg fikk mye natur og kultur på kjøpet. Det var varmt oktober med tørke og spor etter gammel og ny brann der vest, samtidig sto lavlandsområdene i øst under vann. Klimaforandringer eller La Niña? Kanskje begge deler.

Innlogging/
registrering på
www.proteket.no

PO

Proteket Online – Moderne tannteknikk

MED VÅR NYE **DIGITALE ORDREBLOKK** FÅR DU TILGANG TIL VERKTØY SOM FORENKLER DIN ARBEIDSDAG

«Protekets nye bestillingssystem, som er utviklet sammen med EGGS Design, er et strålende eksempel på digitalisering og automatisering av manuelle prosesser. Dette er et helhetlig, intuitivt og brukervennlig system som bedrer samarbeidet mellom tannlege og tanntekniker betraktelig, sier Thea Mehl. Hun er prosjektleder for designutmerkelser i Norsk design- og arkitektursenter.»

Spesifikk leveringsdato

Tegneprogram

Dialog når du har tid

Opphenting på din klinikks

Status og pakkesporing

Elektronisk budbestilling

Din personlige tanntekniske kontakt

Enkel i bruk, f.eks. på iPad

Rabatt på hver ordre

Implantat-komponenter til veilede pris

Samir Madrane Tanntekniker/kundeansvarlig
Ta kontakt med vår kundeansvarlige Samir Madrane for spørsmål. Han kan også besøke klinikken for å gi deg/dere den opplæringen dere trenger.

Telefon: 48 36 04 48
Epost: samir@proteket.no

Munketårnet på Akershus festning

Av tannlege Johnny Grøthe

Munketårnet på Akershus festning har ingenting med munker å gjøre; det er oppkalt etter dansken Christen Munk som var lensherre på Akershus. Han lot vanntårnet på middelalderfestningen ombygge til kanon- og vanntårn i 1559. Både Munketårnet og Munkedammen (må ikke forveksles med Karpedammen) er oppkalt etter ham.

Christen Munk var født i 1520 og døde i 1579 i Danmark, i Aakjær på Jylland, han hadde i 1572 flyttet tilbake til Danmark, etter at han fikk byttet Akershus med Aakjær len. Han startet sin karriere ved hoffet hos kong Christian 3., og vi vet at han i 1548 fortsatt var ved hoffet i København og deltok i prinsesse Annas reisefølge da hun skulle gifte seg i Sachsen samme år.

LENSHERRE OG STATHOLDER • I
1549 ble han lensherre på Hamar og overtok etterhvert eiendommene til en rekke klostre som hadde blitt kongelig eiendom etter reformasjonen. I 1556 ble han i følge kildene stattholder og lensherre på Akershus, en stilling han innehadde helt fram til 1572. Denne stattholderstillingen mås sees på som en forløper til den stattholderstillingen som da ble opprettet og som eksisterte med enkelte avbrudd helt fram til 1814.

Utover på 1560-tallet regjerte han over Hamar len og Akershus len mens han residerte på Akershus festning. I Hamar bygde han et tårn som svenskene rev under sjuårskrigen. Under en gjennomgang i 1553 av de katolske biskopers etterlatte bøker og brev skal Hamarkrøniken ha blitt oppdaget. Hamarkrøniken er en bok skrevet på 1500-tallet av en ukjent forfatter, men

etter språket og den lokalpatroiske skildring av Hamar og byens bebyggelse å dømme var den skrevet av en fra Hedmarken, helst Hamar. Boken beskriver livet i Hamar by og hvordan den var styrt og har en liten fortelling om den siste biskopens farvel med byen.

Munk hadde også en rekke andre mindre len i en kortere eller lengre periode, blant dem Bratsberg og Gimsøy kloster og Tønsberg len. 1558 fikk han dessuten Sunnmøre uten å betale avgift for det. Kongen var så tilfreds med hans iver i tjenesten at han 1561 gav ham løfte om å beholde Sunnmøre avgiftsfritt i 20 år til, og av samme grunn fikk han 1571 tillagt Verne kloster, samt Ingeland, Eidsberg og Rakkestad len i Østfold.

Christen Munk var en energisk og dyktig representant for det danske

adelsveldet i Norge, myndig og behendig som lensherre – og resolutt i både forsvar og angrep under sjuåskrigen 1563–70. Da svenske tropper i 1567 rykket mot Akershus festning lot Munk – som et svar på denne trusselen – Oslo brenne for å unngå at svenskene fikk anledning til å befeste seg i byen. Han tilkalte hjelp fra Vestlandet og Danmark; de danske troppeble slått, men vestlendingene jaget svenskene på flukt. Mangel på skyts og forsyninger var medvirkende til at svenskene trakk seg tilbake. Året etter gikk Munk til gjengjeldsesaksjon ved å sende tropper inn i Värmland og Dalsland i Sverige på herjings- og plyndringstokt.

BYGGHERRE OG POLITIKER • Munk satte varige spor etter seg ved å ta stein fra de forfalne kirkene i Oslo og bruke disse til å bygge om vanntårnet på Akershus, derved fikk det navnet Munketårnet. Han flyttet inngangsporten vestover og la brygge der. Han satte i stand murene, bygde flere rondeller, skaffet skyts og anla dammer og hager utenfor borgen.

Munk var også en nidkjær utøver av kongemaktens finanspolitikk. I første omgang skar han ned på personalet, men senere økte han det igjen og hadde et helt lite hoff av unge adelsmenn som gjorde pasjetjeneste, arbeidet på hans kontor og fulgte ham på hans reiser. På hans initiativ ble det 1558 lagt utførelselstoll på laks, kjøtt og andre varer, samtidig som han begrenset tollkrevernes utbytte for å øke kongens andel av tollen.

Munk håndhevet aktivt kongens myndighet til å kreve av skipperne at de først kjøpte kongens trelast til høy pris før de fikk lov til å kjøpe av andre

trelastselgere. Han begynte på egen hånd å kreve inn en tilleggstoll på trelast ca. 1560. Nederlenderne klaget, men kongen støttet ham. I 1562 prøvde han å innarbeide trelasttollen ved å markedsføre den som et gunstig alternativ til perioder med utførselsforbud, men under nederlandske press ble tollen satt ned igjen på slutten av sjuåskrigen.

Munk synes for det meste å ha klart balansen mellom å presse befolkningen til større skatteytelser og jenke seg og forhandle når det oppsto misnøye. Enkelte ganger talte han bøndenes sak overfor kongen, men vi kjenner også et tilfelle der kongen irettesatte ham for å blande seg inn i skatteoppkrevingen i en annen manns len og formante ham til ikke å plage befolkningen ut over det rimelige.

Har du lastet ned appen?
Du finner den i App Store og Google Play
Navnet er Tannlegetidende

EDUCATED BY
ZIRKONZAHN

CAD/CAM MILLING FACE HUNTER

INTRODUKSJONSKURS

Lær om 3D-digitalisering av pasientenes ansikter med ansiktsskaneren vår, og om videre behandling

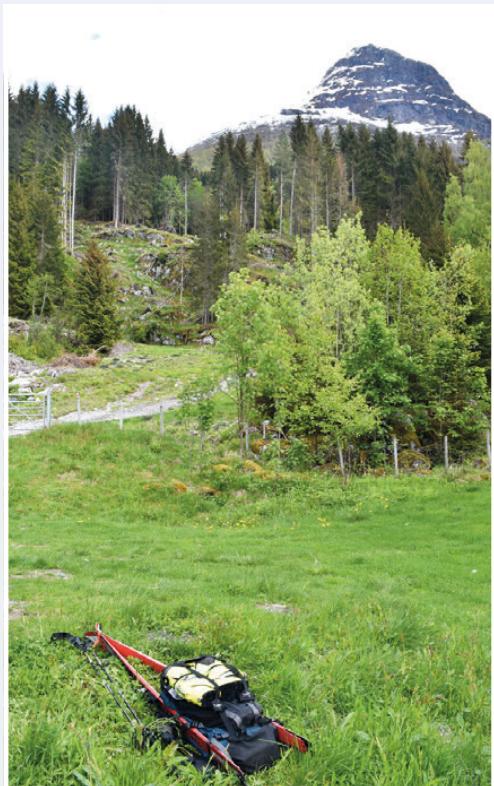

Zirkonzahn Worldwide – Syd-Tirol – T +39 0474 066 680
info@zirkonzahn.com – www.zirkonzahn.com

Tøff topptur på Loenmøtet

Av tannlege Kjetil Reisegg

Eg sette meg i bilen tidleg ein fredags morgon, kryssa Sognefjorden med 6-ferja og køyrdé nordover mot Loen. Dei siste åra har eg vore fast deltagar på Loenmøtet. Der får eg fagleg og sosialt påfyll, og i år hadde eg tenkt å gje meg sjølv ei ekstra utfordring. Meir om det seinare.

Skia blei spent fast på sekken.

På veg langs Innvikfjorden svingte eg innom Ricco Vero sitt fabrikkutsal i Olden. Eg prøvde ein stilig dress til under halv pris, men køyrdé vidare utan å shoppa. Då eg kom til Loen var professor Trond Inge Berge godt i gang med kurset. Eg kunne slå fast at eg var forseinka på grunn av ein dress. Eller av forfengeleghet, om du vil. Gjennom åra ha eg vore på mange bra kurs i Loen, og dette var ikkje noko unntak.

Likevel: Etter lunsj let eg kurs vera kurs og sikta mot dagens utfordring: Fjellet Skåla, 1 848 meter over havet. Klokka var 14, eg hadde såleis fire og ein halv time til det tradisjonelle grillpartyet i hagen på Hotell Alexandra. Det burde gå. Men så var det denne dressen då. Eg tok ein snartur innom Olden, handla dress og skjorte, og parkerte bilen ein halvtime seinare. 1 800 høgdemeter på fire timer, kunne det gå?

Eg spende skia fast på sekken og tok meg oppover gjennom skogen. Stien er fint opparbeidd av Sherpaer frå Nepal, som rehabiliterte løypa til Skåla i 2012. Etter kvart som eg vann høgdemeter, fekk eg flott utsikt over Innvikfjoren. Med høgdemetrane kom også sveitten. Eg twilte på om saftflaska i sekken ville rekka heilt til topps. På 600 meter tylta eg i meg dei siste saftdråpene. Anna næring hadde eg ikkje med meg, så resten av turen fekk gå på vatn og vilje.

Eg fylde flaska i elva, kryssa bru og tok skia fatt. Dei neste 1 200 høgdemetrane gjekk på snø. Eg har investert tusenvis av kroner i lett randoneeutstyr, og no skulle eg få valuta for pengeane. Dei første bakkane gjekk lett, forma var fin. Eg henta fram kameraet og dokumenterte oppstiginga. I det eg

starta på sjølve fjellryggen, kjende eg at føtene vart tyngre. Eit gnagsår var under full utvikling på høgrefoten. Pausane vart hyppigare. Eg byrja å tella stega. 50 steg, så pustepause, nye 50 steg, ny pustepause. Sakte men sikkert jobba eg meg oppover. Blodsukkeret gjekk nedover. Litt skodde seig inn over toppen, men sikten var likevel god. Ein skigåar dukka opp eit stykke framfor meg. Det gav ekstra motivasjon, krefter og viljestyrke. Eg kjempa meg til topps.

På toppen ligg Skålåtårnet, bygd i 1891 av legen Hans Henrik Gerhard Klouman. Han meinte tuberkulosepatientar ville ha godt av den tynne, friske fjellufta. I dag driv Bergen Turlag tårnet som ei sjølvbetent turisthytte. I proviantlageret fann eg ein sekspakning med rosiner. Den betalte eg hundre kroner for, i mangel på småpengar. Det var verd kvar krone! Eg proppa i meg tre av pakkene og kjende korleis blodsukkeret steig. Dei siste pakkene delte eg med nokre petroleumsingeniørar frå Bærum. Dei kunne fortelja om rolege dagar i oljebransjen, så det var god tid til ein rundtur i den vestnorske fjellheimen.

Eg slo følgje med bærumsgutta nedover, tenkte at no skulle eg visa dei. Eg er oppvaksen i skimiljøet på Voss, og ville briljera overfor austlendingane. Etter eit par svingar kunne eg slå fast at rosinene si livgjevande kraft ikkje hadde nådd beina. Dei var framleis tunge som bly etter oppturen. I staden for elegante slalåmsvingar, vart det å krøka seg nedover på ustø bein og med hyppige pustepausar. Bærumsgutta såg irriterande uanstrengde ut. Klokka var godt over 18, og grillene fyrté opp på Alexandra. Eg nådde bruia

To gutter frå Bærum såg irriterande uanstrengde ut på turen ned.

på 600 meter, skifta frå ski til sko og sprang det eg var god for ned til bilen.

Vel framme på hotellet heiv eg meg i dusjen, og kjende korleis saltet frå sveitten svei i det ferske gnagsåret. Eg skifta til nydressen og møtte på grillpartyet kl. 20: 00, halvannan time etter skjemaet. Det var framleis mykje god mat igjen. Eg fekk meg ein øl, og gløymde etter kvart både gnagsår og tunge høgdemeter. Maten og drikka smakte himmelsk etter ein solid fjelltur! Kvelden vart sein i triveleg lag, og eg kunne skyrta av ein kjapp trimtur til Skåla etter lunsj den dagen.

Skålataren er bygd i 1891 av legen Hans Henrik Gerhard Klouman. Bergen Turlag driv tårnet som ei sjølvbetent turisthytte.

Husker du Alaa al-Aswany?

Av tannlege Nils J. Jacobsen

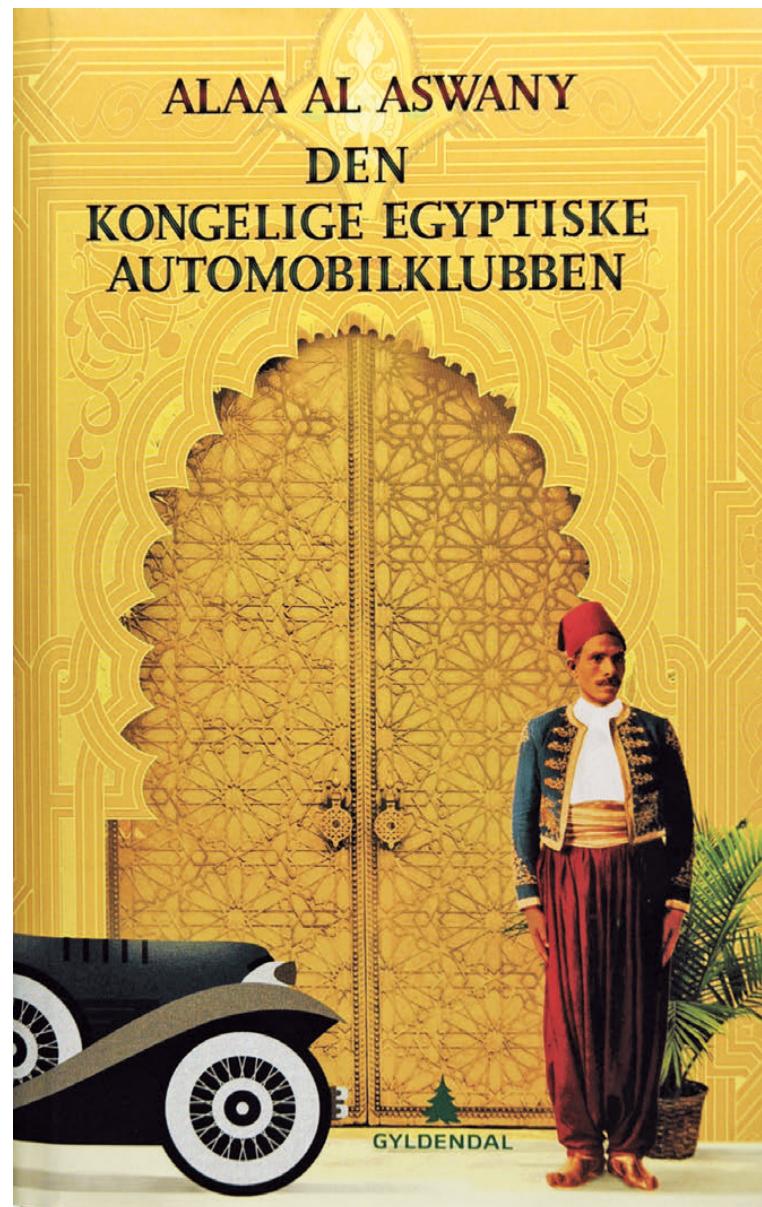
Den egyptiske tannlegen, som skrev «Yacoubian-bygningen», der han skildret korruption og undertrykking og sosiale tabuer under det gamle Mubarakregimet?

Han har nå skrevet en ny roman, en sosial

Hsatire som heter «Den kongelige egyptiske automobilklubben». Boken kom ut på Gyldendal i 2015. Denne gangen er handlingen lagt til den perioden der engelskmennene hadde kontroll og europeerne etablerte den fasjonable automobilklubben der den egyptiske kongen, etter alt å dømme kong Faruk, kunne spille ut sin korrupte playboytilværelse. Hele opplegget oste nedverdigelse av egyptere og nesegrus beundring av alt som smakte europeisk. Folk ble tvunget til å smiske for personer med makt og til å tåle vold og underkastelse for å overleve.

Dette er bokens hovedtema, men det virker som al-Aswany har påbegynt en helt annen fortelling og ikke har klart å bestemme seg. Det litterære opplegget er ellers ikke ulikt Yacoubian-bygningen: forfatteren belyser politisk urettferdighet ved å fortelle historien til personer som har relasjon til automobilklubben og til hverandre på forskjellig vis. Men jeg er ikke sikker på at jeg fant denne boken like interessant som den forrige.

Til gjengjeld har al-Aswani vokst i litterær anseelse. Det virker som han også har vokst i selvbevissthet. Det har nok sammenheng med at hans aktivitet som kommentator i egyptiske aviser og tidsskrifter, ofte gjengitt i vestlige publikasjoner som The New York Times, The Guardian, le Monde og flere.

Han blir etter hvert invitert til å opptre verden rundt. Samtidig har han utviklet seg som en politisk aktivist. Han var allerede en tydelig røst mot Mubaraks regime og hadde betydning for den egyptiske utgaven av «Den arabiske våren» i 2011. Men han hadde ikke sans for Mohamed Morsi og Det muslimske brorskapets islamistiske regime, folkevalgt eller ikke. Han hadde heller ikke sans for påstanden om at muslimbrødrene bare var snille og gode advokater for sosial rettferdighet. Tvert imot var de en fascistisk organisasjon med potensielle for religiøs maktbruk og undertrykkelse.

Al-Aswany gikk derfor inn for general al-Sisis militære intervasjon i Egypt. På den andre siden har han ikke sans for samme al-Sisis virksomhet som president, som han synes er verre enn under Mubarak. Al-Aswany sier at han stadig er mot terrorisme, men at det ikke rettferdiggjør al-Sisis opptrøden som diktator. Resultatet er at han har fått inndratt sin ukentlige avis-spalte og fått forbud mot å oppstre i statlige medier i Egypt. Han blir også fysisk angrepet og hindret fra offentlige opptrødener, til og med også ved boklansering i Paris i fjor, der innleide demonstranter gikk løs både på forfat-

Insha'Allah

Av tannlege Johnny Grøthe

Korleis eitt og hitt går i framtida, veit me ikkje noko om. Me lyt berre vona at alt går bra. Å kalla på høgare makter for innverknad derifrå er det også mange som gjer.

teren og hans oversetter. På arabisk kommer han nå til orde bare gjennom sosiale medier.

Av intervjuer i vestlige publikasjoner går det imidlertid frem at han er like «oppesen» og ikke har tenkt å la seg kneble. Blant annet var han på programmet ved den internasjonale bokmessen i London i april i år. Han er også like oppsatt som tidligere på å fortsette sin tannlegepraksis, som han sier er verdifull for å møte mennesker med forskjellig bakgrunn. Det blir spennende å følge med på hvordan det går med ham, både som tannlege, fatter og politisk aktivist i et urolig område av verden.

I «gamle dagar», i alle fall i Hallingdal, sette folk si von til at dei skulle vera i stand til å gjera det dei prata om – «visst me leva o ha helsa», sa dei. Så fekk det stå til, alt overlete til det som vert kalla fatalisme. I innbydingar til kristelege møte vart det også ofte teke etterhald om at «om Gud vil» vert det halde møte på nærmere oppgjeve tid og stad. Denne fatalismen finn me også i Bibelen. Kristendomen har sitt eige uttrykk for dette, «Deo Volente», det vart ofte brukt til slutt i eit brev, om at brevet måtte koma fram om Gud ville. Også i Jakobs brev i Det nye testamentet har noko med om dette, i 4: 15, der det står: «Om Herren vil, så får vi leva og kan gjera dette eller hitt».

ISLAMSK FATALISME • Insha'Allah er eit ofte nytt uttrykk i det arabiske språket. Det kan takast som eit teikn på arabisk fatalisme, men også som teikn på mjklynde; «utan Allahs (Guds) vilje, kan ikkje mennesket». I praksis vert Insha'Allah nytt for å gje uttrykk for von eller ynskje om at ei hending noko inn i framtida skal vera røyndom: «Ho vinn valet i morgen, Insha'Allah». Sjølv om uttrykket vert nytt av både muslimar og kristne, har det sitt opphav i Koranen, i sura 18, vers 23–24: «Sei aldri om nokon ting: 'Dette vil eg gjera i morgen' utan å leggja til – om Gud vil. Kom Herren i hug om du gløymer dette, og sei: 'Det kan vera at Herren vil leida meg til noko som er nærmere den rette vegen enn dette'.

PÅBOD TIL MUHAMMED • Dette påboden vart visstnok gjeve av Gud til Muhammed då han mistok seg og gløynde å ta dette etterhalde då han

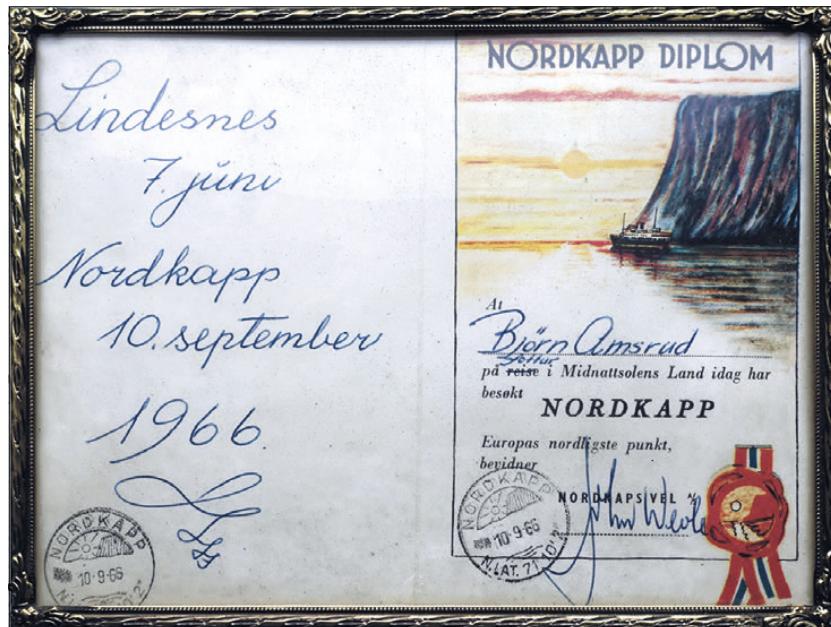
lovde nokre «heidningar» å fortelje at han dagen etterpå ville koma med ei fordjupning av ei soge om nokre menn som under keisar Decius vart forfylgde grunna si kristne tru og stengde inne i ei fjellhole der dei sovna og vakna først 180 år seinare under keisar Theodosius II. Denne soga er meir kjend i islam enn i kristendommen, og i nokre kjelder er talet på menn i hola oppgjeve å vera sju, derifrå har me fått uttrykket «sjusovarar».

GUD (ALLAH) RÅR OVER ALT OG

ALLE • Som den kristne Gud er også den muslimske Allah einerådande og allmektig. Den islamske skriftlærde Iba 'Abbas tolka versa om Insha'Allah slik at det må vera påbode for ein muslim å leggja til Insha'Allah etter alle nemningar om kva han eller ho ynskjer å gjera i framtida, og nokre truande fylgjer denne tolkinga også i våre dagar. Uttrykket kan også verta brukt for å koma bort frå ei lite hugleg sanning, ei slags ansvarsfråskrivning. Heller enn å seia rett ut at noko ikkje går bra, kan ein leggja saka i Guds hender ved å leggja til Insha'Allah. At Guds (Allahs) vilje rår over alt og alle ting vert også brukt når det skal forklaraast for sorgjande foreldre at borna vert drepe av israelske bomber på Gaza-stripa. Om dette vert teke som ei god og truverdig forklaring, kan det vel vera ymse meininger om.

Alene på langs

7. juni 1966 bøyer Bjørn Amsrud seg ned mot fjærestoneine på Lindesnes fyr og dypper hånda i sjøen. Så vender han ansiktet mot nord, og begynner å gå.

Da Amsrud kom frem til Nordkapp, fikk han diplom av paret som bestyrte restauranten – «på fottur i Midnattssolens land».

96 dager og 2 700 kilometer senere skåler han i kongepjolter på Nordkapp. Da har han gått Norge på langs som den første noensinne.

Amsrud er født i Oslo i 1933. Han vokste opp i en familie som benyttet enhver anledning til å komme seg ut på tur. Som ung mann utdannet han seg til tannlege i Oslo, og sto i yrket i 15 år.

I 1962 kom han til Svalbard.

– Som tannlege på Svalbard hadde jeg akkurat passe nok å gjøre om vinteren. Da våren kom dro så å si alle ned til Norge, og jeg fikk enda bedre tid til å rusle rundt i den fantastiske naturen, forteller Amsrud.

Han ble på Svalbard i to og et halvt år. For en som tilbragte all sin fritid ute,

var det ikke til å unngå at han nå og da kom i nærheten av isbjørn. Én gang litt for nærmee.

– Jeg skjøt da den var på 20 meters hold. Det syntes jeg var et minimum av avstand for en bamse på 250 kilo. Vi hadde et veldig strev med å få den – i 10 kuldegrader og uten erfaring – men vi klarte det. Skinnet har jeg ennå, det måler 2,5 meter fra nakke til haletipp, sier Amsrud.

JUSTERTE NORGESENKARTET • I løpet av den siste vinteren på Svalbard, begynte planen om å gå Norge på langs å ta form. 7. juni 1966 tok han toget fra Oslo til Kristiansand, og derfra buss til Lindesnes. Så begynte han på ferden nordover.

– Jeg startet turen med telt, men sendte det hjem før det var gått en uke. Det ble for mye å bære på. Deretter lå jeg under åpen himmel eller i turisthytter der de fantes, sier Amsrud.

Til tross for at han ikke hadde ønsket å kringkaste planene sine, ryktes det at han skulle legge ut på tur. Et par uker før avreise, ringte direktøren for geografisk oppmåling.

– Han ga meg en tykk bunke med detaljkart over Norge. Mye var forstørrelser og opptrykk av gamle amtskart

250 kilo isbjørn har møtt sin skjebne.

fra 1800-tallet. Direktøren ville at jeg skulle oppdatere kartene underveis. De var svært ufullstendige, men jeg fant da retningen, humrer Amsrud.

HOLDT SEG I NORGE • Han gikk helst på fjellet. Av og til kom han ned for å fylle på proviant. Kartene delte han i fire forsendelser og sendte dem poste restante slik at han kunne plukke dem opp underveis.

Ruta gikk over Hardangervidda, videre opp til Ustaoset, og deretter til Vinje. Rundt Hallingskarvet, opp til Tyin, over Jotunheimen og ned til Sjoa, gjennom Rondane og Femundsmarka. Opp gjennom Trøndelag gikk han nokså parallelt med svenskegrensen, før han tok turen over Børgefjell og gjennom Hattfjelldal.

– Halvveis møtte jeg en venn fra Svalbard som var gruveingeniør i Grong Gruber. Da holdt vi en halvveisfest, før jeg dro videre neste dag, forteller Amsrud.

På Saltfjellet overnattet han i hyttene som ble satt opp da Telegrafselskapet la linje der på 1800-tallet. Så kom han over til Sulitjelma.

– Her begynte det å bli trangt mellom havet og svenskegrensen. Ved Hellmobotn er avstanden kun fem kilometer, med mange små vann og tidvis vanskelig terrenget. Jeg var fast bestemt på at turen kun skulle foregå i Norge, og kom meg videre til Narvikfjellene uten å sette føttene i Sverige, sier Amsrud.

TIL NORDKAPP MED FYRSTEKAKE •

Fra Bjørnefjell tok han toget tur-retur Narvik for å få lappet støvlene. Kalenderen viste siste halvdel av august. Sommeren hadde vært dårlig, og nå begynte det å komme snø og sludd. Det ble tidvis trasig å gå. Fra treriksryøsa i Troms, punktet der hvor grensene for Norge, Sverige og Finland møtes, peilet han seg ut strake veien til Nordkapp. Det kom han 10. september 1966.

– Jeg satte igjen sekken på sjømannsheimen i Honningsvåg, og gikk de siste drøye tre milene ut til Nordkapp. På veien var det et par biler som

Fra en artikkel i VG etter at Amsrud hadde gått Norge på langs på ski i 1976.

stanset og lurte på om jeg skulle sitte på, men jeg greide heldigvis å motstå fristelsen, sier Amsrud og ler.

Søsteren hans hadde sendt fyrste-kake og en lerke med konjak, som han hentet ut på postkontoret i Honningsvåg. Asmsrud regnet med å holde festen alene, men ble overrasket av at ekteparet som bestyrte restauranten, var kommet ut for å stenge for sesongen.

– Jeg stilte med kake og konjak, de med kaffe og champagne. Mannen måtte kjøre bilen tilbake til Honningsvåg og kunne derfor ikke drikke alkohol. Heldigvis elsket han fyrste-kake. Kona hans og jeg satt og pjoltret, og ble litt på en snurr begge to. Det var en riktig fin fest, minnes Amsrud.

SØKTE FRIHETEN I NATUREN • Til tross for lettelsen over å ha kommet frem, kjente han også på en følelse av tomhet. Plutselig var det hele over. Han skulle gjerne gått litt til, hadde landet vært lenger.

I 1975 sluttet han som tannlege. Samme år gikk han igjen Norge på langs, denne gangen på ski. Turen var unnagjort på 71 dager. Siden har han ikke hatt fast jobb, men levnært seg som frilansjournalist og fotograf for ulike naturtidsskrift. Amsrud har alltid likt å gå alene.

– Tannlegeyrket ble for intimt for meg, og jeg ønsket frihet til å ferdes ute i naturen over lengre perioder. I oppveksten slukte jeg gamle klassikere som hevdet at hvis det skulle dreie seg om fottur, måtte man gå ute i seks uker eller mer. Jeg er veldig glad for at jeg fikk oppleve den norske fjellheimen i 50- og 60-årene. På 50-tallet var det fremdeles setring i fjellet, og mye mer liv og røre enn det er i dag, sier Amsrud.

Tone Elise Eng Galåen

Bjørn Amsrud (83) utenfor sitt hjem på Makrellbekken i Oslo. Foto: Tone Elise Eng Galåen.

A
PERSONELL

Kontakt
Anne Cecilie Mellem
på 91772903 eller
anne.cecilie@a-personell.no

Kjære tannlege

Obs! - ny kontaktinfo!

Er din **tannhelsesekretær** syk eller er du på jakt etter en nyansatt?

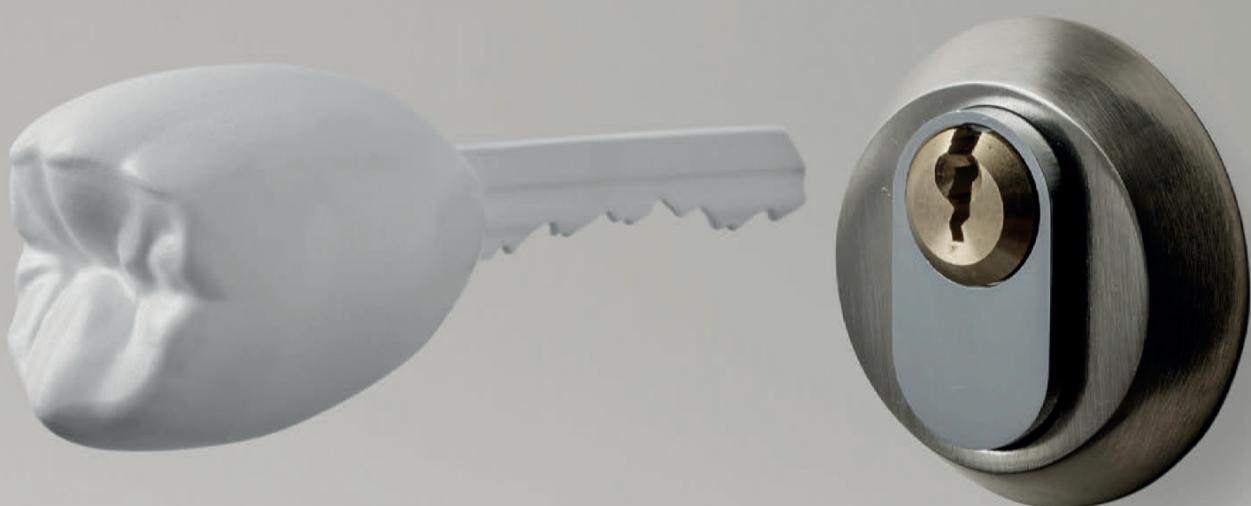
Med mange års erfaring fra tannlegekontor og nå 10 års erfaring fra bemanningsbransjen hjelper jeg deg gjerne med å finne gode kandidater.

Jeg har mange flinke kandidater og fyller stadig opp med nye. I dag er de fleste av mine kunder lokalisert i det sentrale Østlandsområdet, men jeg tar gjerne oppdrag i hele Sør-Norge.

Behov for **tannpleier**? Ring – kanskje jeg kan hjelpe deg med det og!

Vi holder åpent
i hele sommer

Presisjon er alt. Derfor har vi gjennom 25 år med protetikk samarbeidet med noen av de dyktigste tannteknikerne i verden. Slik blir også du en leverandør av presisjon og kvalitet - noe som sparer tid og penger for både deg og pasientene dine. Ring oss på 32 89 60 55 for et godt tilbud!

Som bonuskunde får du opptil hver 9. MK kostnadsfritt (ekskl.au).

Nedre Storgate 65, 3015 Drammen | dentrade@online.no | www.dentrade.org | Agent for DWWW, Modern Dental Lab

DENTRADE
We put a smile on your face

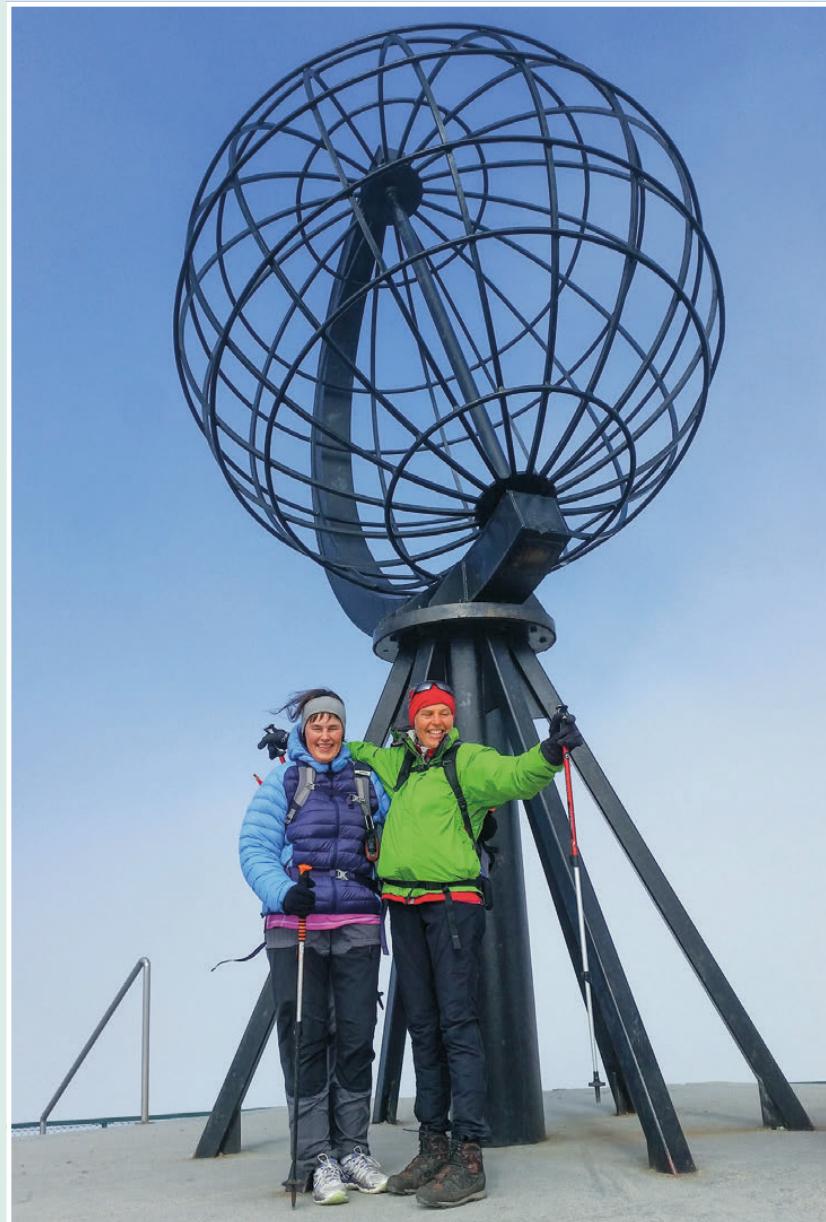
Vandret landet fra sør til nord

Da Aase Vintermyr ble spurta om hun ville være med å gå Norge på langs, slo hun til med det samme. Det ble en minnerik opplevelse som ga mersmak.

– I løpet av til sammen fem måneder i perioden 2011 til 2015, gikk vi fra Lindesnes i sør til Nordkapp i nord. Halvparten av etappene har vi gått på beina, den andre halvparten på ski, forteller Vintermyr, som til daglig er tannlege ved Skien tannklinik.

Hun har vært med på alle skiturene, men mangler noen mil på beina sør for Meråker og i Troms. Disse «hullene» har hun planer om å fullføre i løpet av de neste årene.

Sammen med venninnen, Berit Heggholmen, har Vintermyr gått i sommerhalvåret og i påsken. Første tur gikk på beina fra Lindesnes til Finse i juli 2011. I løpet av de neste fire årene beveget de seg etappevis nordover i landet, før de i august 2015 nådde frem til Nordkapp.

Endelig fremme på Nordkapp!

På fottur kan man høste av naturens grøde, her i form av multer.

På det lengste var de ute i fire uker i ett strekk.

– De fleste går fra Nordkapp til Lindesnes. Vi møtte mange, spesielt på skiturene våre, som lurte på hvorfor vi hadde valgt å gå med sola i ryggen. Den varmet godt, og vi slapp å bli solbrent, ler Vintermyr.

GIKK PÅ ELVEISEN • Det var kun tillatt å ta seg frem på beina og på ski. Det var også et poeng å gå mest mulig av turen i Norge, og ikke svinge for mye inn over grensen til Sverige.

– Etappen fra Kilpisjärvi til Skaidi tok vi på ski. Turen over Finnmarksvidda var fantastisk. Vi i gikk en god del på elveisen, noe som sparte oss mye med hensyn til tid og ekstra kilometer, sier Vintermyr.

Det ble likevel en god del vading over elver i løpet av turen.

– Heldigvis brukte vi gåstaver som var til god nytte når strømmen var stri. Noen steder gikk vi med vann opp til skrittet, forteller Vintermyr.

De la ut matdepoter på campingplasser og på et par hoteller langs ruta, og

passet på at sekken ikke veide mer enn 20 kilo. Med seg hadde de én ukes matrasjon, som for det meste besto av havregryn og Real turmat.

– Vi kom nesten helt opp til Røyrvik i Nord-Trøndelag før vi måtte overnatte i telt. Også i Børgefjell nasjonalpark ble vi nødt til å tilbringe et par netter uteomhus. Det fantes ikke turisthytter i disse områdene, sier Vintermyr.

TØFFE FORHOLD • På den siste skiturten fra Kilpijärvi til Skaidi, måtte de finne frem teltpuggene også vinterstid.

– Det var kaldt! Vi hadde dobbelt underlag, reindsdyrkinn og to soveposer hver, men frøs likevel. Det gir en fin frihetsfølelse å gå med telt. Du kan slå deg ned hvor som helst når det passer, sier hun.

I løpet av turen fra Lindesnes til Nordkapp, hadde de kun én overligger. Været var dårlig, Vintermyr hadde feber, og reisefølget vondt i ryggen.

– Noen av dagsetappene ble heller ikke like lange som planlagt. Blant annet hadde vi en etappe i Finnmark hvor vi etter 12 kilometer måtte gi tapt for vær og føreforhold. Da vasset vi enkelte steder i nysnø til livet, mens vi dro på tunge pulker (35 kilo). Ellers var vi stort sett heldige med været, sier Vintermyr.

Hun er aller mest stolt av etappene på ski, og trekker frem Finnmarksvidda

De så mange reinsdyr på turen, noen ganger kun geviret.

og Saltfjellet som de to fineste turene vinterstid. Sommerstid gjorde Børgefjell og Hattfjelldal dypt inntrykk.

– Vi gikk i nydelig natur, og området har utrolig fine hytter. Det var sjeldent vi møtte noen andre, folk går nok heller

til hytter som ikke ligger så langt fra allfarvei, sier Vintermyr.

BALSAM FOR SJELEN • I Trøndelag møtte de elg. Reinsdyr ble det flere og flere av jo lengre nord de kom, og de så

Det hendte seg at de måtte vade, men ikke alltid.

Overnatting i telt på vei fra Kilpijärvi til Skaidi.

type, ørn og spor etter jerv. Det eneste de planla, var å gå, spise og sove.

– Uten PC og mobildekning, slappet vi helt av og nøt dagen og stillheten. Vi gikk med SPOT satellittnavigering, slik at de hjemme kunne følge med på hvor

vi var. Det er en trygghet der det ikke finnes mobildekning, og det kanskje går en uke før du treffer folk, sier Vintermyr.

Hun har alltid vært en ivrig turgåer. Hardangervidda og Jotunheimen har

hun travet på kryss og tvers, og de siste 10–20 årene har hun vært med på skitur i regi av Den Norske Turistforening.

– Før du legger ut på langtur, må du ha grunntrainingen i orden. Særlig er det viktig å vite hva du går til vintersid, slik at du kan se an vær og føreforhold.

Sammen med venninnen, er hun godt i gang med å planlegge neste prosjekt som starter til sommeren: Norge på langs på sykkel, fra Nordkapp til Lindesnes. Etappevis det også.

– Som en kontrast til fjellet, skal vi sykle så langt uti fjæra som vi kommer. Denne gangen er det også lov til å ta ferje. Vi gleder oss til nye eventyr, sier Aase Vintermyr.

Tekst: Tone Elise Eng Galåen

Foto: Privat

Tidendes pris for beste kasuspresentasjon

Tidende ønsker å motta gode kasuspresentasjoner til tidsskriftet. Vi har derfor opprettet en pris som vi tar sikte på å dele ut hvert annet år, og neste gang ved NTFs landsmøte i 2016.

Prisen på 20 000 kroner tildeles forfatter(en) av den kasuistikk som vurderes som den beste av de publiserte kasuspresentasjonene i løpet av to årganger av Tidende.

Tidende ønsker med dette å oppmuntre til en type fagskriving som er etterspurt blant leserne og som bidrar til å opprettholde norsk fagspråk. Vi er ute etter pasientfaller som er sett og dokumentert i praksis og som beskriver kliniske situasjoner som bidrar til erfaringsgrunnlaget i tannhelsetjenesten. Vi er svært interessert i flere bidrag fra den utøvende tannhelsetjenest-

en i tillegg til kasus fra spesialistutdanningene. Ved bedømmelsen blir det lagt særlig vekt på: Innholdets relevans for Tidendes leser, disposisjon, fremstillingsform og lesbarhet, diskusjon av prognose og eventuelle alternative løsninger samt illustrasjoner.

G·U·M®

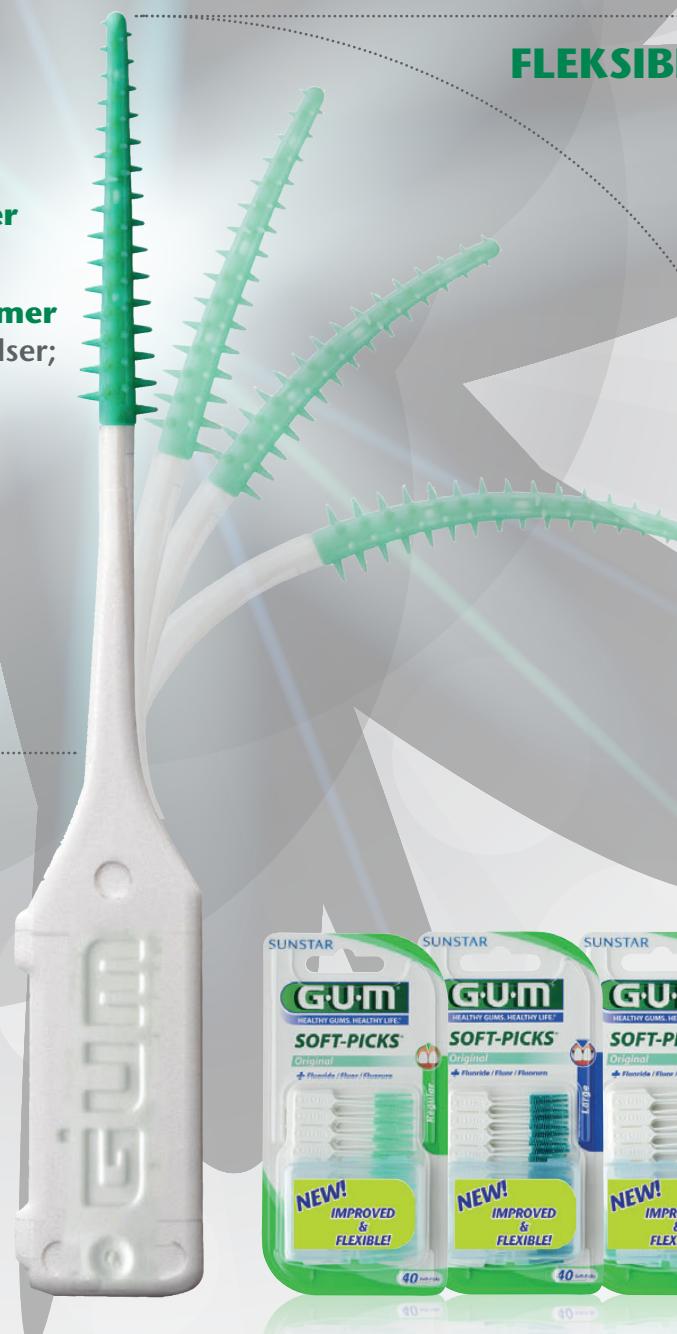
SOFT-PICKS®

Original

NÅ STERKERE & MERE FLEKSIBEL!

- **Forsterket skaft** som kan **bøyes**
- **Fleksibel tipp** som rengjør overalt
- **Myke Elastomer** som effektivt **fjerner plakk**
- **GUM® Soft-Picks Original** i et **nytt og mer fleksibelt materiale** finnes i 3 størrelser; **Regular, Large & X-Large**

FORSTERKET
SKAFT

Kjøpes hos din
leverandør eller
på apotek

Sunstar | Tel 909 84154 | info.se@se.sunstar.com

Historieinteressert forfatter og oversetter

Edvard Eikill er født i 1930, og var ferdig utdannet tannlege i 1953. Han pensjonerte seg i 1997, og fikk rikelig med tid til å dyrke favorithobbyen, historie. Åtte år senere utga han sin første roman, på sin egen 75-årsdag.

Siden er det blitt tre romancer til. Samtidig har han utført et stort oversetterarbeid, gjennom å oversette flere historiske bøker. Det kan bli flere romancer, og oversetterjobb har han garantert i mange år til.

Nå er det nemlig Flatøybok som er det store prosjektet. Et sagaverk på 2 000 sider, som skal bli til syv bind. To av syv er sluttført og utgitt. Det tredje jobber han med nå, og det handler om Olav den hellige, mens de to første bindene er om Olav Tryggvason.

Eikill lærte seg norrønt etter at han ble pensjonist, helt på egen hånd. Han er altså autodidakt, og arbeidet hans på dette området er regnet som det viktigste som er utført på 2000-tallet. Det første bindet i den norske Flatøybokserien er for øvrig solgt i 6 000 eksemplarer, og er for lengst kommet i annet opplag.

OPPLÆRINGSBOK FOR UNG

KONGE • Flatøybok fra 1387 omtales som et islandsk storverk om Norges historie etter svartedauen, før dansketiden. Historieprofessor Torgrim Titlestad, som er Eikills oppdragsgiver, sier at Flatøybok var ment som en styringsmanual for Olav IV Håkonsson, sønn av Håkon VI av Norge og danske dronning Margrethe, som i 1380 ble konge av Norge, bare ti år gammel. Ved å lære om alt, fra de første menneskene i Nor-

Edvard Eikill studerer den originale Flatøybok, eller Flateyjarbok som den heter på originalspråket. Til venstre står professor Gisli Sigurdsson. Foto: Privat.

ge til de norske kongenes styresett ville han få kunnskap til å regjere på best mulig måte, og unngå et tyrannisk styre, var tanken. Den unge kongen skulle få norsk stoff å føle seg norsk med, i form av små fortellinger, eller tåtter som de kalles i sagalitterturen. Med Olav Tryggvason og Olav den Hellige som forbilder ville man utdanne en rettferdig konge som skulle skape balanse mellom samfunnskretene.

Det gikk imidlertid ikke som planlagt. Olav IV døde like før Flatøybok skulle overrekkes, bare 17 år gammel.

– Og slik kom dronning Margrethe I til makten, forteller Eikill, og uttrykker manglende begeistring for dronningen.

Islendingene avsluttet imidlertid ikke bokprosjektet. De utvidet det, og la til sagaen om kong Sverre og kong Håkon.

VIKTIG VERK • – Verket er interessant i dag fordi vi kommer langt inn i de norske kongenes personlige liv, forteller Eikill. Verket er mye større og safti-

gere enn Snorre Sturlasons Heimskringla, som kom 150 år tidligere. Snorre skrev nemlig under sensur fra kongemakt og kirke, mens Flatøybok er usensurert.

– Verket omhandler vinlandsferdene, og dessuten historier fra Færøyene, som bare finnes i Flatøybok, forteller Eikill.

– Tidligere er enkelte tekster fra verket oversatt til norsk, og nå blir altså hele verket oversatt, for første gang. Verket har vært underkjent, og kommet i skyggen av Heimskringla, som ble det store.

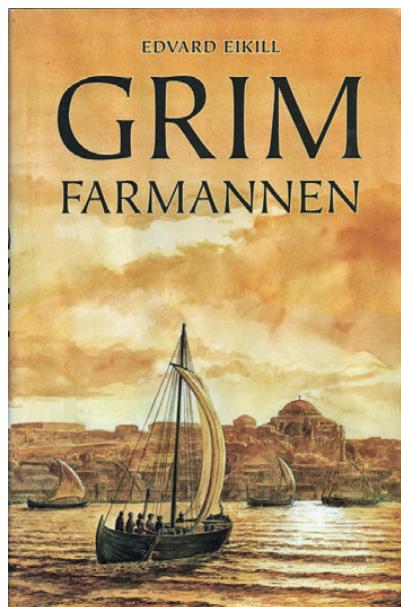
Eikill forteller at han hadde lest mye i Flatøybok før han fikk oversetteroppdraget. Han brukte den da han lærte seg gammelnorsk, eller norrønt.

Og islendingene har visst å sette pris på verket. Da originalen kom tilbake fra København til Island i 1971, om bord i et krigsskip, var det mange tusen som var møtt frem på kaia for å ta imot. Dette er blitt sammenlignet med Kong Haakons tilbekvending til Norge i 1945.

Edvard Eikill • Løkes lek

Edvards Eikills trilogi om Grim Rusle: *Løkes lek*, *Grim Farmannen* og *Korsferd*.

At originalen, som er svært godt bevart, har vært verdsatt tidligere også viser avslaget som ble gitt da verdensutstillingen i Chicago i 1893 søkte om å få verket dit. Det kongelige Bibliotek i København avslo av sikkerhetshensyn, mens amerikanerne anså verkets betydning for verdensutstillingen å være så stor at de lovet å transportere det i et amerikansk krigsskip, for så å sende det videre med tog med væpnede vakter. Årsaken til interessen var at Flatøybok inneholder den første originale fortellingen om Amerikas oppdagelse, vinlandssagaene. I og med avslaget fikk amerikanerne laget en kopi av de sidene som omhandler Vinland.

– En kan undre seg over den manglende interessen som har vært i Norge for verket, spesielt siden Flatøybok inneholder spennende materiale om Norge som ikke finnes i Snorres kongesagaer.

Første bind av den oversatte Flatøybok inneholder riktignok forord av ingen ringere enn H.M. Kong Harald V, H.M. Dronning Margrethe II av Danmark og den islandske presidenten Ólafur Ragnar Grimsson.

I sitt arbeid med oversettelsen har Edvard Eikill konsulentbistand av den

islandske forfatteren Bergsveinn Birgisson, som også er doktor i norrøn filologi. For den som ikke kjenner Bergsveinn Birgisson ble han nominert til Nordisk råds litteraturpris for romanen som i norsk oversettelse heter *Svar på brev fra Helga*. I 2013 var han nominert til Brageprisen for fagboken *Den svarte vikingen*. I 2015 ga han videre ut *Geirmundar saga Heljarskinns*, på Island. Det er en roman om stamfaren Geirmund Heljarskinn, som han skrev om, på norsk, i Den svarte vikingen.

– Jeg sender 25 kapitler av gangen til Bergsveinn, som gjør en grundig jobb med å gå igjennom, og gir meg konstruktive tilbakemeldinger. Det er særlig skaldekavdene som det er vanskelig å få skikk på, er min erfaring så langt i arbeidet, forteller Eikill.

TRILOGIEN OM GRIM RUSLE • Edvard Eikills første roman, som kom i 2005, på Eikills 75-årsdag, heter *Løkes Lek*.

– Ja, da var jeg stolt, erindrer forfatteren, når vi spør.

Løkes lek er en bredt anlagt historisk roman, hvor oppdiktende personer opptrer side om side med faktiske. Handlingen utspiller seg på 1120- og 1130-tallet, som rommer slutten på

Sigurd Jorsalfars siste år som konge, og striden mellom etterfølgerne – sønnen Magnus og den påståtte broren, Harald Gille. Dette er også tiden da Stavanger blir bispesete og domkirken bygges. Det geografiske området er Ryfylke, Jæren og Stavanger, med ferder til Bjørgvin, Nidaros og Østlandet, De britiske øyer, samenes land og Den nære orient. Persongalleriet er stort, og hovedpersonen er den unge Grim.

Den neste romanen, *Grim Farmannen*, handler om folk som må forlate hjemlandet og søker lykken i det fjerne og ukjente, på grunn av urett som rår i landet. Miklagard, Konstantinopel, er målet. Grim når frem dit, og lærer mye gjennom hardt arbeid. Han møter medgang og motgang, vennskap og fiendskap, svik og ugjerninger. Den siste boken i trilogien er *Korsferd*.

Trilogien er historien om Grim Rusle, som er hentet fra, men ikke så mye mer enn nevnt i, Heimskringlas saga om Magnus Erlingsson. Han har altså levde, og Edvard Eikill har diktet fritt om livet hans i de tre romanene.

Grim vokser opp i Ryfylke. Han drar fra Norge, som er preget av uro og strid mellom kongsemner, til Miklagard. Han søker lykken og finner den. Han blir en av Konstantinopels rikeste menn på sin

kjøpmannsvirksomhet. Og han finner kjærligheten tre ganger, og gifter seg to ganger.

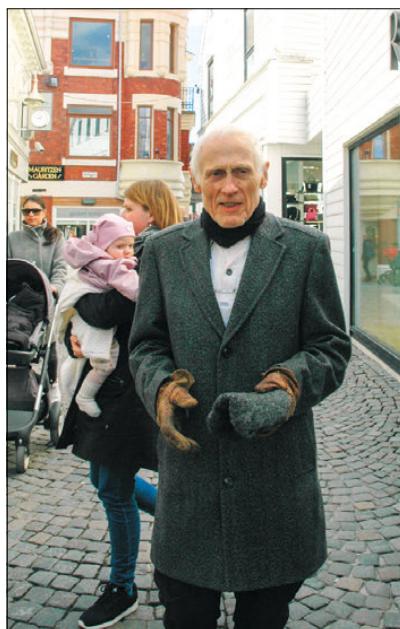
Hans første kjærlighet ble drept av Harald Gilles menn. Hans adelige kone, Irene, som han møter i Konstantinopel dør etter mange års ekteskap. Deres sønn, Ulf, dør også. I trilogiens siste bok, Korsferd, vender Grim hjem til Norge. Han møter sin tredje kjærlighet, Kristin Kongsdatter, som tidligere var gift med Erling Skakke. Nå gifter Grim seg med henne, og slår seg igjen ned i Norge.

DET KAN BLI FLERE ROMANER • –

Du har en roman til på samvittigheten?

– Ja, *En herse, tre konger*, som ble utgitt nå nylig.

Dette er historien om at hverken Olav Tryggvason, Olav den hellige eller danske Knut den mektige kan befeste sin kongemakt uten en allianse med Sola-høvdingen Erling Skjalgsson, som snart står midt i tidens politiske, religiøse og militære strid. *En herse, tre konger* føl-

Edvard Eikill har dyrket favorithobbyen sin på heltid siden han ble pensjonist i 1997. Her er han på vei til Stavanger bibliotek, hvor han har tilbrakt mye tid.
Foto: Ellen Beate Dyvi.

ger Erling gjennom barndom og oppvekst, som leiesoldat i Miklagard, på

plyndringsferd til England, og i historisk kjente slag, men også i fred, hverdag og ekteskap med Astrid, kong Olav Tryggvasons søster.

– Og det kan kanskje bli flere romaner?

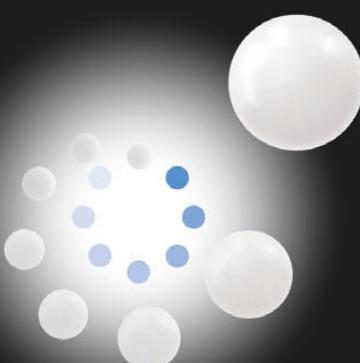
– Ja, det kan det. Jeg jobber med noe som kan bli en roman til, i første omgang. Vi får se, sier Edvard Eikill, som også har oversetterjobb i mange år til, ettersom fem bind gjenstår av Flatøybok.

– Finn deg en hobby som du virkelig brenner for, er Edvard Eikills råd til alle.

– Da blir det gøy å være pensjonist!

Ellen Beate Dyvi

based on
new: SphereTEC™
www.dentsply-spheretec.com

ceram.X®
universal nano-ceramic restorative

Unik teknologi, unik følelse

- Utmerket adaptasjon og formbarhet
- Poleres raskt til fantastisk glans
- Enkelt fargesystem: 5 farger dekker hele VITA-skalaen

For better dentistry

DENTSPLY

Slår knute på tråden

Oppland er ett av to fylker i Norge som ikke har kystlinje. På Harestua, omgitt av skog og fururabber, sitter tannlege Asbjørn Myren og slår knop og stikk i maritim tradisjon.

Myren er født på Sandøya utenfor Tvedstrand. Til tross for omlokaliseringen til innlandet, er det klare maritime trekk ved interiøret i stua. Nordøst for kompassrosen nedfelt i skipsgulvet, står det et skipsratt fra Aalborg, ved siden av et kronometer fra Mandal. Et komplett taljesett for kjølhaling er hentet fra barndomstraktene. I tillegg inneholder tablået under vindeltrappen både maskintelegraf, skipsbarometer, kronometer og natthus. Fast forankret på trappegelandet, henger en vakker kvinne med lyseblå kjole og langt, lyst hår – en gallionsfigur.

– Hun er skåret ut ved treskjærer-virksomheten etter Henning Engelsen på Kapp. Hun ser ganske hovmodig ut, antakelig er hun litt for oppmerksam på sin egen skjønnhet, sier Myren med et smil.

Interessen for knytting kom da han var 12 år gammel. Onkelen, som var sjøkaptein, lærte ham å knyte et såkalt

Asbjørn Myren med mange av sine maritime effekter.

tyrkerknop. Etterhvert begynte unge Myren å kjøpe bøker om knyttekunikk, særlig fra England, der denne maritime tradisjonen fremdeles holdes i hevd og tas vare på.

– Et tyrkerknop er i all hovedsak kontinuerlige flettinger. Tyrkerknop kan lages som en flat matte, eller som en ring som knyttes og festes rundt ulike objekter, for eksempel ringen som spiederne trer snippene på skjerfet sitt gjennom, sier han.

MATTEFLETTEKUNST • Myren kombinerer ofte flere knyttekunnikker og flettinger slik at uttrykket blir unikt. Resultatet er et dekorativt tauarbeide. Mange av modellene har fasong som miniaturiserte fender.

– Jeg begynner ofte med å lage et mønster rundt en vinkork eller en liknende sylinderisk form, eller jeg starter med en flette med opptil 19 tråder og går videre derifra. Ved å skifte retninger underveis, dreies mønsteret og skaper ulike effekter. Noen arbeider er jeg ferdige med i løpet av et par timer, andre kan det ta meg flere dager å ferdigstille, sier Myren.

Det kommer neppe som noen overraskelse at Asbjørn Myren har båt. Da Tidende er på besøk står tresjekta

Asbjørn Myren sørger for å ha noe i fingrene det meste av tiden.

«Elsie» i garasjen, pusset og klar for sesongen. Fenderne knyter han naturligvis selv.

– Til den første sjekta jeg hadde, laget jeg fender av tjærtau. De er knallharde og lukter sjøbod. Jeg har ikke lenger styrke i hendene til å arbeide med så hardt materiale, så nå lager jeg fenderne av syntetisk tau. Det ser ut som naturfiber, men holder seg mye lenger og kan spyles rene når de blir mørkete, sier han.

GOD TIDTRØYTE • Myren er oppfinner som når det kommer til objekter som han kan bruke til å knyte rundt. En vakker skuffeknott, en bit av et forniktig metallrør som rørleggeren la igjen, en pingpongball for oppdrift og god flyteeve, champagnekorker og spaserstokker. Eller en stein fra Rhodos.

– Jeg klarer ikke å ligge på en strand og gjøre ingenting. Da tar jeg med meg tråd og redskaper, slik at jeg har noe i fingrene. Mang en miniaturfender er blitt til på flyet til og fra ulike reisemål, sier han.

Redskapene han bruker, består for det meste av tannlegeutstyr. Arteriepinsetter og nåleholder er begge nyttige hjelpeemidler – også når det gjelder

Myren og «Elsie», sistnevnte pusset og klar for sesongen.

gjenstridige tråder og ørsmå tyrkermat ter.

– Noen instrumenter er slipt til etter eget hode. Både med tanke på funksjon, og å kunne få dem med om bord i fly. Da terrorfrykten var på sitt mest hyste riske, laget jeg en pinsett i hard plast, forteller Myren.

Han jobber med bomull, lin og kunststoffer. Nylontråd er greit å jobbe med. Lin og bomull er vanskeligere.

– Det går tregere å dra tråden igjen- nom flettverket, overflaten kan flise seg. Slik satt gamle sjøulker på frivak- tene sine for å få tiden til å gå; dro i tynne og tykke tråder fra utslitte garn og rep som de tigget til seg fra båts- mannen, forteller Myren.

FORLISTE PÅ BRYLLUPSREISE • Hans morfar var kaptein på fullriggeren «Dybvaag» av Askerøya, som forliste i en vinterstorm på St. Lawrencefloden i Nord-Amerika i 1906.

– Morfar og mormor var nygifte og på bryllupsreise, forteller Myren.

Senere på 1900-tallet seilte morfaren i Kinafart.

Myren er i gang med å bygge fire identiske skutemodeller av «Dybvaag», én til hver av barna, og én til seg selv. Båten ble bygget i Glasgow i 1874, og kom på norske hender i 1906. For å få tak i tegningene, tok han kontakt med National Maritime Museum i Greenwich.

Pen dame fra Kapp.

Myren aner ikke hvor mange timer han har brukt på hobbyen sin. Han gikk av som pensjonist i fjor, og har i alle fall ingen planer om å bruke mindre tid på å knyte i mange størrelser og fason- ger, selv om knop og stikk bare er en liten del av mange interesser.

– Mye av det jeg lager gir jeg bort i gaver. Det meste av det jeg knyter er rene dekorasjonsgenstander, mange blir brukt som nøkkelmanheng, noen som klokkekolover. Jeg prøver hele tiden å finne på nye varianter og kombina- sjoner av gamle mønstre, utføre hånd- verket bedre, og holde fingre og hender myke, sier Myren.

Tekst og foto: Tone Elise Eng Galåen

NORTANN
- alltid vakre tenner
NORSMILE
- agent for Hong Kong Dental Technology

Vi tror på samarbeid med tannleger som vil ha dialog med tannteknikeren.

Send gjerne pasienten din til fargeuttak i våre representative lokaler rett ved Jernbanetorget i Oslo, Skippergata 33 (inngang vis-a-vis P-hus Clarion Hotel Royal Christiania).

Tlf: 22 29 27 14 - Tlf: 23 38 80 08 | www.nortann.no - www.norsmile.no

HVER DRÅPE ER KONSTRUERT FOR Å BIDRA TIL Å REDUSERE KARIES RISIKOFAKTORER

Listerine® Professional Fluoride Plus tar hånd om risikofaktorene som er identifisert i Keyes-konseptet.¹

Alkoholfrie Listerine® Professional Fluoride Plus bidrar til å redusere risikoen for karies fordi det:

- Inneholder ekstra fluor (0,1 %) som styrker tennene
- Reduserer plakk
- Kontrollerer den bakterielle syreproduksjonen

Listerine® Professional Fluoride Plus gir 100 % økt beskyttelse for tennene sammenlignet med fl uortannkrem alene (i laboratoriestudie²).

Profesjonell munnpleie hjemme

Hanne Lunder foran installasjonen «Verk» på Moss kunstgalleri.

Tannverk fra Guatemala

Da keramiker Hanne Lunder tok med seg barnas skoletannlege og dro til Guatemala, kom hun hjem med 308 tenner i bagasjen. Slik blir det kunst av.

Den 14 kvadratmeter store installasjonen «Verk» sto utstilt på Moss kunstgalleri før jul i fjor.

– Jeg har alltid vært opptatt av tenner. Tenner er nært knyttet til identitet. I vår kultur er det stigmatiserende å være tannløs, sier Lunder.

I mars 2014 dro hun til Guatemala sammen med tannlege Stein Røssevold Amundsen fra Vestby Tannklinikkk. Han tok permisjon uten lønn i tre uker, for å gjøre en innsats blant noen av verdens aller fattigste. Både tannhelsen og arbeidsforholdene var deretter. I løpet av 10 dager trakk de 308 tenner.

– Dagene var lange, og vi så mye dårlig tannhelse. Å trekke opp til et 50-talls tenner i løpet av en arbeidsdag vil

være krevende under de beste forhold. Vi hadde flere vanskelig tilfeller; ved én anledning måtte tannlegen fysisk sette seg oppå pasienten for å få tanna ut, forteller Lunder.

CLINICA NORUEGA • Da hun i 1988 fikk et reisestipend som kunstner, gikk turen til Guatemala. Siden har hun besøkt landet rundt 70 ganger.

I 2005 bidro hun til at sykepleier Mai Britt Darefjell og tre andre helsearbeidere dro til Guatemala for å hjelpe til etter jordskjelvet som hadde rammet landet. De satte opp en liten leir og kalte den Clinica Noruega. Det som var ment som en midlertidig løsning, har ti år senere blitt til to mor-barn-klinikker; én i fjellandsbyen Chajul, den andre i Aguacatán, vennskapsbyen til Moss. Klinikken driftes av to lokale sykepleiere, utdannet ved hjelp av midler fra stiftelsen. Clinica Noruega mottar ingen statlig støtte, men overlever på private donasjoner og faste givere.

Lunder snakker flytende spansk, og kjenner måten de fattige mayaene formulerer seg på og hvilke metaforer de bruker. Hun har ofte jobbet som oversetter i relasjonen pasient-helsepersonell.

– Jeg fungerte som tannlegeassistent, og var med på hver eneste ekstraksjon. Læringskurven var bratt, forteller Lunder.

STORT BEHOV FOR TANNLEGER •

Tannlege Stein Røssevold Amundsen hadde med seg anestesi og utstyr stilt til disposisjon av Akershus fylkeskommune. Pasientene satt i kø utenfor, noen hadde gått i fire timer for å få hjelp. Det fantes hverken røntgen eller forundersøkelse, annet enn at Lunder kikket inn i munnen til dem som ventet og spurte hvilken tann som gjorde mest vondt.

– Det eneste vi hadde å hjelpe oss med, var tenger, anestesi og en stol å sitte på for pasienten. Noen hadde bare brune stumper igjen i munnen. Da

Pasienter i kø foran klinikken i Aguacatán.

tok vi alt. Andre måtte vi sette på antibiotika og håpe at de kom tilbake når betennelsen hadde gitt seg, sier Lunder.

Blant de fattige i byene er det forbundet med stor redsel å gå til tannlegen. Da Lunder i perioden 2002–2003 bodde i Aguacatán, tok hun med seg en gruppe skolebarn til den lokale tannlegen. Tannverk gjorde at barna hadde vanskeligheter med å koncentrere seg. De gikk gjennom et trangt smug og kom inn i en bakgård. Der var en sliten lenestol plassert på et podium sammen med noen tenger.

– Tannleggen hadde uvasket hår og fett på brillene. Heldigvis unnskyldte han seg og sa at han ikke kunne ta imot pasienter den dagen, fordi blodsukkeret hans var for lavt. Jeg forstår godt at befolkningen kvier seg, sier Lunder.

ET MANIFEST OVER TANHELSE •

Vel hjemme i Norge, begynte Lunder å lure på hva hun skulle bruke de 308

Tannlege Stein Røssevold Amundsen og Hanne Lunder i aksjon.

tennene til, nå rengjort og desinfisert etter alle kunstens regler. Av sin egen tannlege fikk hun streng beskjed om at hva hun enn gjorde, måtte det gjøres med respekt.

– Jeg kjevlet små porseleinsplater så tynt jeg kunne. Jeg tok fire avtrykk av hver tann; krone, rot og to sider, og laget avtrykk av dem på porseleinsplatene. Selve tannen ble presset inn i porseleinsleiren og brent. Etter at dette var brent ved 940 grader, ble porseleinsplatene glaserte og brent på nytt i gassovn til 1 280 grader, forteller hun.

Resultatet ble et 14 kvadratmeter manifest over tanhelsen i et fattig

land. Installasjonen, som er inndelt i antallet ekstraherte tenner per dag, kan leses som en statistikk. Den viser klare forskjeller mellom by og bygd.

– I byene så vi langt flere råtnede barne tenner enn på landsbygda. De aller fattigste har ikke penger til sukker, mens det i byene er en billig måte å stille sulten på, sier Lunder.

Tekst: Tone Elise Eng Galåen
Foto: Privat

Alltid underveis

For tannlegene Raquel Galetto og Roberto Plascencia har det å løpe maraton blitt en livsstil. Den mest krevende løypa gikk fra Mexico City til egen tannlegepraksis på Bislett i Oslo.

Galetto og Plascencia møttes under tannlegestudiene i Mexico City. Begge fullførte i 1996. De visste at det ville bli vanskelig å bygge seg opp som selvstendig næringsdrivende tannleger i hjemlandet, og lekte med tanken på å flytte ut. Canada var lenge en god kandidat. Men

så traff de en delegasjon av nordmenn i et bryllup.

– Nordmennene var hyggelige. De ble ganske livlige etter hvert også, sier Roberto og ler.

De to meksikanerne ble nysgjerrige på Norge, et land de inntil da knapt visste eksisterte.

– Fulle av eventyrlyst og pågangsmot, sendte vi en forespørsel til Det odontologiske fakultet i Oslo for å høre om det var mulig for oss å jobbe som tannleger i Norge, sier Raquel.

Det var det. Men først måtte de ha oppholdstillatelse, beherske norsk og engelsk både skriftlig og muntlig, ta et par eksamener fra grunnutdanningen i odontologi, og så søke om opptak på lisensprogrammet.

KOM SOM AU PAIR • Løsningen med hensyn til oppholdstillatelse, ble å komme til Norge som au pair. I 2001 begynte Raquel å jobbe hos en tannlegefamilie på Smestad i Oslo, Roberto

kom til en familie på Nesøya. Begge to begynte umiddelbart på norskkurs.

– Jeg hadde flaks med vertskapsfamilien min. Gjennom den ble jeg kjent med tannlegeyrket i Norge fra første stund, sier Raquel.

Statens autorisasjonskontor for helsepersonell (SAFH) engasjerte Institutt for klinisk odontologi i Bergen for å vurdere om Raquel og Roberto var aktuelle kandidater for lisensprogrammet.

– Vi hadde en todelt opptaksprøve. På dag én ble vi målt på praktiske ferdigheter. Dagen etter ble vi eksaminert av et panel bestående av eldre tannleger med vestlandsdialekt. Dette var i 2003, og norskunnskapene våre var ikke på langt nær så gode som i dag. Det var to tøffe dager, men vi greide det, sier Roberto.

Raquel og Roberto gikk åttende, niende og tiende semester sammen med ordinære studenter før de endelig kunne ta avsluttende eksamen. Roberto fikk sin autorisasjon i 2005. Raquel, som i mellomtiden hadde født en datter, fikk sin i 2007.

DREV EGENREKLAME • I dag eier og driver de Tannlege Bislett i Oslo. De overtok klinikken etter en eldre tannlege med faste pasienter som snart forsvant. Men paret fra Mexico gir aldri opp.

– Vi utnyttet det faktum at vi var de eneste tannlegene i Oslo med spansk som morsmål, og henvendte oss til det latinamerikanske miljøet. Vi hadde radioreklame på Radio Latin-Amerika, og besøkte alle spansktalende ambassader i Oslo, forteller Roberto.

Rykten begynte å spre seg. Etter hvert satset de også på studenter, og i dag er 80 prosent av kundegrunnlaget skandinavisk.

– Pasientene anbefaler oss videre. Vi tar vare på hele pasienten, ikke bare på tennene. Mange av pasientene har blitt våre venner, vi er som en stor familie, sier Raquel fornøyd.

MARATON ER ET EVENTYR • Det har kostet å etablere seg i Norge. På veien

Raquel blåser et kyss. Lisboa Rock n' roll marathon, oktober 2014.

Boston 2016. Raquels åttende og Roberto sin niende maraton.

har de lagt ned utallige arbeidstimer, og stressnivået har i perioder vært høyt. På et tidspunkt begynte Roberto å løpe for å kople av. Raquel, som er tidligere turner, holdt seg i form på treningsstasjonen. Men da familien flyttet til Eidsvold for seks år siden, overtalte Roberto henne til å forsøke seg på en joggetur. Siden har hun løpt åtte maraton og to ultraløp. Roberto kan notere seg med ni maraton og fire ultra. Ultraløp eller ultramaraton er betegnelsen på løp som er lengre enn maraton (42 195 meter) i distanse. heter det når det er lengre enn maraton, som er

– Løpingen er blitt en livsstil. Vi reiser rundt i verden for å delta i konkurranser. Jeg løp min første maraton i Roma, og ble betatt av byen. I år løp jeg der for tredje gang og satte ny personlig rekord med 3: 55, forteller Raquel.

De planlegger alle løpene sine ett år i forveien. En del av moroa er å oppleve nye steder, bo på gode hoteller og spise godt. Nå er de opptatt av å fullføre «de seks store» maratonløpene; New York,

Boston, Chicago, London, Berlin og Tokyo – noe de allerede er godt i gang med.

Mellom løpene slurver de ikke med treningen. De spiser fornuftig og sørger for å få nok restitusjon. Mange av pasientene de har er også ivrige løpere.

– For oss er maraton et eventyr som varer i tre til fire timer. For å få maks ut av det, møter vi så godt forberedt som mulig. Løpingen gir oss ny energi som vi deler med pasientene, sier Roberto.

Hans personlige rekord på maraton er 3: 09. Målet er å komme under tre timer.

– De siste kilometerne av et maraton løper man med hjertet. Om det ikke gikk helt som forventet, er det aldri lenge til neste løp hvor du kan revansjere, sier Raquel.

Tekst: Tone Elise Eng Galåen
Foto: Privat

Thames Trot Ultra Race.

Fullførte verdens lengste renn

Johanne Oxlund Gjerstad brøt en mental og fysisk barriere da hun gikk godt og vel 200 kilometer på ski på 13 timer og 4 minutter.

Tannlegen fra Toppelbukt i Kvænangsbott var en av de som fikk smake på den mestringfølelsen det er å gå så langt på ski. Johanne som i hele sin aktive karriere har konkurrert for Burfjord idrettslag, var både spent og forventningsfull da hun reiste til Jokkmokk i Sverige for å delta i Nordenkioldsloppet, som er verdens lengste skirenn. Det ble arrangert på 1800-tallet og var tilbake på terminlista i år. Oxlund Gjerstad var blant de 400 deltagerne som fikk plass i startfeltet som la i vei på morgenkvisten. Spenningen var til å ta og føle på.

– Det var mange spenningsmoment dagen før rennet og ikke minst etter at jeg hadde stått opp midt på natta for å gjøre unna de siste forberedelsene. Jeg var naturligvis mest spent på hvordan hodet og kroppen ville takle den ekstreme påkjønningen det er å gå en distanse som er mer enn dobbel så lang som Vasaloppet. Jeg var forberedt på at det i perioder ville bli tøft og at jeg ikke kom meg gjennom dette uten at jeg tålte smerte. Derfor var jeg innstilt på at jeg hadde noen krevende timer foran meg da startskuddet smalt, sa Johanne.

KOM STERKT TILBAKE • 27-åringen figurerte jevnlig på resultatlistene i tenårene. Hun var i den perioden en del av det gode Burfjord-miljøet. Det ble mindre trening på Gjerstad etter at hun var ferdig på gymnasiet og tok fatt på tannlegestudiene. Hun fikk erfare at

Vadsø-tannlegen Johanne Oxlund Gjerstad imponerte stort da hun fullførte det 200-kilometer lange Nordenkiolds-loppet på 13 timer.

studiene krevde sitt. Motivasjonen for å trenere eller konkurrere var heller ikke den samme etter at hun flyttet sørover for å skaffe seg utdanning. Johanne hadde oppmerksomheten rettet mot helt andre ting frem til hun i fjor høst fikk seg tannlegejobb i Vadsø og etter hvert ble en del av skimiljøet i østfylket.

– Jeg fikk tilbake skigleden og ble motivert til å trenere regelmessig. Både på egen hånd og sammen med de jeg er trener for i Polarstjernen. Jeg har prøvd å utnytte de fine forholdene i Vadsø og Varanger, sa Johanne da vi tok en prat med henne etter kraftanstrengelsen i Nord-Sverige. Johanne hadde grunn til å være både glad og lettet etter at hun hadde fullført det som de fleste føler er en umenneskelig distanse. For brorparten er Vasaloppet på ni mil en

fjern tanke. Den lokale sliteren skulle gå et renn som var hele 130 kilometer lengre.

HOLDT STOR FART • Langt flere høydemeter hadde det også ettersom det var nærmere 1 500 i den kategorien som skulle forseres før den blide milslukeren var tilbake i Jokkmokk hvor lokalbefolkningen hadde trappet opp for å heie. Johanne forteker at det var en lettelse å få beskjed om at det var meldt klart og fint vær på løpsdagen. De få minusgradene gjorde de første timene litt enklere for henne og konkurrentene. Det skarpe føret førte til at det gikk betydelig forttere de sju-åtte første milene enn hun hadde forestilt seg kvelden i forveien.

– Hvilke tanker gjorde du deg rett etter start da det var 220 kilometer igjen av rennet?

– Jeg prøvde å tenke minst mulig på hvor mange kilometer og mil jeg hadde foran meg. Det handlet om å bearbeide det som eventuelt var av negative tanker. Jeg visste at jeg var helt avhengig av å ha en positiv inngang til dette der som det skulle være mulig å komme seg til mål for egen maskin. Mitt primære mål var å fullføre. Det var hverken ønskelig eller mulig å sette seg et tidsmål ettersom jeg ikke hadde noen erfaring med et så langt løp. Jeg hadde ingen mulighet for å forestille meg hvordan dagen kom til å bli, sa sliteren.

TO TUNGE PERIODER • Johanna Oxlund Gjerstad var ekstremt godt fornøyd med at hun klarte å gjennomføre de litt over 20 milene på godt og vel 13 timer. Det indikerer at det har gått fort

med langrennsløperen som i utgangspunktet skulle gå 220 kilometer. Mildværet i Jokkmokk satte en stopper for det. I vinter har det i slutten av mars og starten av april ikke vært så varmt i det området på over 70 år. Det førte til at isen gikk på flere av innsjøene som skulle benyttes under rennet. Derved måtte den opprinnelige traseen endres. Johanne er full av lovord om den jobben som arrangørene av Nordenskiolds-loppet gjorde.

– Det ble mildt og varmt utover dagen. Det førte til at det ble vått i sporet og betydelig tyngre enn det som var tilfelle i morgentimene. Jeg fikk meg en skikkelig nedtur etter at 110 kilometer var unnagjort. Der og da var det vondt å tenke på at jeg fortsatt hadde nesten ti mil igjen før jeg var ferdig med slitet. Men jeg kviknet heldigvis til igjen. Seks mil senere kom nedtur nummer to da jeg passerte målområdet og kunne kon-

statere at det var løpere som var ferdige for dagen selv om jeg hadde fire mil igjen. Den terskelen klarte jeg heldigvis også å komme meg over, sier den blide og populære Vadsø-tannlegen.

Johanne er motivert for å gjøre en god treningsjobb inn mot neste år. Hun ble ikke mer skremt enn at det kan bli aktuelt å gi seg i kast med nye slike utfordringer. Men hun er usikker på om det frister med flere starter i den monotone Jokkmokk-naturen. Det vil uansett ta noen uker og måneder før hodet og kroppen er klar for å gå så til de grader ned i kjelleren som hun gjorde i langløpsdebuten. Johanne har bevist overfor seg selv at det meste er mulig der som pågangsmotet og viljestyrken er stor nok.

Tekst: Svein Halvor Moe

Foto: Meråker Media

Kirurgiklinikken
tann - kjeve - ansiktsskirurgi

AQ
Teknologisk Institut

Sertifisert etter
ISO 9001:2008
standarden

www.kirurgiklinikken.no
tlf 23 36 80 00, post@kirurgiklinikken.nhn.no

Åpent hele
sommeren

Alt innen oral og kjevekirurgi. Implantatprotetikk

Tannlege
Frode Øye
spesialist i oral kirurgi

Tannlege
Bent Gerner
spesialist i protetikk

Tannlege
Eva Gustumhaugen Flo
Spesialist i protetikk

Lege & tannlege
Helge Risheim
spesialist i oral kirurgi,
maxillofacial kirurgi,
og plastikkirurgi

Du står nå alltid i veien

Novelle av tannlege Per Neverlien

1

Det var Gunders siste arbeidsdag. I femti år hadde han arbeidet ved papirfabrikken. Stemplet inn og stemplet ut.

Som sin far før ham, som sin mor før hun giftet seg, som sin døde bror, som alle sine venner. Etter formiddagsskiftet skulle han stemple ut for siste gang.

«Det blir nok en liten tilstelning i frokostpausen», sa de andre karene på gulvet. Gunder svarte ikke, og dagen gikk. Skiftet var slutt. En dag som alle andre i den store produksjonshallen, hvor valsene tordnet rundt og de høye vinduene bare slapp litt av vålyset inn gjennom mer enn hundre års skitt og stov.

«Du får nå gå inn til direktøren og hilse på før du går», sa karene på gulvet idet de trasket ut av garderoben.

Gunder var vant til å styre det han hadde greie på. I andre sammenhenger følte han seg fort usikker, og hadde for mange år siden lært å unngå slike situasjoner. Han gjorde likevel som karene på gulvet mente han burde gjøre, og banket på døren til direktørens kontor.

«Kom inn.»

Gunder steg inn med luen hengende løst i hånden. For lengst hadde han, som de andre arbeiderne, sluttet å krølle luen sammen i hånden. Han lukket døren bak seg.

«Nå, det er du?» så direktøren og løftet blikket fra skrivebordet. Han gjenkjente bare de færreste av arbeiderne, men husket at han hadde delt ut femogtyve-års-medaljen til Gunder en gang for lenge siden, og at Gunder hadde takket nei til å bli arbeidsformann. Dessuten skulle Gunder ha en begavet sønn.

«Ja», begynte Gunder, «eh, det var nå bare det at jeg ville si farvel... ettersom dette var min siste arbeidsdag her etter femti år.»

Direktøren senket etter blikket over papirene sine. Så var det som om han kom på at Gunder sto der. Han løftet hodet, tok av seg brillene og så på ham.

«Jaja, tiden går.» Sa han. «Farvel.» Han satte brillene på plass og bøyde seg over papirene igjen.

Gunder lukket døren stille bak seg og bega seg på hjemvei. Det var tidlig i mai og allerede grønt. Elven gikk stor, og ettermiddagssolen la et varmt rødskjær i de mursteinsrøde fabrikkvegene og over hustakene på eneboligene på begge sider av sideveien der mange av arbeiderne bodde. Gunder gikk inn, tok skoene av, satte dem på plass som alltid, og gikk rett inn i stuen der han lå seg på ryggen på sofaen. Etter en stund gikk Karla inn, men ble stående uten å si noe. Omsider sa hun, ganske stille: «Middagen er ferdig.»

De spiste i taushet.

2

Dagene gikk frem mot høysommer. Gunder holdt seg mest inne, mens Karla slo plen og ryddet i bed. Hun holdt på ute lenger enn hun behøvde. Inne var det tungt og taust. De to så forbi hverandre, men støtte ofte sammen, foran vasken på kjøkkenet, eller badet. Han var plutselig og ofte på steder der hun ikke var vant å ha ham, og hun var på steder der han hadde hatt førsteretten i alle år. Alt dette var nytt for dem, og Karla var mer ensom nå, nettopp som de kunne ha mer felles. De hadde, gjennom et langt liv, hatt det godt sammen. Hun hadde i alle år stelt hus og hjem.

Han hadde stelt hage og hatt det utvendige arbeidet. Han hadde tatt avgjørslene, og hun hadde vært fornøyd. Det var velstelt over alt, og det eneste de hadde vært uenige om, hadde vært Gunders beslutning om at sønnen, Ola, skulle få sin utdannelse bekostet av dem. Og når Gunder først hadde sagt noe, så ble det slik. Men Karla syntes at de hadde måttet unnvære meget, og tross stoltheten over sønnens utdannelse og universitetsstilling, bar hun et nag til ham og mente i sitt hjerte at han kunne ha betalt tilbake, i det minste noe, nå når han tjente sine egne penger. Noe tema mellom henne og Gunder var det likevel ikke, og heller ikke noe hun plaget seg med til daglig. Det nye var følelsen av tomhet. Men det hendte, kanskje særlig når hun ble sittende og se på fjernsynsserier, at hun tok seg i å la hendene gli vårt og dvelende ned over kinnene, frem til haken og nedover halsen.

Gunder lå for det meste, holdt seg inne og var taus. Det var innebygget gjennom tiår og gjennom gammel tradisjon at man ikke var ute til føyntes. Ble du møtt om formiddagen, sa de «Nå, du har eftaskift?» eller «Nå, du har natta?» Men det var også en annen grunn til at Gunder holdt seg inne. For første gang i sitt liv følte han seg unyttig. Han hadde begynt på tømmermot-taket som syttenåring, og vært innom sliperiet og kokeriet før han sto ved sin ungdoms drøm: papirmaskinen. Og så plutselig hadde tiden løpt ut: Farvel.

«Kanskje du skulle finne på en hobby,» sa hun en dag ved frokostbordet.

Gunder så forbi henne. Øynene var smale, sorte streker. Han trommet med

begge hendene mot voksuken på bordplaten, voksuken de hadde hatt i alle år.

«Kanskje du skulle takke ja til Olas tilbud om å få en datamaskin på huset. Så kunne du skrive ned ting og tang fra gamle dager. Du som husker så godt og som er så god til å fortelle...»

Trommingen stanset. Gunder lot finngrene, som fremdeles bar et mønster av fine sorte streker, gli i krasse bevegelser langs figurmønstrene på den blå voksuken. Det ble skarpe spor etter neglene. De kom til å reise seg samtidig, og kolliderte ved bordenden.

«Du står nå bestandig i veien!» snerret Gunder.

Karla kjente det som en elektrisk utladning spredde seg i huden over hele kroppen. Fingrene sprikte og hendene skalv da hun løftet dem opp foran ansiktet. Så snudde hun den smale ryggen mot ham og brøt ut i gråt. Han vendte seg mot døren og gikk ut uten et ord.

3

Ola kom hjemom på et av sine sjeldne besøk. Karla, som ut over sommeren hadde holdt seg ved huset og i nærheten av Gunder bortsett fra de korte turene til Samvirkelaget, benyttet anledningen til å gå på idrettslagets ettermiddagsbingo. Nå satt Gunder og Ola i skyggen ute i hagen. Plenen var slett ikke så jevnt slått som tidligere. Karla hadde ikke lenger store nok krefter til det.

«Er du borte på fabrikken av og til, da?» spurte Ola sin far.

Nei, hva skulle han gjøre der? De satt tause igjen, Gunder med hodet i hendene, Ola med ny sigarett.

«Fikk du avskjedsgave, da?» fortsatte Ola, enda han visste fra moren at det ikke hadde vært noen gave.

Gunder rettet seg litt opp og la armene over kors på brystet: «Ja, jeg fikk en avskjedsgave. Et godord. Jeg fikk høre at tiden går.» Gunder fortalte om sin siste dag på fabrikken og møtet med direktøren.

«En typisk Thukydidianer!» utbrøt Ola da faren stanset, satte albuene på knærne og la hodet tilbake i hendene. «Et maktmenneske...»

Ola tok anledningen til å holde fast ved et emne, henge seg på et tema, bryte den vonde tausheten. Han ble bent frem entusiastisk. «... et menneske,» fortsatte han, «som ikke bare oppriktig mener at makt er den eneste sannhet, men som mener at det gjelder for tanken såvel som handlingen...»

Gunder kikket på skrå opp på sin sønn. Så reiste han seg og ruslet bortover i hagen, mellom epletrærne, mot stakittgjerdet ved veien. Han så Karla komme nedover, og hun så vel ham.

Ola reiste seg, tente en ny sigarett og fulgte etter faren: «Det utrolige er nemlig at de som har annektert, ja, internasjert denne maktforståelsen, har den så dypt nedfelt i karakteren at de ikke kan begripe andre verdier...»

Gunder sto med ryggen mot sin sønn, helt nede ved stakittgjerdet idet Karla kom.

«Kom hit, kjerring,» sa Gunder mildt.

Hun tok de to stegene bort til stakitten. Et øyeblikk så de hverandre inn i øynene. Det hadde de ikke gjort på den tid de kunne huske. Da Gunder smilte, brast Karla ut i gråt.

Ola ventet i hagegangen på sin mor og ga henne en fjern klem. Han visste at hun fikk åndenød av hvitløkslukt, og ante mer enn han visste at hun syntes han kunne betalt tilbake studiepenge. Han åpnet bildøren.

«Nei, jeg får se å komme meg avgårde. Tiden går,» sa han og så på armbåndsuret før han kom til å se på sin fars ansikt.

4

«Nei, hva er det du sier?» Karla slo hendene mot knærne og lo. De satt på benken fremfor det gulmalte, halvannen etasjes huset de hadde bygget for førti år siden. «Snakket han om han tykke?»

«Nå ja,» svarte Gunder stille og gned lattertårene bort fra kinnene. «Jeg får vel slå litt plen før det blir for sent.»

De reiste seg samtidig fra benken og støtte sammen slik at de måtte ta tak i hverandre for ikke å ramle.

«Uff! Jeg er nå så klosset,» sa Karla.

Gunder gikk for å hente gressklipperen.

For mer informasjon – se vår hjemmeside www.dentalstoep.no

Fullservice
Laboratorium

Dentalstøp Tannteknikk as
TANNTENKISK LABORATORIUM
Vår ekspertise din trygghet

Fullservice
Laboratorium

1 en hage ved en fjord

Novelle av tannlege Per Neverlien

1

«Vet du hva?» spurte Minni. Vi satt i skyggen under det store epletreet i hagen. «Jeg tror bestemt det er verst å være den første som dør. Nå skal jeg fortelle deg noe. Orker du å høre på?»

«Selvsagt, og med glede,» sa jeg, «bare du ikke legger inn tonnevis med bisetninger og innskudd og assosiasjoner etter en halv flaske hvitvin.»

Hun så på meg. Selv om øynene var gamle, var de levende. Nå var de sorgtunge.

«Jeg skal si deg,» svarte hun, «at der som jeg, mot min egen legning – og for den sakens skyld mot hele min natur, skulle gi avkall på det som, ikke bare jeg, men alle mine venner – og det går helt tilbake til mine aller, aller yngste år, mente hadde en spesiell verdi, nemlig, om du tillater at jeg sier det, de frie assosiasjoners enorme potensiale for nytenkning – og derigjennom fornyelse, nyskapning, da ville, etter min oppriktige mening, enhver konversasjon være en fåselighet. Har jeg uttrykt meg tydelig nok? Du skulle skamme deg!»

Jeg skammet meg, og moret meg. For et vidunderlig kvinnemenneske som satt der under epletreet ved høysommer, i østavind ved en vestlandsfjord, med det hvite håret som et blomstrende kirsebærtre. Guss, som hun kalte sin avdøde mann, hadde vært kunstner, bildende og skrivende og fortellende. Det var et år siden han døde, og jeg hadde skrevet at jeg gjerne ville komme og besøke henne. «Det kan du svært gjerne,» skrev hun tilbake, «men da må du ta med deg en kartong hvitvin, altså tolv flasker, ikke kartongvin, takk (og ikke Mosel) – det har jeg ikke råd til å kjøpe.» Og her satt jeg.

«Altså,» tok hun opp igjen tråden. Og så fortalte hun.

«De siste ukene Guss levet, plaget han seg selv enormt med hensyn til meg og økonomien. Han sa for eksempel at han led fordi han nesten ikke etterlot seg noe av penger. Det var som alltid når det gjaldt ham en overdrivelse. Han etterlot seg tvert imot en liten gjeld. Bankfilialbestyreren (for en tittel) kom under begravelsen, eller like etter var det jo da, bort til meg og kondolerte og sa at den gjelden skulle jeg ikke tenke på nå. Jeg merket meg at han sa «nå», og lurte på hvor lenge han ville gi meg henstand. Hadde det vært Guss, hadde han sagt at den gjelden skulle jeg overhodet ikke tenke på. Ikke filialbestyreren. Han mistet ikke hodet og ble sorgfull eller begeistret. Men ellers var Guss bekymret for meg. Han trodde ikke jeg ville klare meg alene. Barna, de var alle tre godt over tredve år som du vet, hadde han overhodet ikke tro på at ville klare seg når han gikk bort. Hvem skulle de henvende seg til når de trengte råd og vink?»

De har jo meg, sa jeg til ham og holdt ham i hånden. Jeg kan jo litt jeg også. Og så er de godt voksnede, da.

Men det var ikke nok for ham, og først da han lå på det aller, aller siste, slapp disse tankene taket i ham. Det siste han sa var: Takk. Og så døde han. Følger du?»

Under de nedbøyde grenene på epletreet så jeg ut over fjorden, som så vidt kruste seg i den svake vinden, nærmest som et lett drag i luften. Plenen var ikke lenger så veltrimmet som da Guss levde. Det var for øvrig det eneste som hadde vært veltrimmet. Alt annet fikk vokse vilt og frodig. Men plenen måtte

klippes kort for at ikke dugg og regn skulle holde seg så lenge. Det var så kort mellom regnbygene, og det var så mye dugg når det var klarvær om netlene. Og derfor måtte man bruke de korte minuttene det var sommerlig og tørt.

Ingen av oss sa noe på en stund, men vi sippet til hvitvinen, en halvtørr Alsacevin. Vi hadde nettopp begynt på flaske nummer to. Jeg satt slik at jeg kunne se alle krokettdelene som var hengt opp i det store lønnetreet. Minni fulgte blikket mitt.

«Ja,» sa Minni, «det var to spill han ikke ville ha. Krokett var det ene og ludo var det andre. Det krokettspillet der fikk vi av en gjest som mente det var slik et festlig spill å fordrive tiden med her på landet. Straks han hadde reist, hengte Guss det opp i treet. Det er mange, mange år siden. Det ramler vel ned en dag, og vakkert er det såvisst ikke. Men det representerer noe av det sentrale i Guss' filosofi, akkurat som ludo. Han hatet det som kunne være urettferdig, og han ble nærmest syk dersom noen moret seg ved andres tilbakeslag. Særlig dersom de ble påført den uskyldige av andre. Som i krokett og ludo.»

Jeg kom på at i stuen hang et ludobrett innrammet, med røde og grønne og gule og blå små spillebrikker limt til rammen, og terningene limt midt på glasset slik at det fremsto som to onde øyne. Og rammen var sort. Vi sippet til hvitvinen. Solen var i ferd med skinne rett vestfra, innover fjorden. Skyggene i fjellveggen rett over fjorden ble skarpere avtegnet. Fjellet der over var ganske sort og glatt. Men fremspringene ble rødlige i kveldslyset.

Chateau Goville, Normandie, Frankrike.

Foto: Kristin Aksnes.

«Det er tre ting jeg hater,» fortsatte Minni, «skjønt hater og hater. To av dem er i alle fall krokkt og ludo. De kan være så forferdelig hjerteløse, i alle fall for barn.»

Jeg undret meg over hva det tredje kunne være, men regnet med at hun ville fortelle det i tidens fylde.

«Men nå,» sa hun, «nå vil jeg høre hvordan det går med deg. Forresten. Før jeg vil høre om det, skal vi gå ned i fjærsteinene og ta farvel med solen.»

Vi tok med oss glassene og hvitvinsflasken. Nede, nesten i fjærsteinene sto en benk. Og fremfor benken, mot fjorden, sto et lite hjemmelaget bord med en ruglete stein lagt oppå. Minni hadde selvsagt for lengst mistet interesse for hva jeg holdt på med. I sitt vitale åttiende år hadde hun alt for meget av sitt eget i hodet. Men hun hadde ikke glemt.

«Ærlig talt,» sa hun, «så vet du at det ikke interesserer meg særlig hvordan du har det når jeg ved selv syn ser at du fortsatt er oppegående. Din forskning forstår jeg meg i alle fall ikke på, og jeg kan ikke forestille meg at det er av interesse for deg å plage meg med det.»

Hun la hånden sin mildt på hodet mitt. Det var som å rykke tredve år tilbake i tiden. Minni var det eneste menneske som hadde fått ruske meg i håret som barn uten at det opplevdes som vemmelig. Guss hadde forsøkt seg, men umiddelbart forstått min reaksjon. Og nå, som i min krølltoppbarndom, lot Minni ikke hånden bli værende der. Hun løftet den langsomt bort, vendte håndflaten mot solnedgangen som om hun vinket til noen langt borte. Så gikk solen i havet.

Det var en av disse sjeldne kveldene ved kysten da temperaturen ikke plutselig sank og en kjølig og fuktig havluft slo inn over landet. Det måtte fortsatt være godt over tyve grader.

«Nei nå,» sa Minni, «nå går vi opp igjen og lager oss litt mat og spiser ute under epletreet. Det har jeg ikke gjort på et år. Hva vil du servere meg?»

Allerede da jeg ankom hadde jeg insistert på å anrette et kveldsmåltid. Ingrediensene hadde jeg hatt med meg

i en kjølebag, og nå lå de i Minnis kjøleskap.

«Nå kan du sitte her og hvile litt, hvis det ikke blir for kjølig, og så skal jeg straks være tilbake. Jeg går ut fra at du fortsatt synes hvitlök hører til de guddommelige kryddere?»

«Allium sativum,» sa hun drømmende. «Ungdom og Provence. Så lenge, lenge siden. Merci, mon chere, merci. Og dette har du husket. Og på samvirkelaget har de ikke hvitlök. De påstår at den ville fordrive smaken på alt annet de fikk tilkjørt og som skulle lagres. Men ellers har jeg, og Guss og jeg, velsigne hans minne, hatt gode år her. Jeg gleder meg.»

Jeg følte en umiddelbar lette. En stund hadde jeg fryktet at det tredje Minni hatet, kunne være hvitlök. Det var som hun leste mine tanker der jeg sto på vei inn.

«Jeg setter pris på at du spurte. Det kunne jo ha vært at jeg hadde sluttet å like hvitlök.»

2

Klokken ti, og det var begynt å mørkne merkbart under epletreet, ville Minni gå og legge seg. Jeg var forundret over at vi hadde drukket nærmere tre flasker hvitvin i løpet av sen ettermiddag og kveld. Men jeg kunne ikke merke noe på henne. Talen var like distinkt, noe min slett ikke var.

«I morgen spiser vi frokost klokken halv tolv, ikke et sekund tidligere. Og så må du sove godt. Takk for i dag.»

Minni var borte. Jeg ryddet med meg glass og flasker, asjetter og matfat.

«Hva er det du gjør?» ropte Minni borte fra det franske vinduet inn til stuen.

«Rydder med meg litt,» svarte jeg, «nyttelast, vet du.»

I skumringen så jeg Minni komme tilbake mot meg. Hun tok fra meg et par av tingene og satte dem tilbake på bordet under epletreet.

«Når i all verden ble du slik en pedant? Vil du sette det tilbake? Nyttelast? Det har du lært et eller annet sted. I morgen må du fortelle meg hvorledes intelligente mennesker kan komme på

noe så tåpelig. Nyttelast...» Minni ristet på hodet og ga seg på ny mot huset.

«Husk å lukke døren etter deg når du kommer inn,» sa hun vennlig til meg idet hun forsvant. Men et øyeblikk etter kom hun til syne i døren igjen: «Hvis du ikke synes det er for pedantisk, da.» Så var hun borte, og jeg ruslet rundt i den gjengrodde hagen til duggen la seg i gresset. Da var klokken nærmere halv tolv, og jeg hadde tømt restene fra den tredje flasken.

3

Jeg våknet ved at Minni hoiet utfør vinduet mitt. Klokken var kvart over ti. Jeg gikk bort til vinduet og så ut på den blå dagen og den irgrønne Minni. Det vil si at hun hadde en fotsid, irgrønn badekåpe på seg, og et like grønt badehåndkle.

«Aufstehen – badengehen,» ropte hun, og bega seg ned i fjærsteinene. Enda innen jeg hadde rukket å svare, eller komme videre, men ble stående og se på dagen og fjellene og Minni, hadde hun slengt av seg badekåpen og vasset splitter naken ut i fjorden. Hun var fremdeles ute vannet og svømte da jeg ankom.

«Jeg har ikke tatt med badebukse,» sa jeg ut til henne.

«Hva?» ropte hun tilbake, «jeg har vann i ørene.»

«Badebukse!» ropte jeg tilbake.

Hun kom svømmende innover mot land inntil hun kunne stå på bunnen.

«Hørte jeg riktig? Var det snakk om badebukse? Jeg tror du må bli her en tid så pass jeg kan vende deg av med en del unoter. Nyttelast i går og badebukse i dag. Hva blir det neste? Antakelig skal du ha margarin på brødet også?»

Hun la på svøm igjen. Jeg kledde av meg og gikk de få skrittene ned til vannkanten. Vannet var iskaldt, som jeg husket det fra min barndom. Og der lå hun og svømte som om det skulle være en islandsk kilde. Jeg svømte utover, og etter en stund føltes det litt varmere. Da jeg svømte mot land igjen, sto hun og frotterte seg. Jeg svømte en ny runde. Da hørte jeg hun lo, med en latter så lys og knallende som hos en

Hos oss er
det åpent hele
sommeren!

Spar penger på vår sommerkampanje!

Følgende produkter til følgende kampanjepris:

- ✓ NP kr 795,- ✓ E-max kr 995,- ✓ Zirconia kr 995,-

Dette gode tilbuddet gjelder på arbeid mottatt fra 1. juni til og med 31. august 2016.

Meld deg på ved å sende inn skjemaet nedenfor sammen med ditt første arbeid.

ARTINORWAY

**SCANDINAVIAN
DENTAL SERVICE AS**

Formidling av tannteknikk

dental as

Formidling av tannteknikk

Finnmark Dental as

Tanntekniker Geir Magne Haugen

ARTINORWAY AS Postboks 2031, Grunerløkka, 0505 Oslo, Norway - postmaster@artinorway.no - Telefon: 22 87 19 80 - www.artinorway.no

Jeg ønsker å delta på sommerkampanjen

- Artinorway Dental SDS Finnmark Dental

Navn/Tannklinikk:

Adresse:

Postnr./Sted:

Telefon:

E-post:

ungpike. Hun hadde lagt det grønne badehåndkleet som en turban rundt det oppsatte håret. Jeg husket i det samme at jeg selv hadde glemt å ta med håndkle. Hun lo fremdeles da hun satte kurser mot huset.

Minni hadde laget en enkel og smakfull frokost. Solen sto allerede høyt på himmelen, og det ville ha vært for varmt å sitte og spise i solen. Under epletreet var det svalt. Da vi hadde spist og satt med tekruene, sa Minni: «Du lurer kanskje fortsatt på hva som er det tredje jeg hater?» Jeg måtte medgi det, samtidig som jeg sa at hun selv måtte velge hvorvidt hun ville fortelle meg det eller ikke.

«Er det takt eller begrenset nysjerrighet?» spurte hun, men ventet ikke svar. Og så fortalte hun.

«I går fortalte jeg deg om Guss og om at det var vanskeligst for den som ligger og skal dø først. Det gjelder mellom ektefeller, og det gjelder i en venneflokk. Ikke først, og ikke sist. Nå må du ikke tro at jeg skal trette deg med en redselsfull og trist historie. Jeg nevner dette bare fordi jeg ikke fikk sagt det i går. At jeg nå er blitt den siste både av

ektefeller og i den lille vennekretsen var pineid ikke etter mitt ønske. Men selv jeg må avfinne meg med at enkelting ikke går slik jeg ønsker. Forresten er jeg først. Tror du det er for tidlig med et glass av den gode hvitvinen?»

Jeg slapp å svare, for hun vinket tanken bort med en gang.

«Nei, kanskje litt tidlig. Men det var det jeg skulle fortelle.» Hun ble sittende og se ut i luften. Et øyeblikk lurte jeg på om Minni var begynt å bli litt dement. Det var en vemodig tanke. Jeg ble rørt der jeg satt og bøyde meg frem og la hånden min på armen hennes. Hun snudde på hodet og så på meg.

«Jeg er helt klar, vet du. Det tredje som jeg hater, er medlidenshet.»

4

Minni ble sittende og se ut i luften. Jeg så at hun var blitt gammel og var trett. Og da hun nok en gang snudde på hodet og så på meg, så jeg at øynene også var blitt eldre enn jeg først hadde observert. Den hvite halvbuen øverst på de blå øynene var der. Jeg ble underlig rørt.

«Men snille deg,» sa jeg, «du har da alltid vist slik forståelse.»

Hun smilte litt. «Man skulle ikke ha flere tårer enn dem som trengs for å fjerne rusk fra øyet,» sa hun stille, og la til: «unntatt når en du er glad i lider og ikke får dø.»

Det ble stille igjen. Så slo hun hendene sammen og holdt dem halvt foldet, smilte mot meg og sa: «Og nå skal du ha takk for at du kom og besøkte en gammel dame i en hage ved fjorden. Jeg savner Guss, og det kan du intet gjøre med, kjære unge venn.»

Hun strakte hånden ut. Jeg reiste meg og tok den varsomt og ga den et lett trykk. Idet hun reiste seg for å følge meg til huset og sakene mine som sto ferdig pakket, slapp hun en fjert som virkelig lukket stramt av hvitløk.

«Jeg er ikke den jeg var når det gjelder hvitløk,» sa hun. «Egentlig har jeg aldri likt hvitløk. Men Guss elsket det. Og jeg elsket Guss. Og nå skal du ha takk nok en gang.»

Hun snudde seg og gikk tilbake til hagen og benken og satte seg. Det siste jeg så av henne var ryggen og det hvite håret og det flimrende sollyset som falt ned mellom bladene på epletreet.

Kompetansesenteret i Bygdøy Allé

Ny operasjons- og narkoseavdeling i Tannestetisk Senter AS

Vi er i dag et team av: kjevekirurger, endodontist, periodontist, allmennpraktiserende tannleger og anestesisleger/ anestesiykpleier.

Vi tar gjerne imot henvisninger fra andre tannleger/leger for behandling hos oss. Vi vil gjøre vårt ytterste for at din pasient skal få så god behandling, service og omsorg som mulig til pasienten sendes tilbake til deg.

TELEFON: 22 44 15 35
TELEFAKS: 22 44 30 50
ADRESSE: Bygdøy Allé 5, 0257 Oslo
E-POST: henvisning@tannleger.com
INTERNETT: www.tannleger.com

OPERASJONS AVDELING

Vi kan gjennomføre operasjoner i full narkose eller sedasjon. Henvisning rettes til avdelingen generelt. Pasienter vil få time hos en av spesialistene – alt etter hva henvisningen gjelder.

Implantater:

- Fiksturinnsetting – enkelttann/delkjeve/helkjeve/for magnetfester/kulefester
- Guided computerbasert fiksturinnsetting – operasjon "uten kirurgi"
- Ferdig behandling med krone/bro/protese på fiksturer hvis ønskelig

Bentransplantasjon:

- Fra hofte til kjeve/sinus (sinuslift)
- Fra kjeve til sinus (sinuslift)
- Kjevekamsoppbygging

Kosmetiske innrep i ansikt/kjeve:

- Øvre øyelokk plastikk
- Hake implantat
- Annet

Andre innrep:

- Fjerne visdomstinner/andre tenner
- Biopsier
- Cyster/tumores

ENDODONTI AVDELING

- Rottfyllinger
- Kirurgi i forbindelse med endodontisk behandling
- Smerteutredning

PERIODONTI AVDELING

- Behandling av periodontitt
- Implantater
- Andre innrep
- Deler av behandlingene kan gjøres i narkose/sedasjon om nødvendig

NARKOSE AVDELING

Vi kan gjennomføre operasjoner i full narkose eller i sedasjon i klinikens nye operasjons og narkoseavdeling. Ved behandling i narkose deltar anestesilege og anestesiykpleier.

Lyst til å prøve deg på å behandle pasienter i narkose/sedasjon – eller å henvisse pasienter? Det praktiske avtaler du med

Olaug Egeland som er å treffe på
TELEFON: 22 44 15 35 og 900 43 020
E-POST: narkose@tannleger.com

Bygdøy Allé Tannestetiske Senter
Bygdøy Allé 5, 2. etasje, 0257 Oslo

Gent, Belgia.

Foto: Kristin Aksnes.

For mer informasjon – se vår hjemmeside www.dentalstoep-import.no

Dentalstøp Import as
KVALITET TIL LAVPRIS
Vår ekspertise din trygghet

Hva skal du lese?

Og hva vil du anbefale en tilreisende til ditt hjemsted? Etter å ha vært landet rundt flere ganger de siste årene, der vi har fått både litteraturpreferanser og turistinformasjon fra hovedstyremedlemmer og lederne i NTFs lokalforeninger, og i fjor fra lederne ved landets odontologiske kompetansesentre, tar vi turen en nok en gang.

Foto: Privat.

I år har vi spurt medlemmene av NTFs fagnemnd om hva de vil anbefale Tidendes lesere å lese i sommer, og om de har noe de har lyst til å vise en turist som kommer til deres hjemsted. Alle ble spurta, og noen svarte. Vi starter i nord og slutter i sør.

Elisabet Jonsson, Lofoten

Lesetips

Jeg er av den typen som kan lese en bok for å så glemme den ganske så hurtig. Dette er ikke avhengig av om boken er bra eller ikke, det er bare sånn jeg fungerer. Kanskje har jeg litt for lite lagringsplass oppi i knollen min fra fødselen av, eller så er det altfor fullt med alskens viten og uviten. Skulle vel ikke ha fortalt det i dette mediet, men vi har vel alle noen egenheter, og jeg er villig til å innrømme det. Ergo, det er enkelt å gi meg en bok i gave, da jeg mer eller mindre må lese hele boken før jeg oppdager at jeg faktisk har lest den tidligere.

Når det er sagt, så bruker jeg sommerstid å lese en haug med svenske krimbøker, der jeg mener at professor i kriminologi og jurist, Leif G.W. Persson er en av de som står for de beste leveransene av intelligent plottbyg-

ging. Hans tidligere våpendrager og jaktvenn (nå er de visst uvenner ifølge mine kilder), den ikke helt ukjente Jan (Oscar Sverre Lucien Henri) Guillou, som har skrevet innenfor mange sjangre, har i sin bokserie om den svenska agenten med adelige aner, Carl Hamilton, gitt oss innblikk i det svenska sikkerhetspolitiets arbeid. Guillou har under sin tid som gravende journalist skaffet seg omfattende kunnskaper om politikkens, militærrets og politiets arbeid.

Jurist Åsa Larsson og tannlege Helene Tursten er også talentfulle svenske kvinnelige krimforfattere som ofte havner helt i skyggen av storsergene Camilla Läckberg og Liza Marklund.

Når det gjelder norsk krim så er det vel ingen over og ingen under Jo Nesbø. Veier dog alltid boken i hånden min, da jeg håper at den skal holde hva vekta lover, det vil si at han har brukt tid på intrigen og at den ikke blir lest ferdig på en kveld.

Har i sommer tenkt at jeg skal gjøre et lite trendbrudd og lese noe helt annet enn krim. Jeg er jo, som dere øvrige, litt over middels interessert i hva som foregår i munnen, men hadde tenkt at jeg skulle fordype meg

ytterligere ned i gastrointestinalkanalen og lese» Sjarmen med tarmen» av lege og forsker Giulia Enders. Det er jo ikke direkte et lesetips, ettersom jeg er helt sikker på at jeg ikke har lest den tidligere, men mer som en informasjon om hva jeg kan tenke meg å lese utover mitt hovedgeskeift for tiden: Gjennomlesing av dommer fra de svenske Mark- og Miljødomstoler, vedrørende vindkraftverk. Ikke helt det som kanskje kan forbines med lesetips det heller, og jeg skal ikke plage dere med i detalj å fortelle hvorfor jeg leser dem. Det vil bli både for komplisert og altfor utmattende i et sommernummer for odontologer på ferie. I store drag går det ut på at svenske myndigheter etter mitt syn har en altfor naiv innstilling til eiendomsrett og menneskerett, og galant kjører over mennesker (også meg) og natur, i miljøets navn. Ergo så leser jeg om hvordan svensk energipolitikk fungerer i praksis og av og til også på sitt verste...

Når jeg ikke leser noe av det jeg allerede har nevnt, så er jeg en storkonsument av dagsaviser på nett, og jeg er en Se & Hør på venteværelset. Det sistnevnte gjør jeg med stort hell, da jeg av noen merkelig anledning husker

ALT som står i de bladene! Lurer iblant på om jeg skulle lagt inn faglitteratur i et Se & Hør for å kanskje lure hjernen min til å tru... Ja, dere skjønner hva jeg vil frem til.

Utover det så driver jeg med enda en litt bisarr sysselsetting: Jeg skriver leserbrev under pseudonym i svenske aviser jeg ikke abонnerer på, og det tror jeg at jeg garantert er helt alene om... ja, i hele verden. Spør meg ikke hvorfor, men jeg tror det kan ha sin grunn i skrivekløe, og det faktum at jeg langsomt har adaptert meg helt og fullt til den nordnorske lysten til å fyre opp under og terge litt, hvilket jeg tror kan være en sikkerhetsventil for å orke å dille og dalle, dag ut og dag inn, med mine pasienter, som jeg for øvrig er meget glad i. Innholdet i leserbrevene er i hovedsak samfunnsengasjement, men kan også handle om håpløs symbolpolitikk. I perioder er det nok sånn at jeg skriver mer selv, enn hva jeg leser. Når jeg så blir sliten av å skrive, så lytter jeg til norske podcast med varierende innhold, alt fra humor til politisk debatt og rene fagprogram. Å lytte til dialog mens en gjør noe annet er nok det mest ultimate en kan foreta seg om sommeren. Å rense ugress i grusganger og male store flater blir da helt plutselig en lek.

Reisetips i Sverige og Norge

I passet mitt står det fortsatt svensk og jeg kommer fra en region i Midt-Sverige, Hälsingland, som blant annet er kjent for sine store, vakre bondeslott bygget i tre. Bøndene ville en gang i tiden vise sin rikdom gjennom å bygge disse fantastiske våningshusene med store festsaler, som for etterkom-

merne dog innebærer en formue i vedlikehold og bøttevis med maling. Hälsingegården er et begrep i Sverige. Ofte er tapetene i de store salongene håndmalte av omreisende kunstnere, fra sent 1700-tall til sent 1800-tall. For å få en fin symmetri i husenes ytre arkitektur måtte man iblant ty til litt juks og gjorde «blinde» vinduer, det vil si. vindu som ikke hadde noen annen funksjon enn det estetiske. Bondeslottene havnet for en tid siden på Unsecos verdensarvliste og enkelte av dem er mulige å besøke. Kirkene i området er av den samme årsaken store og vakre, ofte to ganger størrelsen til Oslo Domkirke for å dra en parallel. Hvis en er interessert i det ekklesiastiske, så kan de være verdt et besøk.

Regionen har vakre agrare områder, der kornåkre i de frodige dalfører avløser elver og store skogsområder med velholdte skogskubikkmeter med hovedsakelig gran og furu. Skogene i området begynner å bli velfylte med ulv, bjørn og gaupe, så en kjøretur i kveldingen med kikkerten som kamrat kan gi en naturopplevelse utenom det vanlige. For dem som liker kysten og det den har å tilby av friluftsliv, så har Östersjön som regel gode badetemperaturer og et vell av aktiviteter. Om sommeren har en som regel et meget stabilt og varmt innlandsklima og shorts, bikini og miniskjørt er å foretrekke åtte av ti dager. Øvrige besøksmål i området er de mindre byene i området med sine fantastisk vakre, ofte symmetriske, og velholdte parker som viser svenskenes talent for «ordning og reda». Naturligvis finnes det en mengde såkalte turistfeller å besøke, men de står som regel på

nettsidene til respektive turistbyrå. Nærheten til Stockholm, ca. 20 mil, er for en svipptur å regne med nordnorske mål, hvilket gjør at en kan få alt innenfor relativt kort avstand, det vil si landsbygd, småby og storby.

I Norge bor jeg, uten tvil, i den vakreste delen, kjent som Lofoten. Egentlig så trenger jeg vel ikke å si så mye om dette området, da de fleste torde vite hva jeg snakker om. Lofoten har blant andre av National Geographic blitt kåret til det fjerde vakreste øyområdet i verden og har av reisemagasinet Lonely Planet fått toppscore, senest i januar 2016, og den gang for kombinasjonen fjell, hav, øyer og det alltid fortryllende Aurora borealis, nordlyset. Ukentlig forekommer fotoshoots, reklamefilm- og TV-innspillinger i dette området med sin ville og vakre natur. Dette perlebånd av øyer med staute og stupbratte fjell som innlandsisen ikke sløpte ned og der Atlanterhavet skimrer grønt over sandbunnen nedenfor fjærsteinene. I horisonten har det derimot alle nyanser i blåskalaen. Husene og fiskeværene ligger mellom fjell og hav og menneskene er flotte, direkte, befriende usnobbete, har et varmt hjerte og behandler alle mennesker likt, uansett status på den sosiale rangstigen. Det er ikke bare naturen og severdighetene som teller når en skal gi reisetips.

Heldigvis har vi ikke varmen i luften og i havet som lokker til et bad sommerstid, for da hadde masseturismen vært et faktum. Dog har en synkende norsk kronekurs og en stor reisende middelklasse fra alle verdens hjørner gjort området til en internasjonal smelteidig nær sagt året rundt.

Hvis du skal reise hit, så bør du ha klær som tåler vær og vind samt et par gode fjellsko, for så å komme deg opp i høyden og skue ut hvor du har fri sikt helt til der jorden krummer seg i horisonten. Du bør også ta deg tid til å legge deg på rygg i krøkkebærlyngen og rette blikket opp mot himmelhvelvingen og se ørnene fly termikk eller kravle deg til fjellkanten og se ut over havet for å oppdage spekkhoggerne som bryter havoverflaten med sin karakteristiske ryggfinne. Å se vindens lek med havoverflaten er meditativt og lar tankene dine vandre i alle retninger, og der og da så vet du at du har fått entré til Guds katedral. Enklere kan det ikke sies.

Berit Øra, Trondheim

Lesetips

Jeg utfordres på å dele sommerlektre og trønderske reisemål av Tidendes redaktør. Det er mai i skrivende stund, og sommeren er et godt stykke fram i tid.

Mine ambisjoner hva angår litteraturlesning har alltid vært langt høyere enn prestasjonsnivået. Bokstabelen ved nattbordet vitner om det. Jeg leser jevnlig tidsskrifter, aviser og magasiner og boka må være i papirformat, e-boka og nyheter på nett har ikke helt slått an i mitt liv, ennå. En travel arbeidsdag som kliniker med en evig lang «to do»-liste av NTF-oppgaver fører til at bøkene leses over tid og mine bøker på nattbordet beskriver leseinteressen og -intensjonene. Hva jeg leser på sommeren er som regel de neste i bokstabelen..

Boka som har ligget lengst og som jeg leser i perioder er en murstein av ei bok «Keiseren over alle sykdommer-kreftens biografi» av Siddharta Mukherjee. Dette er fascinerende litteratur og populærvitenskap på samme tid, skrevet av en onkolog fra USA. Dette er ikke dyster lesning, men beskriver kreftsykdommenes historie gjennom 4 000 år og utallige behandlingsmetoder, myter og ulike teorier som en slags thriller med kreften som hovedperson.

Foto: Privat.

Den andre boka er en ærlig og sterk beretning skrevet av en kunnskapsrik og erfaren journalist, en sterke dame som har brukt mange år av sitt liv til å forstå og erfare hva som skjer i Midt-Østen. «Landet som lovet alt, min israelske reise» av NRK-korrespondenten Sidsel Wold. Hun er sterkt personlig og forteller om sine år som ung og entusiastisk kibbutzarbeider i Israel, via journaliststudier på Blindern og sin personlige reise der illusjonene og idealene rakner og taper seg etter år som Midt-Østenkorrespondent under turbulente forhold.

Journalist og forfatter Vetle Lid Larssen har skrevet en ømhjertet og til tider fornøyelig beretning om sin fars sykdom og liv i boka «Hvordan elske en far – og overleve». Et bokbad der forfatteren presenterte hvordan han opplevde å leve med sin elskede far, skuespilleren Lars Andreas Larssen som forsvant inn i Alzheimers sykdom ble min inngang til boka. En lettles og velskrevet bok med et tema til ettertanke og refleksjon.

En datters fascinasjon for Japan har medført interesse for Haruki Murakamis litterære univers, den sist leste er «Hva jeg snakker om når jeg snakker om løping». For oss som liker å bevege oss med joggesko er dette motiverende lesning og det er en selvbiorgrafisk beretning om en forfatter som kommer

fra en helt annen kultur og skriver på sin helt spesielle måte. Bøkene «Norwegian Wood» og «Kafka på stranden» leste jeg for noen år siden.

Boka «Født til å løpe – jakten på løpingens hemmelighet» av Christopher McDougall er også en fascinerende bok om det samme tema og sies å ha blitt en klassiker i løpemiljøer verden over.

Krimbøkene ligger på hytta og forbeholdes påska, Sjöwall og Wahlöö er fortsatt blant mine yndlingskrimfattere, og selv om deres utgivelser begynner å bli av eldre dato er de aldri uaktuelle.

Besøke Midt-Norge?

Jeg er bosatt i Trondheim og prioriterer å bruke sommerferien til ferieopplevelser i Norge, gjerne Midt-Norge.

.Jeg reiser en del utenlands i løpet av året og når sola er på sitt høyeste her hjemme er det mye som skjer jeg ikke vil gå glipp av. Jeg er glad i å oppleve fjellet på sommerstid, i fjor gikk vi i Sylan, det flotte fjellmassivet i Tydal mot Sverige. Året før var trekanten i Trollheimen mål for sommerturen. Vi starta ved Jøldalshytta i Melidal, men Oppdal og Gjevilvasshytta (DNT) kan også være et utgangspunkt. Sommerens fjellturer blir ellers på hytta i Verran, i Snåsafjella og en tur

Benytt deg av
de gjeldende tilbud!*

Ekte evolusjon

Nå også
som Flow

DEN FØRSTE KERAM FOR DIREKTE FYLLING

- Det første verdensomspennende rent keram-baserte fyllingsmateriale
- Den laveste herdekrymping (1,25 % av volum) og spesielt lavt krympestressnivå**
- Svært høy grad av biokompatibilitet og ekstremt motstandsdyktig mot misfarging
- Imøtekommmer de høyeste krav i anteriore og posteriore områder
- Utmerket å arbeide med. Enkel høgglanspolering og hard overflate sikrer førsteklasses langvarige resultater
- Kompatibel med alle konvensjonelle bondinger

* Vennligst kontakt din lokale VOCO dentalkonsulent om de gjeldende tilbud.

** sammenlignet med alle konvensjonelle kompositorer

Admira Fusion

over Besseggen i Jotunheimen med kollegavenninner.

Som medlem av DNT inviteres vi alle til å besøke fjellheimen og for meg er det den ultimate avkoblingen fra hverdagen og den beste batteriladeren jeg kan tenke meg.

Trøndelag har en lang kyst med utallige muligheter for båtliv og fiskeopplevelser, men det er ikke jeg den rette til å skrive om.

Sommeren i Trøndelag byr på en rekke kulturtildel det er verd å ta med seg, Olavsfestdagene i Trondheim med konserter og foredrag 28.juli – 6.august prioriterer jeg høyt hvert år. Her vanker det påfyll og intellektuelle utfordringer samt kunstneriske opplevelser av forskjellig art.

«Spelet om Heilag Olav» på Stiklestad er så absolutt verd å få med seg rundt olsok, en forestilling jeg har vokst opp med og sett i flere utgaver gjennom årene. Sist år overvar jeg kveldsforestillingen for første gang, i kveldsmørket ble det et annet og spennende uttrykk. Spelet kan kombineres med en kulinarisk og kulturell reise langs «Den gylne omvei» på Inderøy, oppleve Innherred og et besøk på klosterøya Tautra.

Musikkteateret »Elden» på Røros overvar jeg for første gang i fjor, det spilles 27.juli – 6.august og er en gripende forestilling om det svenske felttogets tapte slag og ydmykelser for 300 år siden spilt i de spektakulære slagghaugene på verdensarvstedet Røros. Når kveldsmørket senker seg blir vi tatt med inn i en historisk begivenhet og et sterkt drama som med flott skuespill og musikk gjør det hele til en flott opplevelse. Noen dager i Bergstaden Røros med sin sjarmrende bebyggelse og rike historie byr alltid på gode og unike opplevelser.

Jeg glemte å fortelle om mine konsertbilletter til Elton John, Bruce Springsteen og Van Morrison – alle tre har konserter i Trondheim sommeren 2016, gjett om vi trondere gleder oss... :)

Jeg vil ønske alle en aktiv og god sommer med gode lademuligheter for kropps batteriene våre!

Jie Yuan Wu, Fredrikstad

Lesetips

Med tre barn og en hektisk hverdag er det dessverre lite tid til å lese skjønnlitteratur. Når det er en ledig stund blir det som regel nettavis, dokumenter og faglitteratur. Må nok innrømme at det går mye tid til TV når ungene har lagt seg.

Om sommeren går det meste av tiden til vedlikehold av hus, og lesing av reiseguiden. Er veldig glad i å reise og har som mål å besøke et nytt sted hvert år. Reiseguiden fra Lonely planet er velskrevne og har gode tips og anbefalinger. Er det noe jeg helst foretrekker å lese om sommeren, vil jeg nok påstå at det er reiseguiden.

Besøke Østfold?

Østfold har mange steder man kan besøke, enten med barn eller uten.

Allsang på grensen på Fredriksten festning i Halden er en hyggelig begivenhet for både store og små.

Inspiria science senter og Superland i Sarpsborg er to andre.

Gamlebyen i Fredrikstad med sine små butikker og spisested er absolutt verdt et besøk.

Støtvig hotell på Larkollen i Rygge tilbyr både vinkurs, matkurs, kino, bowling for ikke å snakke om havets festbord som arrangeres hvert år.

På Jeløy i Moss kan man besøke galleri F15 med fine utstillinger.

Rømskog spa og resort er et fint besøksmål om man ønsker å ha en opplevelse utenom det vanlige.

Alt i alt har Østfold mye å tilby!

Velkommen i Østfold og riktig god sommer!

Sverre Aukland, Risør

Lesetips

Jeg har for lengst innsett at i hverdagen er jeg kun periodevis i stand til å lese ferdig skjønnlitterære bøker. Aviser, magasiner og faglitteratur – men også soduko og kryssord «spenner bein» på gode forsett. Men jeg har forsonet meg med det. I ferietiden derimot – er jeg en sulten leser. Gjennom hverdagen har jeg da «smuglest» i flere bøker som legges klar til neste ferie.

Tre utgivelser ligger og venter på meg. Ja, de ligger faktisk oppå hverandre. Og jeg gleder meg.

«Life Lessons from Kierkegaard» (2013) av Robert Ferguson. Engelsk-

Foto: Privat.

mannen Robert flyttet inn på nabohøybelen på Alrek Studenthjem i Bergen i 1975. Hans kjærlighet og fasinasjon for Hamsuns bøker hadde ført ham til Norge. Han ville lære norsk for å kunne lese Hamsun på originalspråket. Vi ble gode venner. Robert bosatte seg i Oslo i 1985, og vi har hatt ujevn kontakt opp igjennom årene. Allerede ved vårt første møte var han klokkekarakter. Han skulle bli forfatter. Bibliografiens hans er imponerende, men ikke så kjent i Norge, da han skriver og publiserer på engelsk. Robert har utgitt anerkjente biografier om Hamsun: Enigma: The Life of Knut Hamsun , Henrik Ibsen (A new Biography) og også andre temaer som: The Hammer and the Cross: A new History of the Vikings (2009). Det kan kanskje høres litt prentensiøst ut å skulle lese Søren Kiekegaard i sommerferien, men den vil klart også konkurrere med krimromaner av Kristina Ohlsson. Hun er for tiden min krimdronning nummer én. Hvis man liker å bli skremt, anbefales hennes bøker, for eksempel: Papirgutten.

Bok tre er et hefte som jeg fikk tilsendt fra min venn og kollega gjennom mange år, Knut Meyer. Takk skal du ha Knut. De fleste kolleger tror jeg kjenner til Knuts innsats for norsk odontologisk historie. Han har nå skrevet et hefte utgitt av Bergen Skolemuseums venner: «Om skolebørns tænder. Bergen kommunale skoletannpleie 1909 – 1984» Dette kan høres knusktørt ut! Men Knut – dette ble rett og slett interessant og underholdende. Både tekst, bilder og grafer gir godfølelse. Takk skal du ha!

Besøke Risør?

Jeg har vært heldig å få lov til å bo og arbeide i den idyllisk sørlandsbyen Risør, med hyggelige mennesker, intersante og gode venner og kolleger i over 30 år.

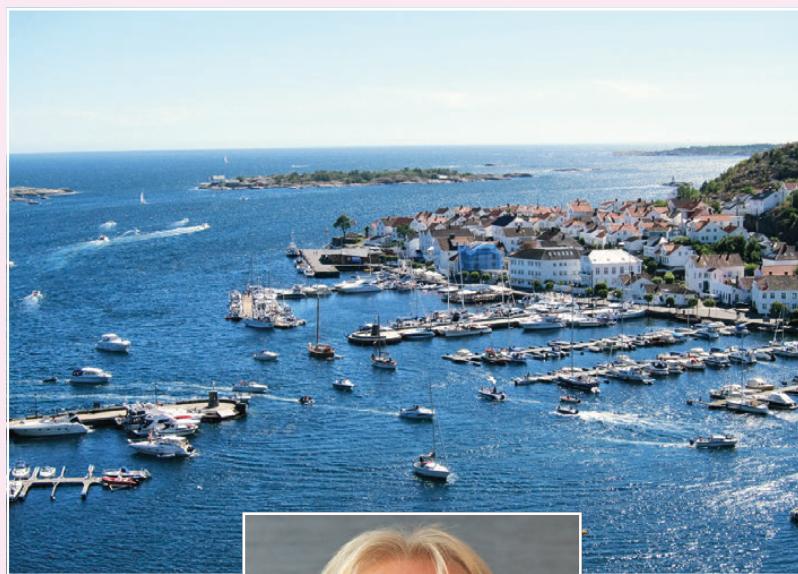

Foto: Privat.

For oss som bor her, er byen selvfølgelig fin hele året. I sommersesongen mangedobles innbyggertallet og det lille fredelige byen omvandles til en svermende- men fortsatt hyggelig by.

Vi låner vakk byen vår i tre måneder, pleier jeg å si. Og vi liker det. Så derfor vil jeg foreslå at du kommer til Risør under Risør Kammermusikkfest 28. juni – 3. juli, hvor man i intime lokaler kan oppleve verdensstjerner på kloss hold. Jeg hører ikke mye på kammermusikk elles i året. Men den uken: å kunne sitt kloss på Kraggerud, Tomter og Andsnes- er noe annet enn CD-en hjemme.

Men kommer du bare en gang i sommer vil jeg anbefale: Risør Villvinmarked – 7.-9.juli. Villvinmarkedet er Norges største kunsthåndverksmarked. 100 profesjonell kunsthåndtverkere fra hele Norden stiller ut sine vakre , morsomme kunstverk på Risørtorv. Etter formiddagen på markedet

Foto: Kristin Aksnes.

går vi innom Galleri Villvin- så til Kunstm parken hvor vi spiser lunsj på Arnfins restaurant Gymnasset: hvor vi spiser rosastekt andebryst og drikker Fairwater (Risør Mikrobryggeri: Oosterrisen

Brewing Co; sommerøl fra fat). Så bærer det ut i skjærgården i båt, kun et lite stopp på fiskemottaket hos Yngvar for å handle fersk fisk. Alt dette er i gåavstand – selvfølgelig. Et privilegium. Så etablerer vi oss ytterst i havgapet og fyrrer vi opp grillen. Fiskepakke på grillen er en ubestridt favoritt (dobel alufolie : fra bunnen: Olivenolje, skivede poteter,skivet sellerirot, gulerøtter,minimais,et stykke ferk laks og et stykke fresk brosme/torsk/lange, og på toppen en god klump hjemmelaget urtesmør, og en dæsj rømme. 1/2 time på grillen: velbekomme. Og vi drar ikke hjem før solgangsbrisen setter inn.

Bedre blir det ikke!
God sommer.

Den lokale landsmøtekomiteen i Rogaland Tannlegeforening forbereder seg til:

NTFs landsmøte 2016 i Stavanger

Nye Forum Expo står klar til å huse Nordanthal 2016. Foto: Stavanger Forum.

Komiteen vil at utstilling, fag og fest skal bli så bra som mulig, og helst tidendes beste. Stavanger Forum, med nybygg siden sist, og et nesten helt nytt konserthus står klare til å ta imot tannleger og annet tannhelsepersonell fra hele landet når NTFs landsmøte går av stabelen 3.-5. november.

Vi møter den lokale landsmøtekomiteen i slutten av april, idet de er i ferd med å avslutte et av sine nå ganske hyppige komitemøter, i Stavanger Forum.

Tidende får være med på en runde. Først besiktiger vi den nye utstillingshallen Forum Expo, som er en del av Stavanger Forum på Tjensvoll, der de som har vært på NTFs landsmøte i Stavanger tidligere vil kunne kjenne seg igjen når, eller hvis, de kommer tilbake i november. Med Forum Expo er det kommet 4 680 helt nye kvadratmeter, i en luftig hall med kjøreporter i alle ender, som burde kunne tilfredsstille

utstillere og besökende på Nordanthal 2016. Gulvet i den nye hallen har et mykt dekke, som skal gjøre det mindre slitsomt for bena til utstillere og besökende, som gjerne både står og går i mange timer.

GODE LOKALE MUSIKERE OG DANSERE • Til åpningen av landsmøtet kommer gruppen 1b1, bestående av studenter ved institutt for musikk og dans ved Universitetet i Stavanger sammen med de beste elevene fra Stavanger Kulturskole og representanter fra Stavanger symfoniorkester, som fikk Spellemannsprisen for kategorien klassisk i 2015. I tillegg bidrar dyktige dansestudenter fra institutt for musikk og dans.

Bjergsted jazzensemble med unge talentfulle musikere kommer også til åpningen, og vil være med på hele landsmøtet, og spille på ulike steder i Stavanger Forum gjennom hele arrangementet.

GODT FAGPROGRAM • Espen Skeie Danielsen er den fra den lokale landsmøtekomiteen som møter i NTFs fagnemnd i forbindelse med landsmøtet. Han forteller at fagprogrammet for landsmøtet er på plass, og at han er godt fornøyd med det landsmøtedeltaerne vil få å velge i. Programmet er ikke fullt så tett som det har vært noen ganger på NTFs landsmøte. Det er lagt inn litt mer luft mellom forelesningene, med tanke på at det skal være tid til å forflytte seg fra et sted til et annet.

– Jeg vil også nevne at vi blant annet skal tilby kurs i hjerte- lungeredning. Det vil vi ha tre ganger på torsdag, og tre ganger på fredag, slik at flest mulig skal få det med seg, forteller Danielsen.

LUNSJ TIL ALLE • Nytt av året er at lunsj torsdag og fredag er inkludert i prisen for alle påmeldte til NTFs landsmøte.

– Vi vil at lunsjserveringen skal gå så greit og køfritt som mulig. Derfor har vi

Stavanger Forum er stedet for NTFs landsmøte 2016. Foto: Stavanger Forum.

Eksklusiv fingermat til landsmøtefesten. Foto: Ellen Beate Dyvi.

Alle landsmøtedeltakere får lunsj torsdag og fredag, inkludert i deltakerprisen. Foto: Lunsjleverandøren.

bestilt lunsj til alle og latt den inngå i deltakeravgiften. Lunsjen vil bestå av tortillas eller lefser og sandwicher, med drikke til. Det blir variasjon i tilbudet, så fredagens lunsj vil være ulik den man fikk på torsdag. Maten vil være å få både i utstillingshallen og der det er faglige forelesninger, forteller Christian Tønnesen.

– Alle får det samme, både landsmøtedeltakere og utstillere. Og vi har prøvesmak, så vi vet at det er godt, legger han til, og lover helt ferske varer og godt med godt fyll i både sandwicher og lefser.

LANDSMØTEFEST

I KONSERTHUSET • Når vi snakker om prøvesmaking. Neste stopp for landsmøtekomiteen og Tidende denne apriletttermiddagen er Stavanger konserthus. Det nye konserthuset, som åp-

net i september 2012. Her skal det bli fest for landsmøtedeltakerne torsdag 3. november.

De som vil bestille en pakke som består av både mat og underholdning. Samtidig er det mulig å kjøpe billett til bare underholdningen.

Det er restauranten Spiseriet i konserthusets første etasje som står for fingermaten som skal serveres til festdeltakerne.

Vi fikk prøvesmake de ulike godbitene, og alle var enige om at dette måtte omtales som eksklusiv fingermat. Det er også grunn til å si at det vil bli rikelig,

Både nye og gamle Stavanger
er verdt et besøk.

Foto: Ellen Beate Dyvi

etter utvalget komiteen valgte å gå for
å dømme.

Når maten er spist, og de som kan-
skje har valgt å spise andre steder for-
håpentligvis er kommet til konserthuset,
er det Gabrielle som er første artist ut.
Deretter bluesartisten Reidar Larsen.
Til slutt kommer Heine Totland
på scenen med sitt Buddy Holly-show.

Konserthuset byr på store fine loka-
ler, i flere etasjer. For den som vil ha
en pause fra musikken er det plass til
både å mingle og å gjemme seg, og til
å henge i baren.

BESTILL HOTELL I TIDE • Hvis du
vet at du skal til Stavanger i novem-
ber er det ingen grunn til å nøle med
å bestille hotell. Det er flere ting som
skjer på samme tid og hotellkapasite-
ten kan bli sprengt. Arrangøren åpnet
derfor for hotellbestilling allerede
i mai(?), mens selve landsmøtepåmel-
dingen åpner i slutten av august, som
den pleier.

ANDRE TIDER • Det er andre tider i Stavanger nå, ettersom oljenæringen ikke lenger er hva den var. Det har vi hørt mye om. Og vi er nysgjerrige på om tannlegene merker noe?

– Vi kan merke at pasientene omstiller timene sine oftere enn de gjorde før. Det kan være et tegn på at de tar hensyn til arbeidsgiver, og går til tannlegen når det passer arbeidsgiver fremfor akkurat når det passer dem.

– Samtidig synes vi det er gledelig når pasienten kommer med batchen synlig. Det er tegn på at de fortsatt har og er i jobb. Det er mange som er permittert, eller har mistet jobben.

Utover dette er det ingen i den lokale landsmøtekomiteen som har merket noe til at det er dårligere tider. Timebøkene er som før, og behandlingsvalgene har ikke endret seg, som de har kunnet merke.

Når vi spør om hva de mener om diskusjonen rundt kommunenesammenslå-

Den lokale landsmøtekomiteen gleder seg til å ønske velkommen til Stavanger. Fra venstre: Christian Tønnessen, Gunn Ertresvåg, Åshild Kolbeinson, Christian Danielsen, Rolf Terje Alvær, Kristina Heskje, Espen Skeie Danielsen og Lene Burgaard Bøe. Foto: Ellen Beate Dyvi

ing i regionen er det ingen svar å få. Det kommer en folkeavstemning, i juni.

Stavanger by er, uavhengig av økonomiske opp- eller nedgangstider og kommunegrenser, Stavanger by. Den

ligner seg selv. Og nå er den klar til å ta imot alle som vil delta på NTFs landsmøte 2016.04.29

Ellen Beate Dyvi

Velkommen til NM i golf for tannleger / Opus Open på Tyrifjord GK!

Årets turnering arrangeres for 24. gang og det spilles om NTFs pokål for herrer og damer samt Solidoxpokalen og heder, ære og sosialt samvær for tannleger, ledsagere og sponsorer.

Turneringen avholdes fredag 19. august 2016 med start kl. 10.00.

Festmiddag fredag kveld med premieutdeling på Sundvolden Hotel.

Lørdag 20. august avholdes Opus Open på sammebane kl. 09.00.

I forbindelse med turneringen vil det bli arrangert faglig kurs torsdag og fredag ettermiddag. Nærmore informasjon om kurs, priser, turneringer og overnatting finner dere på vår hjemmeside:

<http://www.123hjemmeside.no/Tannlegenes-GOLF-NM/>

Det spilles i 4 klasser:
Kl. 1: NM for tannleger – herrer hcp 0-18
(brutto slag)

Kl. 2: NM for tannleger – damer hcp 0 – 36
(Stableford)

Kl. 3: Solidoxpokalen tannleger herrer hcp 0 – 54
(Stableford)

Kl. 4: Ledsagere, sponsorer hcp 0 – 54
(Stableford)

Overnatting bestilles direkte til Sundvolden Hotell
(oppgi NM Tannleger): 32 16 21 00
Påmelding golf: I Golfbox Tyrifjord GK.

Ytterligere informasjon kontakt:
Svein Tveter tstveter@gmail.com
Pekka Stenhamn astenham@online.no

Kontaktpersoner i NTFs kollegahjelpsordning

Kollegahjelp er kollegial omsorg satt i system. Tanken er at vi skal være til hjelp for andre kollegaer som er i en vanskelig situasjon som kan påvirke arbeidsinnsatsen som tannlege. Vi skal være tilgjengelige kanskje først og fremst som medmennesker. Du kan selv ta kontakt med en av oss eller du som ser at en kollega trenger omsorg kan gi oss et hint. Vi har taushetsplikt og rapporterer ikke videre.

Aust-Agder
Tannlegeforening
Torleiv Lauvdal,
tlf. 37 03 61 65

Astrid Treldal,
tlf. 37 03 80 77

Bergen Tannlegeforening
Anne Christine Altenau,
tlf. 97 74 06 06

Sturle Tvedt,
tlf. 55 23 24 00

Buskerud Tannlegeforening
Anna Karin Bendiksyb,
tlf. 31 28 43 14

Lise Opsahl,
tlf. 900 31 134

Finnmark Tannlegeforening
Bente Henriksen,
tlf. 78 96 57 00

Haugaland
Tannlegeforening
Christine Stene Holstad
tlf. 52 85 38 64

Hedmark
Tannlegeforening
Børge Vaadal
tlf. 991 21 311

Bjørg Figenschou,
tlf. 72 41 22 60

Nordland
Tannlegeforening
Sigmund Kristiansen,
tlf. 75 52 23 69

Gisle Narvestad,
tlf. 78 15 18 00

Olav Kvittnes,
tlf. 75 15 21 12

Nord-Møre og Romsdal
Anna-Haldis Gran,
tlf. 71 69 18 79

Lars Brubæk,
tlf. 71 29 38 54

Nord-Trøndelag
Tannlegeforening
Anne Marie Veie Sandvik,
tlf. 74 09 50 02

Hans Haugum,
tlf. 74 27 21 90

Oppland
Tannlegeforening
Ole Johan Hjortdal,
tlf. 61 25 06 92

Hanne Øfsteng Skogli,
tlf. 61 27 02 31

Oslo
Tannlegeforening
Lise Kiil,
tlf. 22 60 05 34

Harald Skaanes,
tlf. 67 54 05 11

Rogaland Tannlegeforening
Ernst Inge Helland,
tlf. 51 89 49 94

Kirsten Øvrestad,
tlf. 90 60 81 05

Romerike Tannlegeforening
Kari Anne Karlsen,
tlf. 67 07 60 69

Sven Grov,
tlf. 63 97 28 59

Hilde Skjeflo,
tlf. 63 81 58 74

Sogn og Fjordane
Tannlegeforening
Inge Fridell,
tlf. 57 69 56 95

Jon-Reidar Eikås,
tlf. 57 86 06 71

Sunnmøre Tannlegeforening
Siv Svanes,
tlf. 70 13 21 56

Hege Leikanger,
tlf. 70 12 78 02

Sør-Trøndelag
Tannlegeforening
Anne Grethe Beck Andersen,
tlf. 72 41 15 64

Morten Nergård,
tlf. 950 54 633

Telemark Tannlegeforening
Ståle Bentsen,
tlf. 35 58 39 20

Øystein Grønvold,
tlf. 35 93 45 30

Troms
Tannlegeforening
Elsa Sundsvold,
tlf. 77 68 74 28

Ninni Haug
tlf. 97 09 11 67

Vest-Agder
Tannlegeforening
John Øydna,
tlf. 38 12 06 66

Vestfold
Tannlegeforening
Eva Nielsen,
tlf. 91 87 82 81

Svein Tveter,
tlf. 90 82 57 89

Østfold
Tannlegeforening
Marit Johnsrød Tonholm,
tlf. 69 14 28 04

Tore-Cato Karlsen,
tlf. 45 22 20 44

Kontaktperson i NTFs sekretariat
Lin Muus Bendiksen
Tlf. 22 54 74 15
E-post: lin.bendiksen@tannlegeforeningen.no

Kurs høsten 2016

Vi er glade for å presentere høstens kurs for deg som ønsker å lære mer om implantatbehandling.
Detaljert program og påmelding til kursene er tilgjengelig på våre nettsider www.dentsplyimplants.no.

«Pasienten har fått sitt implantat - hva nå?»

9. SEPTEMBER, MOSS

Den implantatbehandlede pasient i allmennpraksis: undersøkelse, diagnostikk, profylakse, behandling og vedlikehold.

CASPAR WOHLFAHRT
Spesialist i Periodonti, PhD

ODD CARSTEN KOLDSLUND
Spesialist i Periodonti, PhD

Implantater for «feinschmeckere» - Oppskriften på vellykket protetikk

10.-11. NOVEMBER, OSLO

Vi går gjennom ulike oppskrifter der vi tar hensyn til både biologiske og protetiske forutsetninger på veien mot en vellykket implantatbehandling.

ANN-MARIE ROOS-JANSÅKER,
Overtannlege, Odont. Dr, Spesialist i parodontologi
MARTIN JANDA,
Overtannlege, Odont. Dr, Spesialist i oral protetikk

Implantatprotetiske utfordringer for den erfarne kliniker

23.-24. SEPTEMBER, BERGEN

Ved å gi kunnskap om grundig behandlingsplanlegging og de kirurgiske aspekter, vil kurset gi deg et solid fundament for å oppnå optimale implantatprotetiske restaureringer og et varig godt behandlingsresultat.

CECILIE GJERDE
Spesialist i Oral Kirurgi og Oral Medisin
HARALD GJENGEDAL
Spesialist i Oral Protetikk, PhD

Erfaring for livet

Det var en svært lydhør forsamling som var samlet i store auditorium ved Institutt for klinisk odontologi i Oslo, da seks tannpleierstudenter holdt foredrag om sine opplevelser i praksis i Tanzania. Dette er de første tannpleierstudentene som har reist ned og entusiasmen var stor da de skulle fortelle om hva de hadde lært og opplevd.

Å reise til Tanzania var en overveldende opplevelse, og studentene understreket at det viktigste man måtte lære seg, var at man ikke må sammenligne Norge og Tanzania.

– Vi må rett og slett akseptere de store kontrastene, og at verden er urettferdig, understreket de. Men når det

Det var Carl-Magnus Kjølstadmyr, Farah El-Mahjoubi, Atdhedona Idrizi, Jovana Culibrk, , Songül Kilinc og Kaja Aas Lindberg som var i Tanga. Foto: TCIPP

første sjokket hadde gitt seg, er opplevelsen av å reise hit en fantastisk mulighet, både faglig og menneskelig, var den samstemte konklusjonen fra alle studentene.

TANGA I TANZANIA • Destinasjonen for utvekslingen var Tanga i Tanzania. Studentene var invitert ned av Tanga International Competence Center (TICC), en norske stiftelse som jobber lokalt med utdanning og helse. TICC hadde registrert at mange barn hadde mye tannsmerter relatert til det man mistenkte var karies, og ønsket derfor at tannpleierstudenter fra Norge kunne bidra til å kartlegge kariesproblemetikken blant barna. Studentene valgte å lage et undervisningsopplegg som kunne brukes i forebyggingen av karies blant barna her. Arbeidet med å kartlegge kariesutbredelsen blant barna skjedde gjennom HAMA, en underorganisasjon av TICC, som arbeider med ulike helseprogrammer rettet mot barn.

TRAVEL FØRSTE UKE • Den første uken ble hektisk for tannpleierstudien-

tene, og inneholdt alt fra Swahilikurs til introduksjon i kultur og helseprogrammene ved TICC. Allerede første dag, da de var med ut til en lokal skole, egentlig bare for å observere, ble tannpleierstudentene kastet inn i klinisk praksis, ved at flere barn hadde en forventning om å bli undersøkt, noe de da gjorde. Da studentene igjen skulle ut på skolebesøk, hadde de en god formening om hva som ventet dem.

HELSEPROGRAM • Et av helseprogrammene som HAMA driver, handler om at en gruppe sykepleierstudenter drar ut på skoler sammen med tolk og veileder for få finne ut hvilke barn som trenger helsehjelp. Målgruppen er barn mellom fire og fjorten år. Tannpleierstudentene fra Norge ble med på et slikt skolebesøk. Studentene satte opp en provisorisk tannklinik med plaststoler og engangsutstyr og utførte en enkel undersøkelse av over et hundre barn.

EN ANNEN KLINISK VIRKELIGHET • For norske studenter, som er vant med å undersøke norske barn, var det en unik opplevelse å undersøke barna

Ved hjelp av en dyktig tolk gjorde studentene en grundig undersøkelse av skolebarna. Foto: Privat

i Tanga. Tannpleierstudentene erfarte at mange barn hadde mye karies, men også andre problemer som for eksempel melketannrester, overflødige tenner og betennelser. Det var også flere barn som oppga at de hadde orale smerter. Selv om det var mange barn som hadde karies, var det også noen barn som hadde friske forhold. Ved hjelp av en tolk fikk tannpleierstudentene altså gjort grundige undersøkelser, og henvist barna videre til tannlege der det var nødvendig.

Studentene kartla også hvor mange barn som hadde tannbørste. Det var forøvrig litt uklart hvor mange barn som faktisk hadde tannbørste, da noen barn trodde at de ikke vil få utdelt en tannbørste dersom de svarte at de hadde en.

SØT MAT OG DRIKKE • Mye av grunnen til at det var så mye karies, kan skyldes at veldig mange barn hadde tilgang på mye sot mat og ikke minst, sot drikke. En viktig inntektskilde for fattige mødre, var nemlig at de solgte små billige saftposer ved skolene. Da dette jo er en viktig inntektskilde for mange, og dermed noe som offentlige myndigheter ikke ønsker å regulere, fører denne konstante tilgangen til den øste drikken til høy kariesforekomst hos skolebarn, og dermed tannsmerter. Behandlingstilbuddet hos tannlege var svært begrenset.

UNDERVISING – VARIG VERDI • Selv om det var svært lærerikt å undersøke alle disse barna klinisk, og ikke minst hjelpe og henvise de av dem som trengte det, var det viktigste tannpleierstudentene fikk gjøre mens de var i prak-

Alle barna fikk utdelt tannbørster av studentene: Foto Privat

sis, å undervise i helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid. Målgruppen for undervisningen var mødre som besøkte Ngamiani Health centre, skolebarn og ansatte ved TICC.

Ved å etterlate kunnskap hos de menneskene som skal fortsette å arbeide opp mot barna etter at studentene har satt kurset til Norge har utvekslingsoppholdet ført til noe med varig verdi, som vil få betydning for flere enn de hundre barna som tannpleierstudentene undersøkte.

De seks studentene tar med seg en erfaring for livet, når det nå er tilbake til studieverdagen i Oslo. Praksisen i Tanzania skal nå danne utgangspunkt for seks bacheloroppgaver. På spørsmål om hva de ville ha gjort annerledes dersom de hadde fått mulighet til å dra ned en gang til, ville de blant annet hatt med seg kyretter, slik at de også kunne ha fjernet tannsten hos de barna som hadde mye av dette.

TRENGER NORSKE VEILEDERE

I TANGA • For å fortsette dette viktige praksisstudiet i Tanga er man avhengig av å ha gode veiledere, forklarer sek-

sjonssjef Kristin Beathe Hansen ved avdeling for tannpleierutdanning.

– Vi er derfor på utkikk etter frivillige tannpleiere som både er interessert i bistandsarbeid i Sør og studentveiling. Vi dekker alle kostnader knyttet til reise og opphold for frivillige, og håper at en slik mulighet kan friste flere, sier Hansen

Skulle dette være av interesse, ta kontakt snarest med seksjonssjef Kristin Beathe Hansen k.b.hansen@odont.uio.no, tlf. 22 85 20 83 eller universitetslektor Anne Eikeland anne.eikeland@odont.uio.no, tlf. 22 85 22 95.

Tekst: Astrid Skiftesvik Bjørkeng

Det ble tid til utflukt og restaurantbesøk den siste dagen før avreise. Foto: Wubalem Kassahun.

En reiserapport fra Etiopia 16.-23. august 2015:

Tannhelse uten grenser

Av tannlege Wubalem Kassahun

I 2013 fikk universitet i Addis Abeba (UiAA) tildelt utstyr fra det tidligere odontologiske fakultetsbygget ved universitetet i Bergen (UiB). Utstyr som uniter, OPG-maskiner, periapikale røngtenapparater, utstyr til sterilisering m.m.

For å få plassert all utstyret bestemte myndighetene i Etiopia seg for å bygge et nytt bygg på fakultetsområdet hvor det nye utstyret skulle monteres. På grunn av lokalt byråkrati og forsinkelser var det først sommeren 2015 at bygget stod ferdig. Det er et relativt stort bygg på tre etasjer og med generatorer i tilfelle strømmen skulle gå, noe som ikke er helt uvanlig i Etiopia. I det nye bygget finnes det et ferdighetssenter med fantomdokker, separate behandlingsrom til endodonti, kariologi, periodonti, kjeve-ortopedi, protetikk og oral kirurgi. Bygget har også bibliotek og klasserom.

I forbindelse med samarbeidet mellom UiB og UiAA ble det lagt vekt på at det ikke bare skal sendes utstyr og midler fra Bergen til Addis Abeba, men også utveksling av kunnskap dem imellom. I den forbindelse reiste forelesere fra Institutt for klinisk odontologi ved UiB, til UiAA for å undervise avgangskullet og utvide deres odontologiske horisont. Protetiker Harald Gjengedal og oralkirurg Cecilie Gjerde Gjengedal var først ute med sine forelesninger innenfor protetikk og oral kirurgi. De var i Addis Abeba i perioden 16. -23. august, 2015. Undertegnede (Wubalem Kassahun, utdannet tannlege ved UiB og opprinnelig fra Etiopia) var med dem gjennom hele oppholdet og har godt kjennskap til språket, kulturen og det lokale odontologiske miljøet.

Første dagen av besøket startet med omvisning på det nye odontologiske fakultetet. Etter omvisningen var Harald og Cecilie klare til å gå i gang

med forelesningene sine. Det var 20 studenter på avgangskullet og i motsetning til i Bergen så var det en nokså jevn kjønnsfordeling blant studentene. De startet først med en introduksjon om Bergen og studieforholdene ved IKO. De viste mange bilder fra det odontologiske fakultetet i Bergen og studentene fulgte imponert med. Det var tydelig at introduksjonen av det norske universitet gjorde inntrykk på studentene. Etter introduksjonen ble det holdt forelesning i undersøkelsesmetoder og protetikk- og kirurgikasus ble presentert. De var godt illustrert med mange kliniske bilder.

I Etiopia har studentene 1,5 times lunsjpause hvor det er tradisjon å bli servert varm mat. Foreleserne ble derfor tatt med til en lokal restaurant og fikk smake på landets nasjonalrett. Etter lunsj fortsatte forelesningsrekken, og det var ikke vanskelig å legge merke til at studentene satte veldig stor pris på undervisningen; de fulgte ivrig med og noterte flittig underveis. Etter forelesningen fikk foreleserne en viss oversikt over studentenes kunnskapsnivå. Harald og Cecilie Gjengedal opplever at studentene er dyktige teoretisk, men mangler praktisk erfaring. Studentene

Cecilie Gjengedal holder forelesning i oral kirurgi og studentene følger nøyne med. Foto: Wubalem Kassahun

hadde hittil kun observert lærerne utføre protetisk arbeid og hadde enda ikke preparert til en krone på egen hånd. Derfor forandret Harald og Cecilie Gjengedal forelesningsplanen, og la om forelesningen for dag to til grunnleggende prepareringsteknikk med en mengde kliniske protetiske tips og grunnleggende kirurgi. Det var også lagt opp til undervisning av avtrykksmaterialer og avtrykksteknikk. Studentene satt som tente lys og var klare til å ta imot mer dyrebar kunnskap. Studentene ble oppfordret til å stille spørsmål underveis. Til å begynne med var de tilbakeholdne, men det ble raskt en god dynamikk mellom forelesere og studenter. Dag tre gikk strømmen midt under forelesningen, og siden powerpointen da ikke fungerte måtte Harald ty til god gammeldags tavleundervisning med kritt og svamp, til strømmen kom igjen. Som takk for tre dager med undervisning mottok vi en felles gave fra glade og fornøyde studenter, og det ble satt av god tid til å ta bilder og utveksle klemmer. Det var et særlig følelsesladet øyeblikk for studentene denne dagen fordi det var den siste fel-

les undervisningsdagen før avsluttende eksamen i oktober.

Dagen før avreise ble brukt til å dra på besøk til den kirurgiske avdelingen på sykehuset i hovedstaden med et påfølgende møte på rektor Dr. Wondwossens kontor. Deretter gikk turen til nasjonalmuseet der vi fikk omvisning gjennom Etiopias lange og rike historie. Vi fikk blant annet se skelettet av Lucy, som sies å være verdens eldste menneskeskelett som er funnet, og grunnen til at etiopere påstår at menneskeheten stammer fra Etiopia. Det ble tid til besøk på diverse suvenirbutikker der Harald Gjengedal blant annet kjøpte seg en håndlaget afrokam. Deretter var vi invitert til kaffebesøk hos min bestemor der vi ble servert etiopisk kaffe på tradisjonelt vis. Avslutningsvis dro vi ut på en restaurant med livemusikk og hvor de opptrådte med tradisjonell etiopisk folkedans.

Besøket i Etiopia var veldig godt og gjorde sterkt inntrykk på Cecilie og Harald Gjengedal. Gjestfriheten, høfligheten og varmen de opplevde underveis var noe de sent vil glemme. Det var vanskelig å unngå å legge merke til fattigdommen og de mange utfordrin-

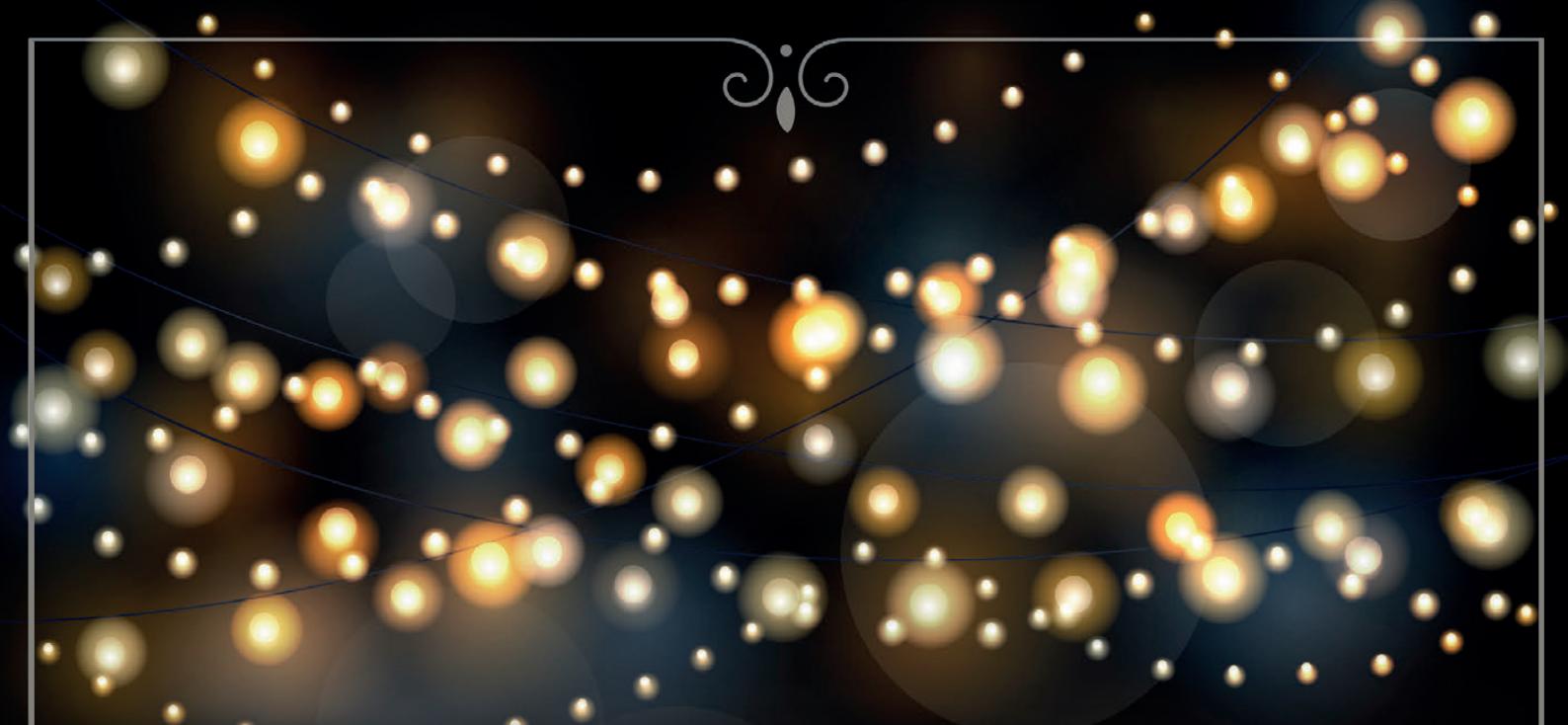
gene etiopere står ovenfor i hverdagen; og det er særlig etter en slik tur man lærer å sette pris på hvor godt man har det her hjemme i Norge.

Jeg sitter igjen med mye tanker og visjoner etter et slikt opphold, og det har gitt meg motivasjonen og inspirasjonen til å etablere en frivillig organisasjon som i dag heter «Tannhelse Uten Grenser». Dette er en organisasjon som består av et frivillig personell som ønsker å bedre oral helse i utviklingsland. De frivillige arbeiderne utfører gratis akuttbehandling, profylaktisk arbeid og undervisning i oral helse. Vi har i første omgang valgt å starte vårt arbeid i Etiopia, men har også visjoner om å utvide arbeidet til andre land i framtiden. Etiopia har cirka 100 millioner innbyggere og kun et par hundre autoriserte tannleger, behovet for behandling er derfor betydelig. Sommeren 2016 reiser vi til Etiopias hovedstad hvor vi skal utføre et pilotprosjekt. Vår ambisjon er å skrive om det også i Tidende.

Hvis du har spørsmål om organisasjonen, er du hjertelig velkommen til å besøke hjemmesiden www.tannhelseutengrenser.no eller ta kontakt med oss via post@tannhelseutengrenser.no.

Cecilie og Harald Gjengedal sammen med rektor ved det odontologiske fakultet ved UiAA, Dr. Wondwossen Fantaye og avdelingsleder for den oralkirurgiske avdelingen. Foto: Wubalem Kassahun

VELKOMMEN

Torsdag 3. november

Stavanger konserthus

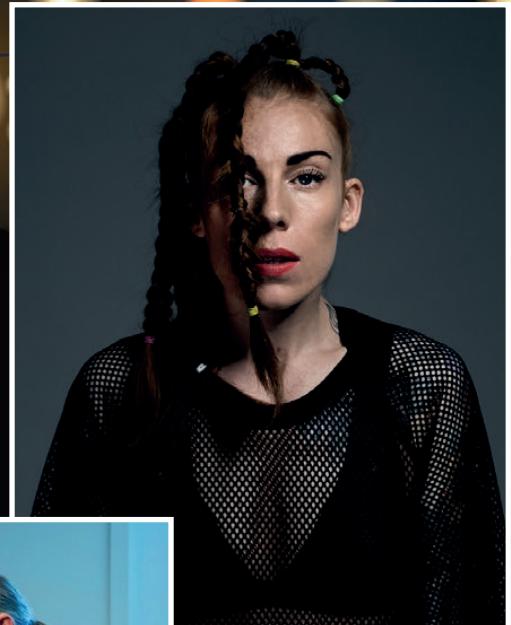
Festaften med ekslusiv fingermat fra Spiseriet
etterfulgt av konsert

Heine Totland's Sensational Rock & Roll Circus

Reidar
Larsen

Gabrielle

Billett kjøpes ved påmelding til
NTFs Landsmøte 2016
(åpner medio august)

notabene,
adv., lat.,
merk vel,
vel à merke
(fork. NB).

Tannlegeblogger

Det finnes mange blogger skrevet av tannleger og tannlegestudenter, men få, om noen, som handler om hvordan det er å være student eller hvordan livet som arbeidende tannlege arter seg. Men ved siste sjekk dukket det opp et par velskrevne og morsomme blogger om hvordan det er å være forskerlinje- og tannlegestudent.

Ut i verden

Det odontologiske fakultetet i Oslo har en blogg på sine hjemmesider som heter Ut i verden. Her skriver studenter

Ut i verden

Velkommen til OD-fakultetets blogg "Ut-i-verden"! Les om OD-studentenes opplevelser på utveksling i utlandet! Studentene reiser ut våren 2016. Vil du reise på utveksling? Les her om et semester i utlandet og aksnadsfrister.

Eventyr fra Barcelona
Publisert 28. apr. 2016 21:18
3 kommentarer

Det var en gang en prinsesse fra den lille provinsen Vestfold i kongeriket Norge. Prinsessen hadde hele verden for sine fotter av en slik leknesende krem kulan da

Emneord

- bilder Cape Town
- Dental Hygienist
- Dresden Dublin
- Exchangesstudent Fancy
- Granada Kl
- Klinikk
- når det desverre mot slutten av oppholdet
- Oppdelering Paris
- pasientbehandling Stockholm
- Tandhygienist
- Tandvård Tannpleier
- Tannpleiarstudent Utveksling

Siste kommentarer

- Anno Moreto Aase om "Eventyr fra Barcelona"

om sine opplevelser når de er på utveksling i utlandet. De siste innleggene er henholdsvis fra Barcelona, Stockholm og Cape Town. Her er det historier fra hverdagsliv og klinikkk i fremmede land.

På høyre side finnes en emneordliste i form av en ordsky, og her finner vi virkelighetsnære og eksotiske skildringer blant annet fra Dublin, Granada og Paris. Mange velskrevne innlegg og overraskende observasjoner.

Les selv på <http://www.odont.uio.no/studier/utland/ut-i-verden/>

du ikke lenger er så interessert i klær og sko.

Les selv på <https://martharolland.wordpress.com/>

God lesning!

TILBAKEBLIKK

1916

Brukt voks

Bruk voks blir omrent som ny ved at det behandles paa følgende maate: Først smeltes det i vand. Det fjernes saa fra vandet og opvarmes til kokepunktet, idet man slaar i et friskt egg og rører til alt er godt blandet. Nu siles dette gjen-nem gaze og slaaes op paa f.eks. talerke-ner som er indsæpet. Naar det er avkjølet, har man et rent og godt voks.

Mai 1916, 5te hefte

1966

P. O. Pedersen ny president i FDI

FDI's generalsekretær har underrettet medlemsorganisasjonene om, at etter Knut Gard's bortgang har styret, som forutsatt i vedtekten, skriftlig votert over hvilken av visepresidentene som skal innehå presidentvervet for resten av valgperioden. Styret har valgt professor P. O. Pedersen, Danmark til presidentvervet. Han vil bli innsatt i sin verdighet ved første generalforsamling i Tel Aviv i juli d.å. og fungere til og med verdenskongressen i Paris i 1967. Vi ønsker ham hell og lykke i arbeidet.

Mai 1966, hefte 5

2006

Lønn løser

rekryteringskrisen i Vest-Agder

Kraftig økning i lønn ser ut til å fjerne tannlegemangelen i Vest-Agder, ifølge NRK Sørlandet. Etter at fylket nettopp økte grunnlønnen 40 000 kroner til 400 000 kroner i året, ligger fylket over landsgjennomsnittet, og søkerne melder seg til fylkestannlege Per Kvinlaug. I Lister-regionen der problemene har vært ekstra store, betales det et rekryterings-tillegg på 70 000 kroner. Noe som synes å virke ifølge NRK. Den offentlige tannlegemangelen er en gammel hodepine i Vest-Agder, og i dag mangler fylket tannleger til 8 av 36 stillinger.

Juni 2006, nr. 7

KURS- OG AKTIVITETSKALENDER

NORGE

15.–20. aug	Arendal	Arendalsuka. Se wwwarendalsuka.no
25.–28. aug	Oslo	Årsmøte i Scandinavian Academy of Esthetic Dentistry (SAED). Møtet holdes på Hotel Continental. Se www.SAED.no
16.–17. sept.	Oslo	Årsmøte i praksiseierforeningen SPA. Se www.praksiseier.no Henv. Kari Odland, e-post: kodland@asatann.com
3.–5. nov.	Stavanger	NTFs landsmøte. Se www.tannlegeforeningen.no
12.–14. jan. '17	Bergen	Vestlandsmøtet. Henv. Siv Kvinnslund, e-post: fagkomiteen@bergentannlegeforeningen.no
3.–4. feb. '17	Molde	NOFOBI. Vinterseminar 2017. Scandic Hotell Seilet i Molde. Henv. Arne Jacobsen, e-post: arne@tannlegearne.no
23.–24. mars '17	Trondheim	Midt-Norge-møtet. Henv. Kai Åge Årseth, e-post: kaiage@online.no
9.–10. juni '17	Loen, Hotel Alexandra	Loenmøtet. www.loenmotet.no Henv. Inken Sabine Henning, tlf. 47 60 60 87. E-post: inken.henning@gmx.net
19.–20. april '18	Trondheim	Midt-Norge-møtet. Kai Åge Årseth, e-post: kaiage@online.no
25.–26. mai '18	Loen, Hotel Alexandra	Loenmøtet. www.loenmotet.no Henv. Inken Sabine Henning, tlf. 47 60 60 87. E-post: inken.henning@gmx.net
24.–25. mai '19	Loen, Hotel Alexandra	Loenmøtet. www.loenmotet.no Henv. Inken Sabine Henning, tlf. 47 60 60 87. E-post: inken.henning@gmx.net

UTLANDET

25.–27. aug	København, Danmark	Skandinavisk Endodontiforening (SkandEndo) holder kongress. Arrangør: Dansk endodontiforening. Se http://skandendo.com/
7.–10. sept.	Poznan, Polen	FDI. Se www.fdiworlddental.org
29. aug.–1. sept. '17	Madrid, Spania	FDI. Se www.fdiworlddental.org

Med forbehold om endringer. Sjekk alltid aktuelle datoer direkte med kursarrangøren. Vi er avhengige av dine innspill til kurs- og aktivitetskalenderen. De kan sendes til tidende@tannlegeforeningen.no

Dødsfall

Sekretariatet får dessverre ikke automatisk beskjed om dødsfall. Vi ber derfor medlemmene være behjelplig med å gi NTF beskjed når en kollega er gått bort. Vennligst kontakt NTF, tlf. 22 54 74 00 eller e-post: post@tannlegeforeningen.no.

Fødselsdager

Vi ber om at de som vil reservere seg mot at runde år publiseres i personaliaspalten, gir skriftlig melding *minst åtte uker* i forveien på e-post: tidende@tannlegeforeningen.no, eller per post til Tidende, postboks 2073 Vika, 0125 Oslo

Reservasjonen blir registrert i medlemsregisteret, og navnet vil ikke komme med i fødselsdagslistene i fremtiden. Du kan når som helst gi beskjed om at reservasjonen skal oppheves igjen.

Tips og bidrag til

Notabene-spalten kan sendes til tidende@tannlegeforeningen.no

Røyketelefonen blir Slutta

Veiledning til tobaksluttere på telefon fylte 20 år på Verdens tobakksfrie dag, 31. mai i år. Siden starten i 1996 er det gjennomført nærmere 200 000 samtaler med folk som ønsker å slutte å røyke eller snuse.

Fra nå av går Helsedirektoratet over til å bruke én felles betegnelse på alle direktoratets tilbud om hjelp til snus- og røykeslutt. Alle tilbudene samles under begrepet «Slutta».

– Dette vil gjøre det lettere å synliggjøre direktoratets mangfoldige tilbud til de som vil slutte å røyke eller snuse. Vi ser at folks vaner har endret seg, og det er færre som bruker tradisjonelle telefontjenester. Derfor tilbyr vi hjelp til røykeslutt på flere ulike måter, sier Bjørn Andreas Bang, ansvarlig for Slutta i Helsedirektoratet.

– Ringer du 800 400 85 møter du Sluttas erfarte veiledere som kan mye om røyk og snus, om å være avhengig og om hvordan du kan klare å finne

motivasjon til å slutte. Slutta-universet består nå av nettsiden slutta.no, chat og telefontjeneste, Slutta-appen og facebooksiden Slutta – din røykeslutt (hel-senorge.no).

– Vi ser at mange av innringerne våre er eldre enn før, de røyker mer, er mer avhengige og mange har flere utfordringer i tillegg til røykingen. Så det er fortsatt viktig å opprettholde telefontilbuddet til disse, samtidig som vi åpner for andre tjenester til andre målgrupper, sier Bang.

Det er gratis å bruke alle Slutta sine tjenester, og vi tilbyr oppfølging i et helt år. Slutta har også en egen linje inn for helsepersonell.

Dødsfall

Sigurd Hjalmar From, f. 04.04.1933, tannlegeeksamen 1957, d. 31.10.2015
 Arne Sween, f. 01.05.1937, tannlegeeksamen 1963, d. 30.01.2016
 Anne Sofie Quale, f. 09.05.1922, tannlegeeksamen 1947, d. 13.04.2016
 Arthur Birger Tornes, f. 16.03.1936, tannlegeeksamen 1964, d. 16.05.2016

Fødselsdager**90 år**

Aage Hansen, Eiksmarka, 19. august

85 år

Otto Tokvam, Geithus, 8. juli
 Asbjørn Heggheim, Bergen, 12. juli
 Torgeir Røynstrand, Voss, 22. juli
 Gunnar Skaar, Sandnes, 3. august
 Bernt Olaf Stray, Haugesund, 3. august
 Nils Johan Jacobsen, Sande i Vestfold, 6. august

80 år

Ivar Løvoll, Paradis, 9. juli
 Oddbjørn Øystein Owren, Lena, 12. juli
 Knut Aandahl, Tønsberg, 22. juli
 Hallvard Rolv Mølmen, Trondheim, 29. juli
 David Steel, Eydehavn, 4. august
 Harald Elling Ulvestad, Oslo, 5. august

75 år

David Ivor Jenkins, Trondheim, 14. juli
 Per Glestad, Lillehammer, 18. juli
 Anders Moen, Molde, 23. juli
 Bjørn Ødesjø, Porsgrunn, 28. juli
 Kjell Erik Tonne, Sofiemyr, 31. juli
 Gunvor Løite Straume, Skien, 7. august
 Guri Detlie Angaard, Oslo, 14. august
 Stein Ingjald Strøno, Oslo, 14. august
 Oddbjørn Johannessen, Bergen, 22. august
 Per Nygaard-Østby, Eiksmarka, 22. august
 Svein Eirik Strand Rasmussen, Bærums verk, 24. august

70 år

Liv M A Ravndal, Sandnes, 27. juni
 Tora Bergsåker-Aspøy, Sandnes, 2. juli
 Einar Bjørknes, Mo i rana, 7. juli
 Per Ottar Hoem, Molde, 17. juli
 Alf Håkon Elvatun, Tromsø, 22. juli
 Hermod Sjøvoll, Nesna, 24. juli
 Einar Børteit, Folkestad, 28. juli
 Stein Oppedal, Oslo, 8. juli
 Narve Nodeland, Oslo, 22. august
 Annie Helen Storaune, Ulsteinvik, 22. august
 Stein Brox-Nilsen, Risør, 26. august

60 år

Anne Karin Holestøl, Hovet, 3. juli
 Gunnar Molnes, Oslo, 3. juli
 Kari Anne Nygård, Voss, 9. juli
 Toril Sørbo Halvorsen, Fredrikstad, 31. juli
 Stig Mark Nilsen, Karmsund, 3. august
 Liv B Rustad, Larvik, 4. august
 Hanne Grann, Kirkenes, 5. august
 Steinar Eisenträger, Askim, 13. august
 Knut Eriksen, Oslo, 13. august, 60
 Ellen Lund-Roland, Gullaug, 14. august
 Trude Fossland, Reistad, 20. august

50 år

Ulf Harald Riis, Oslo, 28. juni
 Carmen Santos Aquilizan, Oslo, 29. juni
 Ali Reza Hajikarimian, Oslo, 3. juli
 Eirik Spissøy, Finnsnes, 4. juli
 Harald Lundgren, Sykkylven, 6. juli
 Inghild Røynstrand, Søreidgrend, 22. juli
 Unni Engebretsen Bryn, Arendal, 26. juli
 Peter Schleier, Hundvåg, 1. august
 Cecilie Gudveig Gjerde, Bergen, 3. august
 Claus Gamborg Nielsen, Lier, 4. august
 Tom Leiknes, Rådal, 5. august
 Mette Mari Svendsen, Knarrlagsund, 5. august
 Ulrich Christian Bier, Skudeneshavn, 10. august

Kari Sissel Solheim, Oslo, 16. august
 Svanhild Synstnes, Skien, 16. august

40 år

Sylvia Carlson, Måløy, 28. juni
 Eline Thorsen, Tromsø, 30. juni
 Kari Ulvedal Nikolaisen, Skien, 5. juli
 Endre Romstad, Fosslandsosen, 5. juli
 Guro Nango, Ski, 7. juli
 Doreen Frantzen, Bodø, 13. juli
 Hanne Nagell Storesund, Haugesund, 15. juli
 Fredrik Fæster-Granhaug, Grimstad, 2. august
 Håvard Mandt, Hønefoss, 4. august
 Tonje Schille Luca, Rygge, 6. august
 Kjetil Bøe Johnsen, Oslo, 10. august
 Ramin Akhavan Malayeri, Tromsø, 11. august
 Gabriel Lorenzo Morales, Oslo, 12. august
 Ayla Wohlfeil, Lillehammer, 12. august
 Marianne Lofstad, Oslo, 16. august
 C. Isabell Windisch, Øyer, 18. august
 Lene Aarvik, Hagan, 18. august
 Merete Horn Larsen, Blommenholm, 24. august

30 år

Mai Dinh, Oslo, 27. juni
 Heidrun Grytå Nordengen, Lier, 28. juni
 Rabia Kanwal Khawaja, Oslo, 29. juni
 Lars Martin Berg, Trondheim, 2. juli
 Kristina Kristensen, Oslo, 2. juli
 Kine Fiskaa, Sandefjord, 4. juli
 Gro Eirin Olsen Holde, Tromsø, 10. juli
 Anna Katarina Lindberg, Oslo, 18. juli
 Marius Vevatne, Randaberg, 28. juli
 Linda Thereze Hoff, Brønnøysund, 4. august
 Li Xiaoqian, Oslo, 16. august
 Cecilia Martina Andersson, Gjøvik, 19. august
 Anette Opland Hals, Namsos, 23. august
 Pedra Monjezibrown, Tromsø, 23. august
 Ingrid Camilla Velde, Vormedal, 25. august

KL. 0000 på utgivelsesdato

www.tannlegetiden.no

Oppdag mulighetene dine med Danske Bank

Den norske
tannlegeforening

Særdeles lav rente på bil- og boliglån. Gullkort, Priority Pass og Norges næreste drivstoffrabatt. Samme gode tilbud til samboer/ektefelle som til deg som medlem. Profesjonell rådgivning både til private og næringsdrivende. Og eget VIP telefonnummer; 05550.

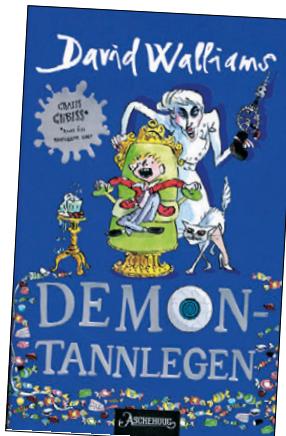
danskebank.no/tannlegeforeningen

Danske **Bank**

**David Walliams:
Demontannlegen**

Forfatteren David Walliams er kanskje mest kjent som komiker fra den britiske

serien Little Britain. Den samme groteske, litt uappetittlige, rørende, flåsete og godt timede slapstick-humoren går igjen i denne boka. Den er hans tredje for barn. Hans forrige, Gangsterbestemor, ble en bestselger og Demon-tannlegen har fått den britiske prisen

National Book Awards – Childrens Book of the Year.

Boka presenteres som en horror-komedie om dårlige tenner, og kommer med gode illustrasjoner av Tony Ross og et klipp-ut-gebiss til dem som trenger det.

Boka handler om tolv år gamle Alfie som hater å gå til tannlegen. Han har gule og brune tenner og han elsker godteri. Han gjemmer innkallingene til skoletannlegen for den invalide alene-faren sin, og gjør i det hele tatt mye som hadde påkalt barnevernets oppmerksomhet i virkelighetens verden. Men skoletannlegen blir drept, en mystisk ny tannlege tar plassen og tannfeen begynner å komme med ekle småkryp,

tånegler og flaggermusvinger i stedet for penger. Her er det mange mysterier. Alfie allierer seg med noen venner, den ene merkeligere enn den andre, og de oppklarer saken.

Både karakterene og handlingen er groteske og overdrevne, og med en såpass god dialog at barn fra ni-til-år og langt oppover kan more seg.

Etter mange års indirekte tilknytning til tannlegeprofesjonen er det umulig ikke også å ha et helse- og profesjonsblikk på historien. Her harseleres det med ikke-møtt-problematikk, tannhel-sevaner og gamle skoletannlegemyter slik at jeg ikke alltid klarer å le med. På den annen side er det jo godt gjort å lage så mye moro ut av et dystert tema.

Min niese på ni år blåste av alle innvendinger.

– Det handler jo ikke om en tannlege men om ei heks, sa hun. Hun kunne godt se at historien ikke hadde noe med virkeligheten å gjøre. Og hun syntes historien var både morsom og spennende, men skummel og trist også. Litt som et folkeeventyr.

Det er vel denne blandingen som er med til å gjøre historien så fascinerende.

Kristin Aksnes,

Redaksjonssjef i NTFs Tidende

Oslo: Aschehoug; 2015. Originalens tittel: Demon Dentist. ISBN 978-82-03-25779-7

Knut Meyer

Om skolebørns tænder

Bergen kommunale skoletannpleie
1909–1984

Entusiastene Knut Meyer og Bergen skolemuseums venner har utgitt heftet «Om skolebørns tænder». Det tar for seg utviklingen i Bergen kommunale skoletannpleie i de 75 årene fra 1909 til 1984.

Med tekst og gode illustrasjoner vises utviklingen i tannhelsetjenesten i denne viktige perioden. Her har mye forandret seg. Som dette sitatet fra Stig Holmås' bok Guttene i Markegaten viser: «Og 'holler i tendene' var ikke til å spøke med. For det var det samme som eviglange opphold i skinnstolen på 'Pinaren'. Det var den lange spisse nålen, den langsomme boren og pinadamen som pustet deg «døkt inn i naien», med en kvalmende vademe-cumsprayet tobakspust....»

Heftet kan bestilles hos Bergens bymuseum: E-post: skolemuseet@bymuseet.no.

Det kan også leses på Tannlegeforeningens nettsider: <https://www.tannlegeforeningen.no/view-file.aspx?id=6796>

Skriftserie nr. 8 i Bergen skolemuseums venner. Trykket med støtte fra Bergen tannlegeforening og Fylkestannlegen i Hordaland. Bergen: Bymuseet; 2016. ISBN 978-82-90780-32-1

Har du husket å booke hotell?

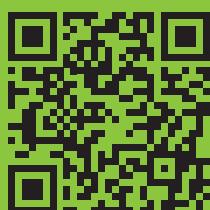
Link finner du på
www.tannlegeforeningen.no/landsmotet

**NTFs
LANDSMØTE
2016**

Stavanger
3.-5. nov.

CanalPro™ Syringe Fill modulsystem

- Forurensrer mindre
- Sikker og renslig fylling
- Tidsbesparende

<http://canalpro.coltene.com>

 COLTENE

Barcelona, Venezuela.

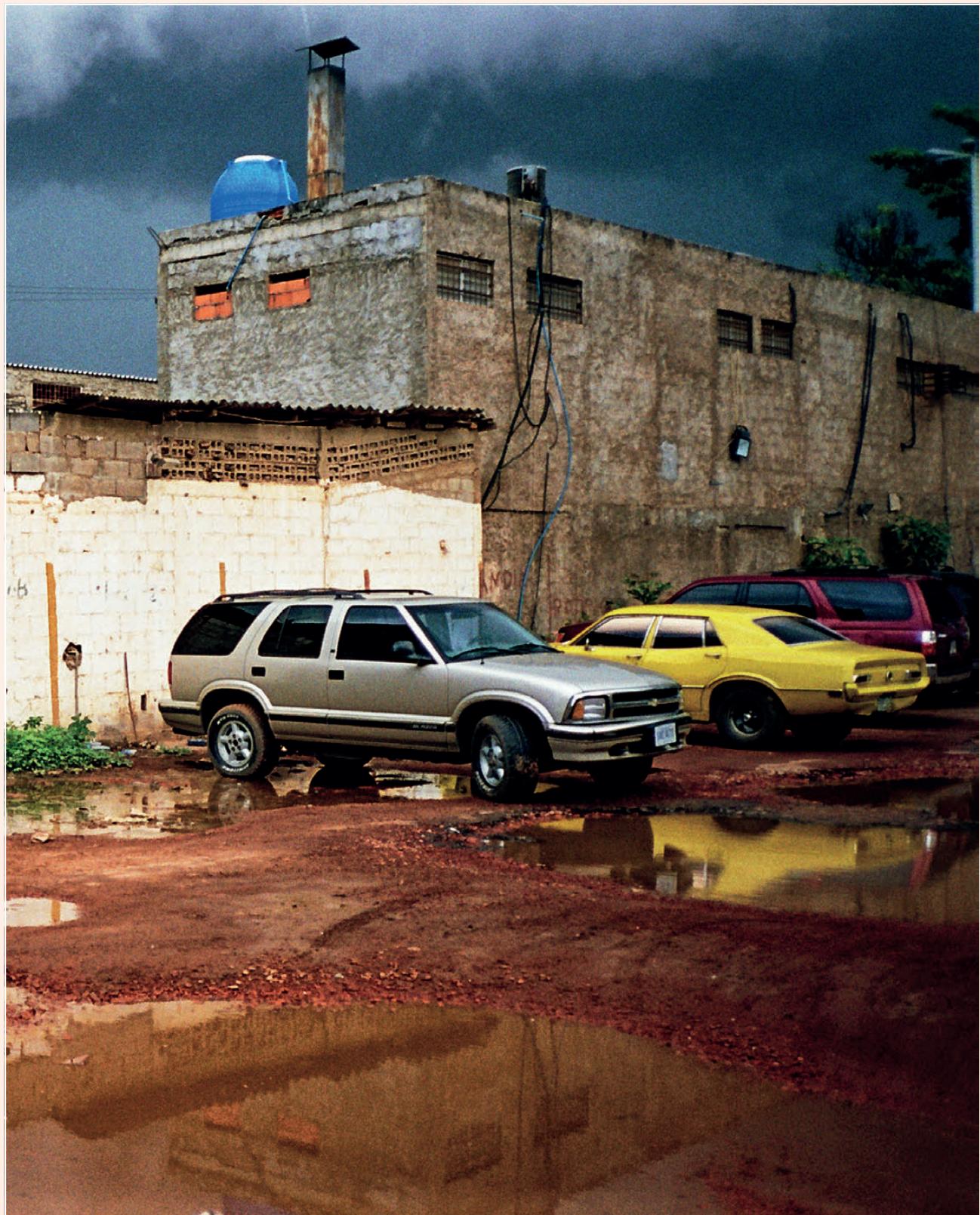
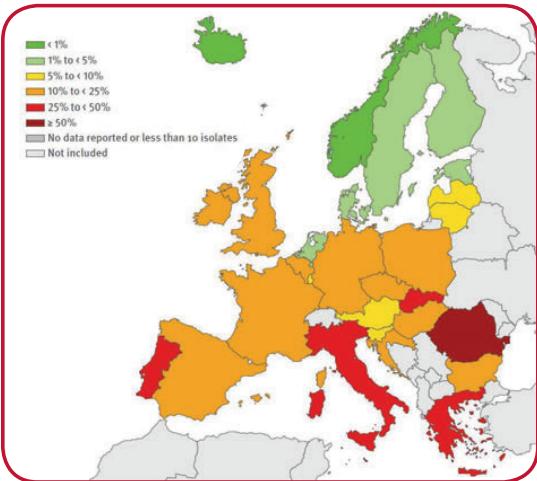

Foto: Eirik Andreassen.

Illustrasjonen viser andel (%) av prøver fra blod eller cerebrospinalvæske med MRSA. ECDCs rapport "Antimicrobial resistance surveillance in Europe" (2013)

Hva:
Debattmøte om antibiotikaresistens

Hvor:
Solsiden Brasserie,
Pollen, Arendal

Når:
Torsdag 18. august 2016
kl. 16:00 – 18:00

Debattmøte: Antibiotikaresistens – vår tids største helsetrussel

Veterinærforeningen, Legeforeningen og Tannlegeforeningen inviterer til debatt rundt det økende problemet med multiresistente bakterier. Hver dag tar nordmenn valg som påvirker forekomsten av antibiotikaresistens.

Vet vi nok om konsekvensene?

Hva kan vi gjøre for å bremse bakterietrusselen?

Moderator: Anne Grosvold

Medvirkende:

- Jan Georg Dale, Landbruks- og matminister
- Harald Gjein, Direktør i Mattilsynet
- Dag Berild, Lege og antibiotikaforsker ved UiO
- Torgeir Micaelsen, Stortingets helse- og omsorgskomite
- Henning Sørum, Veterinær og professor i mattrøyghet og infeksjonsbiologi ved MBU-Veterinærhøgskolen
- John-Arne Røttingen, Dr.med. og områdedirektør for smittevern i FHI
- Heming Olsen-Bergem, Spesialist oral kirurgi og oral medisin ved UIO

Den norske
tannlegeforening

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

DEN NORSKE
LEGEFORENING

Kurs: Antibiotikaresistens – implikasjoner i tannlegepraksis

NTF inviterer alle medlemmer og andre i tannhelse-tjenesten til kurs om hvilke konsekvenser antibiotikaresistens har for tannbehandling.

Temaer som dekkes er smittevern, retningslinjer, risikobilde, screening og pasientkommunikasjon.

Kursholder: Heming Olsen-Bergem

Tid: Onsdag 17. august kl. 16:00 – 18:00

Sted: Arendal (mer info kommer)

Kurset teller 2 timer i NTFs obligatoriske etterutdanning

Påmelding: www.tannlegeforeningen.no

Poznań, Poland

7-10 September 2016

POZNAŃ 2016

Annual World Dental Congress

Face the world with a smile!

● Poznań

www.fdi2016poznan.org

www.facebook.com/FDI2016POZNAN

■ STILLING LEDIG

BERGEN- SANDSLI

Sandsli Tannlegesenter AS søker assistenttannlege (leietannlege) til trivelig, moderne privatpraksis med tannleger og tannpleiere.

Søker må ha norsk autorisasjon og beherske norsk skriftlig og muntlig.

Erfaring er ønskelig.

60–80 % engasjement (dag/kveld) samt lørdagsrullering.

Søknad, CV og eventuelle spørsmål sendes på e-post til:
stilling@sandslitann.no

Startdato: Medio august -16.

Søknadsfrist: 25. juni -16.

SWAZILAND

Dentist required in a busy modern upmarket surgery in Mbabane, Swaziland. Excellent remuneration. Please send your application to: mtmthethwa@swazi.net

Søker en erfaren tannlege
til 100 % stilling i Oppdal. Meget god pasienttilgang. Vi er i dag to tannleger som søker en positiv og kvalitetsorientert kollega. Erfarne assistenter og topp moderne utstyr! Kunne du tenke deg en tilværelse med oss i et ski-, fjell- og sykkelendorado?

tannlegeasphaug@me.com eller ring Amund: 90751997

Oslo

Kvinnelig tannlege med erfaring ønskes.
Søknad sendes sirusin@hotmail.com

Os –Hordaland

Har du ledig kapasitet? Vi søker assistenttannlege 3–4 uker i sommer.

Kan kombineres med annen stilling.

Vennligst ta kontakt:

post@bjornefjorden.nhn.no /
tlf 996 34 799.

Østfold fylkeskommune

Tannhelsetjenesten

Ledige stillinger annonseres forløpende på www.ostfoldfk.no

Fra stillingene legges ut er det fire ukers søknadsfrist. Det er mulig å abonnere på nye stillinger via nettsiden.

Kontaktperson: Kristin Strandlund,
telefon 69 11 73 33/
95 44 71 72

www.tksor.no

Tannhelsetjenestens
kompetansesenter
Sør

Tannhelsetjenestens kompetansesenter Sør (TkS) er et interkommunalt selskap, og er en del av den offentlige tannhelsetjenesten i Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder. Selskapet er lokalisert på sykehuset i Arendal. TkS sitt mandat er spesialistbehandling, rådgivning, forskning, etter- og bidrag til videreutdanning samt folkehelsearbeid. Per i dag har senteret spesialister innen fagområdene periodonti, protetikk, kjeveortopedi, endodonti og pedodonti samt kjeve- og ansiktsradiologi. TkS er i vekst, og søker medarbeidere som vil være med å videreutvikle et godt, bredt og faglig høyt odontologisk kompetansemiljø i region Sør.

TkS søker etter tannleger med spesialistutdanning innen fagområdene endodonti, periodonti og kjeveortopedi.

Tannleger med dobbeltkompetanse vil være attraktive for å styrke forskerkompetansen og fagutviklingen som senteret bidrar til. Dobbeltkompetanse er allikevel ikke et vilkår og videreutdanningskandidater som måtte nærmere seg fullføring oppfordres også til å söke. Arbeidsoppgavene vil omfatte klinisk virksomhet, fagutvikling og forskning. TkS har egen forskningskoordinator som bistår i aktuelle forskningsprosjekter, og har samarbeidsavtale med UiO om forskning og utdanning.

Vi kan tilby et trivelig arbeidsmiljø med fokus på tværfaglig samarbeid og vil kunne legge til rette for videre faglig egenutvikling. En forutsetning vil være at søkeren behersker norsk og engelsk språk på en tilfredsstillende måte muntlig så vel som skriftlig. Vi ønsker primært søker til hele stillinger, men andre stillingsprosenter kan diskuteres.

Arbeidssted: Arendal. Lønn etter avtale

Skriftlig søknad med CV sendes til: janne.agersborg@tksor.no

Eventuelle spørsmål angående stillingen rettes til daglig leder Jan Ingve Helvig, jan.ingve.helvig@tksor.no, tlf. 90 83 27 23

Søknadsfrist: 15. august

ledige stillingar i

tannhelsetenesta

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Les om våre ledige stillingar og finn søknadsskjema her:
mrfylke.no/jobb/tannhelse

DENTALES

- gode opplevelser for alle

Dentales er et tannhelseforetak som eier og drifter tannklinikker i Oslo-området. Ved klinikkene jobber det i dag all-mennpraktiserende tannleger, tannlegespesialister, tannpleiere og tannhelsesekretærer. Vi har i tillegg egen "in-house" tanntekniker som jobber i tett samarbeid med alle pasientbehandlere. Klinik-kene tilbyr bredt tjenestespekter til sine pasienter, herunder kirurgi, implantologi, protetikk, periodonti, endodonti, fyllings- og kroneterapi, behandlinger fokusert på estetikk og bittfunksjon slik som Invisalign samt behandling av pasienter med odontofobi inkludert bruk av sedasjon og narkose. Våre klinikker har nytt og avansert utstyr inklusive OPG, CBCT, Cerec, laser med mer. Vi er en lærende organisasjon, våre medarbeidere er kunnskapsrike og søker stadig å oppdatere seg gjennom interne og eksterne kurs.

Vi søker tannleger med og uten portefølje samt spesialist i kjeveortopedi til våre moderne tannklinikker på Lysaker og Aker Brygge

Du er / har

- Autorisasjon som tannlege og helst noen års relevant erfaring
- Stort engasjement for faget med ønske om faglig utvikling som tannlege
- Høyt kundefokus, er tydelig, strukturert og løsningsorientert
- Selvstendig, positiv, utadvendt og villig til å jobbe sent minimum en kveld per uke
- Gode samarbeidsevner
- Gode norske språkkunnskaper skriftlig og muntlig

Vi tilbyr

- Et godt fag- og arbeidsmiljø
- Gode muligheter for videreutvikling
- Konkurransedyktige betingelser som ansatt eller i form av en inndeieavtale
- Kompensasjon ved overføring av portefølje

For spørsmål om stillingen kontakt Daglig Leder Halvor N. Gjone telefon 480 06 665
CV og kortfattet søknad sendes til hng@dentales.no. Søknadsfrist: Omgående.

Besök våre hjemmesider www.dentales.no

**LEDIG STILLING SOM
TANNLEGE**
I DELTID/- HELTIDSTILLING

Lev livet med et godt smile

Aktiv Tannhelse
mer informasjon på
www.aktivtannhelse.no

Vilje
gir vekst

Tannhelse Rogaland

Ledige tannlege- og tannpleier-stillinger er annonsert på
www.tannhelseserogaland.no

Kontaktperson: Helene Haver
tlf. 51 51 69 07 eller
helene.haver@throg.no

TANNHELSE
ROGALAND

**Tannlege(r) søkes til travel praksis i
naturskjønne Åndalsnes. Gode vilkår.**

Liker du protetikk og vakker natur, er dette praksisen for deg/dere. Stort og stabilt pasientgrunnlag med behandlingsbehov. Du må være selvstendig og trives med allmennodontologi. Erfaring vil være en fordel med tanke på pasientmassens sammensetning.

Klinikken er oppgradert med ny unit, moderne steril, helsenett, digitalt rtg (sensor/Kodak). Ett behandlingsrom, med mulighet til å utvide til to. Samarbeid med tannpleier er også av interesse.

Deleierskap/overtagelse kan bli aktuelt. Norsk autorisasjon er en betingelse for søknad.

Rauma er en naturskjønn kommune med flotte fritidstilbud. Kommunen opplever vekst og tilflytting. Åndalsnes kan by på Fjellfestival, RaumaRock, fantastiske ski-, tur- og klatremuligheter, i tillegg til daglig togforbindelse til Oslo.

Søknad sendes til:

E-post: post@tannlegeneimyrabakken.no

Søknadsfrist 15. juli 2016

Tannlegene
på Vollan

STILLING LEDIG

TANNHELSETJENESTEN I BUSKERUD KFK

LEDIGE STILLINGER

Alle våre ledige stillinger
i Tannhelsetjenesten
i Buskerud KFK annonseres på
www.bfk.no/ledigestillinger

www.bfk.no Skaper resultater gjennom samhandling

Tannhelsetjenestens
kompetansesenter
Midt-Norge

ODONTOLOGISK SPESIALISTKOMPETANASE

Tannhelsetjenestens kompetansesenter Midt-Norge (TkMN) er et interkommunalt selskap eid av de tre fylkeskommunene Møre og Romsdal, Nord- og Sør Trøndelag.

TkMN skal sørge for kompetanseoppbygning og kompetansespredning i både privat og offentlig tannhelsetjeneste i regionen ved spesialistbehandling, rådgivning, etterutdanning og forskning.

TkMN har et nært samarbeid med bl.a. NTNU og St.Olav, hvor TkMN også har avtaler om klinisk tjeneste.

TkMN søker spesialister som er interessert i å bygge et tverrfaglig miljø for pasientbehandling og forskning. Vi ønsker å styrke bemanningen i ALLE odontologiske spesialiteter, spesielt protetikk og kjeveortopedi.

Tannhelsetjenestens Kompetansesenter Midt-Norge
Klæbuveien 70, 7030 Trondheim

Lønn etter avtale. Pensjonsavtale i KLP.

100 % stilling, men også aktuelt med andre stillingsstørrelser.

Tiltredelse høsten 2016.

Spørsmål angående stillingene og søknad kan sendes til adm. sekretær Laila Østnor Døllner, lod@tkm-n.no

Søknadsfrist 1.august 2016

Telefon: 941 33 180
E-post: post@tkm-n.no
Web-side: www.tkm-n.no

Jobb i eit av Noregs sterkeste fagmiljø!

Universitetet i Bergen har ledig stilling som

OVERTANNLEGE

Institutt for klinisk odontologi | Søknadsfrist: 10.07.2016

Finn din stilling på uib.no

Svangerskapsvikariat i Bodø!

Pga hyggelig beskjed fra en av våre kvinnelige tannleger utlyser Dronningen Tannklinik AS et svangerskapsvikariat i 100% stilling fra ca oktober 2016 til ca august 2017.

Stillingen deltar i fast kveldsrotasjon 1 kveld i uka. Provisjon, eller fast lønn.

Søknad med vitnemål, atester, CV og referanser sendes på e-post:

post@dronningentannklinik.no
www.dronningentannklinik.no

Skien

Vi søker kvalitetsbevisst og erfaren tannlege til 100% stilling i Skien.

Oppstart er ca 1. oktober, eller etter avtale, og er et vikariat i 1 år med mulighet for forlengelse.

Veletablert praksis i sentrum med god pasienttilgang. Klinikken har nye og moderne lokaler, 4 behandlingsrom og eget kirurgirom.

Søknad sendes til
post@berntsentrannlegesenter.no

Veletablert

moderne tannklinik på Bogstadveien søker ny kollega med egen pasientportefølje.

Tilbyr flotte lokaler og komfortabel klinik. post@bogstadveintannklinik.no

Kvalitetsbevisst

og serviceinnstilt kvinnelig tannlege med lang og bred erfaring søker jobb i Oslo og omegn. 2-3 dager pr.uke.

Henv.e-post: dentaklinikk@hotmail.com

Oslo/ Asker/Drammen

Kvalitetsbevisst kvinnelig tannlege søker samarbeid med kollega som på sikt ønsker å selge sin praksis. Utdannet fra UIO med erfaring fra privat og offentlig praksis. Gode referanser. Fleksibel overgangsordning. Ta gjerne kontakt for en hyggelig prat.

Tlf, 0047 45287510, e-post; staha57@gmail.com

Tannlege søker

praksisstilling/jobb, gjerne med mulighet for overtakelse av klinik.

Ung mannlige tannlege utdannet i Serbia med lisens fra Helsedirektoratet ser etter jobb. Gjerne med mulighet for overtagelse av klinik/assistenttannlege/medierskap.

Bor i Moelv nå men kan godt pendle en del kilometer.

Andre stillinger- vikariat over 1 år er også aktuelle i andre del av Norge. Kontakt: 48660221

Mail: nemanjatosic@yahoo.com

■ STILLING SØKES

Erfaren tannlege som kan begynne umiddelbart

Kvinnelig tannlege med 5 års erfaring søker jobb.

Sosial og utadvendt person, strukturert og løsningsorientert tannlege.

Bor i Oslo nå men kan godt pendle en del kilometer. Andre stillinger – vikariat over 1 år er også aktuelle i andre deler av Norge. Kontakt: 47222402, marinatannlege@gmail.com

Vikariatstilling

Norsk tannlege med eksamen og autorisasjon i Norge med lang erfaring innen generell odontologi og protetisk restaurering av implantater, bortsett fra endodonti, og med høy kompetanse innen tannestetikk.

Søker vikariatstilling i Norge for juni, juli og september 2016.

Jeg er tilgjengelig på Skype eller telefon. Kontakt :

Skype: alexmatisen1999

E-post: alexmatisen@gmail.com

Tlf: 00 30 6944340215

■ KJØP – SALG – LEIE

Bærum

Moderne klinik i Bærum med flere tannleger søker samarbeid (ev leie/kjøp av pasientkartotek), med tannlege som skal trappe ned eller trenger lokaler for en kortere/ lengre periode. Tannlege med egne pasienter som søker nye lokaler kan og ta kontakt.

Kontakt nytannlege@outlook.com

ÅLESUND SENTRUM

Attraktiv og moderne praksis vurderes uteid i 2–3 år med mulighet til overtagelse. Vi søker etter en erfaren tannlege med høye kvalifikasjoner. For mer informasjon ring 920 24 647 eller skriv til post@aletann.no

Tannlegepraksis til salgs Oslo øst

Veldrevet, etablert praksis i funksjonelle lokaler med god beliggenhet. 3 behandlingsrom og mye nyere utstyr. Lønnsom praksis med godt innarbeidet pasientmasse og stort potensial og utvidelsesmuligheter. Mulighet for rask overtakelse.

Henvendelse: praksissalg@outlook.com

SALG av andel i tannlegepraksis på KOKSTAD

Kokstad tannlegepraksis ligger i et område med et stort vekstpotensial og utviklingsmuligheter 5 min fra Bergen Lufthavn, Flesland.
 Praksisen fremstår som en meget tiltalende og moderne utstyrt praksis. Den inneholder et romslig venterom, en oversiktlig og stor resepsjon, steril, garderobe med toaletter og dusj, OPG -rom, motorrom, et flott spise/konferanserom samt 6 lyse, pene og store behandlingsrom.
 Vi ønsker å få inn en positiv, kvalitetsbevisst og samarbeidsvillig kollega i teamet vårt som består av tannleger, spesialister og tannpleiere.

Les gjerne mer om oss på vår nettside:
www.kokstad-tannlegepraksis.no

Kontaktperson er tannlege Kjersti Gjerde
 Mail: kjerstigjerde@icloud.com
 Mobil: 91648726 (etter kl 1600)

■ DIVERSE

Utstyr

Sironas inLab CAD CAM til salgs.
 inLab MC XL. Tlf 99 50 02 26

Osstem implantater

Fra konkursboet "Zacho-Rønvig" i Danmark selges Osstem implantater, diverse abutments og værkøjskit. Et samlet salg ønskes.

Kontakt tandlæge Torben Lillie, Danmark
 E-post: lilletand@gmail.com

Utstyr selges

Meget pent brukt Carl Zeiss Opti Pico mikroskop for takmontasje selges. Mikroskopet har mulighet for video og billeddopptak via integrert kamera. Xenon lys som gir et meget godt lys.

Mikroskopet er påmontert et MORA mellomstykke som gjør at optikken kan dreies uten at okularene følger med letter arbeid i overkjeven.

Selges grunnet flytting til klinik i Drammen der det ikke kan monteres i taket. Instrumentet kan besiktigtes i Drammen. Taksert av Carl Zeiss til 85 000 kroner. Her er muligheten til å anskaffe et fantastisk hjelpemiddel til en fornuftig penge. Nypris ca. 400000.

Henvendelse på janmariusmartinsen@gmail.com

■ DIVERSE

Introduksjonskurs implantater

Planlagte kursdatoer 2016:

lørdag 24. sept
lørdag 12. nov

Sted: Oslo / Pris: **2.500,-**

For påmelding

e-post: post@maxfac.no / tlf: 22 20 50 50
 Kurset holdes av tannlege/lege Karl Iver Hanvold,
 Spesialist i oral kirurgi og oral medisin

www.osstem.no

OSSTEM[®]

**Spesialist i Periodonti,
 dr.med. Annika Sahlin-Platt**

Systematisk periodontal behandling
 Regenerativ kirurgi
 Muckogingival kirurg
 Perimplantatbehandling
 Implantatkirurgi

Pørkeveien 62, 0254 Oslo
 tlf. 22 44 17 38
post@slottsparkentannklinikk.no
www.slottsparkentannklinikk.no

Slottsparken
 Tannklinikk

TRENGER DINE TURBINER SERVICE?

Garantert billigst i Norge. 50 % rabatt på hver 5. turbin.

Vi utfører reparasjoner/service på turbiner, de aller fleste merker.

NB!(Ikke vinkelstykker)

Prisen for overhaling, dvs. ny spindel, ny impeller, nye lagre og o-ringer.

Kun kr 1990 eks mva. Rask levering. 6 mnd. garanti!

Sendes til Kjellands Tannlegepraksis AS, Service & Salg

Strandbygdveien 54, 2408 Elverum

Tlf 62 43 10 00

tannkjel@online.no

NB! Husk navn og adresse!

Profesjonell leverandør av
tanntekniske produkter til
konkurransedyktige priser

Med 40 års
erfaring leverer vi
kvalitet,
presisjon og
nøyaktighet

DIGITALE AVTRYKK

Vi kan ta imot filer fra 3shape
og Cerec munnskannere.

Vi har eget
FRESESENTER

Velg oss som produsent av dine nye tenner og få et produkt hvor funksjon og estetikk er godt ivaretatt. Vi tilbyr tre ulike standarder til ulik prisnivå. [Les mer på indental.no](#)

ORDINÆR STANDARD:

Importerte tenner fra
vår samarbeidspartner i Kina.

Priseks.:

MK Krone **750,-**

Zirconiakrone **1225,-**

HØY STANDARD:

Tennene blir produsert hos oss,
og estetikken blir godt ivaretatt.

Priseks.:

Monolitisk
Translucent krone **1545,-**

Zirconiakrone **1865,-**

EKSKLUSIV STANDARD:

Tenner produsert og individuelt
tilpasset hos oss. Pasienten kommer
til oss for innprøving, og vi
"skreddersyr" resultatet slik at
estetikken blir helt optimal.

Pris fra:

E-Maxkrone sjiktteknikk **2180,-**

 indental

Vi gir deg "det lille ekstra".

Professor Dahls Gate 22, Oslo. Tlf: 22 60 53 33. post@indental.no. www.indental.no

NORGE P.P. PORTO BETALT

MOVEMENT BY SWEDEN

The S1 System - reciprocating, smooth and flexible. Like a dance.

Sendoline®

Sendoline AB Ovenstadlia 86, 3420 Lierskogen
t: 92 88 47 22, e: julie.serigstad@sendoline.com, www.sendoline.com

